

Het kind Hans

J. van Doorne

bron

J. van Doorne, *Het kind Hans*. Bosch & Keuning, Baarn 1950

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/door126kind01_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de [gebruiksvoorwaarden](#).

1

Hans werd wakker. Het moest nog heel vroeg zijn, want hoewel het licht was, waren er geen geluiden. Hij keek door het groen gelakte gaas van zijn ledikantje de kamer in. Het licht was 's morgens heel anders dan 's avonds. Zijn dwalende ogen vonden een grillige vlek aan de zoldering, dicht bij de versiering in het midden. Hoe zou die vlek daar nu komen? Zou je er bij kunnen klimmen? Met de keukentrap?

Hij zag, dat het behang erg gescheurd was boven de deur naar de gang. Er zaten roosjes op het randje dat helemaal in de hoogte op de muur zat.

Na een poosje draaide hij zich om en keek naar het houten bord dat tussen zijn ledikant en dat van zijn broertje Jan stond. Jan sliep nog: Hans hoorde hem ademen. Hij hoorde ook vader en moeder slapen. Ze lagen in de alkoof met het zusje. Wat was het nog klein! Het heette Ansje. Hij-zelf lag gelukkig in déze kamer, de achterkamer. Aan de andere kant van de alkoof was de voorkamer. Daar woonden ze. In de alkoof was het altijd donker. Dat vader en moeder daar slapen wilden!

Het licht werd langzamerhand anders: het was niet meer wit. Je kon nu de kleur van alles goed zien. De balkondeuren waren dicht. Die zouden vandaag weer open gaan, want het was nog zomer. De zomer duurde heel lang. Het was heerlijk om in de zon te zitten en naar de tuin van Petri te kijken. Als hij groot was, kocht hij ook zo'n tuin.

Verweg kraaide een haan en die van Opzoomer gaf antwoord. Buurman Opzoomer had wel twintig kippen. Vader zei altijd: 'Twintig dat is vier handjes'. Hans lachte daarom, want hij vond het opnieuw grappig:

het waren helemaal geen handjes, het waren kippen.

Beneden stampte het paard.

Het was fijn om op de warme planken van het balkon te zitten. De kieren waren griezelig: onder het balkon was het dak van de schuur. Het dak was helemaal vol klim-op. Er kropen vieze dieren in; de spinnen liepen heel vlug. Er waren grote grijze webben: net lapjes uit de lorrenmand. Als je klein was, héél klein, zou je door de kieren naar beneden kunnen vallen.

Het dak was onder je als je in de zon zat en naar de tuin van Petri keek. Je moest er dan telkens aan denken.

Hans zuchtte. Hij ontdekte een smalle streep zonlicht op de muur. Net een lint. De dingen leken op elkaar. De streep liep midden over het matje dat uit een ver land kwam. Moeder had het opgehangen. Hans was er bij geweest toen ze het deed. Er stonden schepen op met vierkante zeilen. Aan de kant van het water stonden de vreemde bomen van het verre land.

De zon scheen op de vloer. Hans ging zitten. Wat sloeg de klok hard! Zou vader nog niet wakker worden? Hans wachtte even. Daarna duwde hij de boutjes naar boven, waarmee de gaasklep van zijn ledikantje 's avonds werd vastgezet. Hij wist best hoe het moest. Voorzichtig liet hij de zijkant neer en stapte uit bed. Klimmen maakte teveel leven. Hij liep naar de streep zon en ging er in zitten. De zon was warm in zijn nek. Hij keek naar de schepen. Er omheen waren blauwe en gele biesjes. Ze waren erg glad. Hij was blij. De schepen waren heel anders dan op de rivier. Buiten kraaide telkens de haan van buurman. De streep zon was breder geworden.

Hij hoorde vader komen. Hij hield veel van vader en vader hield van hem. Vader was verschrikkelijk lief.

‘Wat doet mijn Hans daar?’

‘Ik kijk naar de schepen, vader.’

‘Maar het is nog veel te vroeg voor kleine jongens, hoor knul.’

Vader droeg hem naar zijn bed. Fijn was dat, als je gedragen werd. Terwijl hij ging liggen, zei hij: 'Ik ben blij, vader.'

'Natuurlijk, vent.' Hij kreeg een zoen. Vaders snor kriebelde.

2

Het was heel donker in het kamertje van Krabbé. Hans zat in een rieten leunstoel bij het raam. Het kussen was hoog en akelig warm. Hij keek tussen de planten door naar het besneeuwde hofje. Op de pomp lag een dikke witte laag. Een zwarte vogel zat er onbeweeglijk midden in. Een gebogen vrouwtje liep aan de overkant voorzichtig langs de huisjes. Hans zat doodstil. Maar hij gleed telkens naar voren en moest zich dan weer tegen de leuning aanwerken. Soms kraakte de stoel; dan hield Krabbé met praten op en keek Hans' kant uit, maar hij zei niets van het kraken.

Wat was het hier warm! Ging vader nou maar weg! Maar daar was nog geen denken aan. Vader en Krabbé zaten tegenover elkaar te praten. Het gloeiende kacheltje stond tussen hen in. Ze rookten een pijp.

Het prikte onder Hans' haren. Hij had een nieuw jasje aan en hij was bang van Krabbé. Het rook vies in het kamertje. Krabbé was heel oud en heel klein. Oude mensen werden weer klein. Gek toch. Hoe klein zou je dan kunnen worden? Of ging je dood als je àl te klein werd? Vader was al kaal, maar Krabbé had nog dik wit haar. Hij had ook een grote baard, die helemaal tot in zijn oren groeide. Hij praatte altijd over de hel en de verdoemenis. Hans was al aan die twee woorden gewend. Het waren vreselijke woorden. Wanneer hij ze hoorde, werd hij soms heet over zijn hele lijf. Hij kende ook het

woord uitverkiezing: God verkiesde uit. Want God was ook goed: sommige mensen hoefden niet naar de hel. Hij liet de zon schijnen en Hij liet het regenen. Hij had alles gemaakt en Hij deed ook alles. De meeste mensen moesten naar de hel, en de anderen mochten naar de hemel. Kijk, daar lag de fles met het scheepje er in op de kast. Die lag verleden keer op de tafel. Toen had hij hem mogen vasthouden.

De zwarte vogel vloog van de pomp weg. Er liep een diep spoor door de sneeuw heen. Zou er iemand langs gekomen zijn? Hij had niks gemerkt!

‘Kom, we moeten eens verder,’ zei vader. Maar vader stond niet op.

‘Ik zeg je, die jongen zit daar zo stil, maar hij is verwerpelijk voor God. Daar helpt geen dopie an, m'n jongen, geen eigen grondje. D'r moet wat anders an te pas komme. En dat gaat tegen vlees en bloed in.’

Hans keek bij het woord ‘jongen’ verschrikt op, maar Krabbé bedoelde gelukkig vader. Hij liet zich voorzichtig op de grond zakken.

Buiten haalde hij verlicht adem. Onder het lopen kreeg hij koude voeten, maar daar gaf hij niet veel om. Het was altijd fijn buiten; nu was het nog veel mooier, want het licht was anders en de geluiden ook. In 't midden van de straat was de sneeuw als modder. Bij de kerk stond een kraam; de kraam was erg gezellig van binnen: de warmte voelde je als je er voor stond. Er brandde een grote lamp in en toch was het nog geen avond. De lamp bromde. Vader kocht een zak oliebollen en de toren speelde liedjes. Daarna werd hij moe: de sneeuw was ook zo glad. Vader trok aan zijn arm en zei: ‘Kom jochie.’

Thuis keek hij lang naar vaders en moeders gezicht en hij werd een beetje bang. Er was iets vreemds aan vader en moeder. Plotseling keken ze hem aan en begonnen te lachen. Hij werd heet in zijn gezicht en liep naar moeder

toe: ze leek net een meisje. Ze had haar als de lamp in de kraam. Moeder gaf hem een zoen. Daarna ging hij met Jan scheepje op de vloermat spelen. Ansje zat in de kinderstoel en gooide blokjes naar beneden. Toen ze òp waren, begon ze te kraaien. Dat betekende: geef ze dan terug. Hij legde de blokjes weer voor haar neer en hoorde moeder zeggen: ‘Zo, ben je weer bij Krabbé geweest... Wor je dan nooit wijzer?’ Hans dacht: vader en moeder gaan misschien allebei naar de hel. Hij werd bang van binnen, maar hij vergat het weer spoedig.

3

Het was prettig, op zolder te zitten luisteren naar de regen. Het water liep klokkend door de pijp in de hoek. De druppels tikten hard en zacht door elkaar. Soms hield het even op en dan begon het langzaam weer te komen.

Hij zat op een oud vloerkleed, waarop appels gelegen hadden. Moeder had het opgevouwen en tegen de lage witte muur aangelegd. Je zat er heerlijk. Er was veel te zien op zolder, maar hij was te moe om er naar toe te lopen. Hij luisterde ook liever. Door een kier van het beschot hoorde je een beetje wind.

Over een paar dagen moest hij naar school. Jan hoefde nog niet. Hij was gisteren bang om naar school te gaan, maar vandaag niet. Het was weg gegaan door de regen. Als het orgel speelde, was je ook niet bang, maar dan werd je verdrietig. Maar door de regen en door de wind werd alles fijn.

Hij zuchtte van genoeg en ging een beetje verzitten. Het werd al donker. In de hoek bij het achterraam lag een stapel planken: vader liet een kamertje maken voor Jan en hem, want er moest over een lange poos weer een kindje geboren worden. Als het er was, werd het beneden

te vol. Het kwam uit de hemel en niemand zag het. Hij was zelf ook in de hemel geweest maar hij wist er niks meer van. Jammer.

Moeder riep aan de trap.

Toen hij beneden kwam, was vader al thuis. Vader was heel knap: hij schreef voor de krant die op het kantoor gemaakt werd. Hans dacht plotseling aan de tekening, die hij voor hem gemaakt had. Vader bukte zich om de tekening te zien en toen zei moeder lachend: ‘Henk, wat ben je toch kaal.’

Vader zuchtte en vergat te kijken, maar even later lachte hij tegen Hans. Hij hield veel van Hans, dat kon Hans zo maar zien. Vader had een dik gezicht met plooiën.

Na het eten las vader weer iets vreselijks over de hel. De hel was een vuur en er waren grote wormen. Toen ze gedankt hadden, was moeder boos. ‘Je moet zulke dingen niet lezen waar kinderen bij zijn,’ zei ze.

Vader antwoordde zacht: ‘Het staat er dan toch maar in...’ Het leek wel, of vader verdrietig was.

Moeder gaf geen antwoord. Ze ging naar de keuken en deed de deur hard dicht.

De gedachte aan het vuur wou maar niet uit Hans weggaan. Je hofte, als je er niet heen hoefde. Pas als je dood was, kon je het weten. Als dat er niet was, zou het fijn zijn om te leven.

Die nacht werd hij met schrik wakker: hij wist, dat er dieven in de kamer waren. Ze liepen heel zachtjes maar haastig heen en weer. Ze brachten alles naar de gang. De schilderijen het eerst. Ze hingen te hoog voor Hans om ze goed te zien en ze hadden zwarte glanzende lijsten. Op de eerste werd de Here Jezus gekruisigd en op de tweede stond Hij uit het graf op. Hans vond ze prachtig, maar ze hadden geen kleuren en ze zaten vol weervlekken: moeder had ze van opa gekregen, toen die dood

ging. Daarom moesten ze op de slaapkamer hangen. Het was akelig, dat die mooie schilderijen gestolen werden.

Hans hield zijn ogen stijf dicht, want als de dieven merkten dat je wakker was, staken ze je dood. Hij wilde nog niet dood, want dan kwam je misschien in het vuur van de hel.

Het zweet brak hem uit. Hij hoorde de dieven hijgen toen ze de linnenkast wegsleepten. Hij moest vader en moeder toch wakker maken. Hij hield niet van vader en moeder, anders zou hij het wel durven. Zou je in de hemel komen als je goed je best deed? In de linnenkast zaten al de kleertjes voor het nieuwe kindje.

Hans begon te huilen en deed per ongeluk zijn ogen open. Terwijl hij ze vol schrik weer dicht deed, wist hij dat de kamer leeg was.

Hij keek. Op de linnenkast stond het nachtlampje; de schaduw van het spiegeltje lag reuzegroot op de zoldering. Er waren geen dieven.

Hij voelde zich heel gelukkig en riep zacht: 'Vader, hoort u me?' Maar moeder zei: 'Stil Hans, je vader slaapt. Het is midden in de nacht.'

Hij wachtte totdat hij voelde dat moeder weer sliep. Toen maakte hij Jan voorzichtig wakker. Hij moest daarvoor op zijn buik over het schot hangen. Jan werd een beetje wakker, maar toen Hans zei: 'Je mag mijn speelgoed hebben,' ging hij dadelijk recht-op in bed zitten. Hij fluisterde: 'Het spoortje ook?'

'Ja.'

'Echt? Waarom doe je dat?'

'Wat heb ik d'r an? De meeste mensen gaan naar de hel.'

'Goed,' zei Jan luid. Hij vergat te fluisteren en sliep met-een weer in.

Hans schrok. Hij liet zich terugvallen. Het ledikantje schudde en maakte veel leven. Maar moeder werd niet wakker.

4

De volgende morgen regende het heel hard. Hans stond voor het raam van de voorkamer en kreeg niet genoeg van het naar buiten kijken. Regen was toch zo wonderlijk: er viel water uit de lucht, zo maar in druppeltjes. Soms zat het in de wolken en het viel er niet uit en soms gebeurde dat wèl.

Er kwamen bobbels op de plassen.

Toen de regen ophield, ging Hans naar de speelgoedla. Dat was de onderste la van de eikenkast in de voorkamer. De la was in tweeën gedeeld door een plank. Met moeite trok hij de zware lade open en zag dat zijn afdeling leeg was. Hij herinnerde zich wat hij 's nachts gezegd had en schrok.

Jan was in de keuken bij moeder. Moeder had haar Zondagse jurk aan, een deftige bruine jurk vol glinsterende kraaltjes. Ze zei dat ze moe was en dat haar jongens niet kibbelen moesten. Ze moesten allebei zeggen wat er aan de hand was en toen besliste moeder dat Jan gelijk had. Want Jan had het speelgoed eerlijk gekregen, maar Hans had zijn speelgoed niet zonder te vragen mogen weggeven. Daarom mocht Jan het speelgoed een hele poos lang echt houden. Maar 'Vrij en Blij' was geen speelgoed, dat moest Hans dadelijk weer terug hebben: een boek is een boek.

Hans ging weer terug naar de voorkamer. Het was gek, maar als het donker was, waren alle dingen anders. Hij zou het spootje nu nooit weggeven. Hij ging maar weer voor het raam staan.

Het paard kwam thuis. Fijn, dat het huis boven een stal was. De deur bonkte en het paard hinnikte. Daarna hoorde je de hoeven stampen.

De zon kwam door en het werd warm. Hij keek lang naar buiten: hun huis was het hoogste van de hele straat. Tegenover hun huis lag een kleine tuin; je kon uit de

kamer over de dikke muur heenzien. Maar als je op straat stond, zag je alleen de vieze muur. Er stond een pereboom in de tuin. De takken staken ver in de lucht, maar de lucht was veel hoger. De straat was krom en was eigenlijk een steeg. Vader zei, dat de straat een steeg was, maar moeder zei altijd straat. Moeder wilde verhuizen. Achter de tuin waren lage huizen en daarachter was de gasfabriek en de winkels en de rivier. Je kon ook de toren van de Waterpoort zien; daar was hij al eens eerder met vader geweest. Het was de aarde en haar volheid. De pereboom was groenig, hij begon al een beetje te groeien. Van de zomer zou je de stad niet kunnen zien, dan was de pereboom vol bladeren. Je kon nu ook de zon zien ondergaan. 's Zomers sliep je allang als dat gebeurde.

5

Het stormde. De takken van de pereboom gingen heftig heen en weer. Als je goed keek, zag je ook de dikke stam een beetje bewegen. De donkere wolken gingen heel vlug door de lucht en ze gleden tegen elkaar aan. Rechts kwam de steeg op een gracht uit. Het was een kale gracht met lage walkanten. Het water was zwart. Soms dreef er een dooie hond in. Er stonden geen bomen. Links kwam de steeg, die maar heel kort was, op de Nonnevest uit. Daar stonden hoge bomen: je kon er de storm duidelijk in horen. Als je er naar luisterde wer je blij.

Hans luisterde de hele dag naar de wind. 's Middags zat hij op de zolder. Daar kon je 't goed horen! Soms kraakte het dak; de wind floot door de reten van het beschoot en op sommige plekken kon je het duidelijk voelen blazen.

Moeder was ziek. Ze lag in de alkoof. Tante Mien deed het huishouden en dat vond Hans prettig. Ze lette hele-

maal niet op je. Moeder was dikwijls boos en daarna was ze weer erg lief, maar tante Mien was net als vader: ze vond alles goed en ze lachte altijd, maar zachtjes. Jan speelde de hele dag in de voorkamer met de blokken en het treintje. Ansje lag te kruipen in het loophek. Je kon net doen waar je zin in had. Hij vond Jan wel aardig: Jan had het treintje gisteren teruggegeven maar vandaag had hij het wel mogen houden; het was veel fijner om ergens stil te zitten en te kijken. Luisteren was het fijnste. Muziek, dat was heerlijk! Vader kon mooi zingen, hij zong altijd op Zondagmorgen. Vader kon ook orgelspelen, maar hij deed het bijna nooit, want moeder wou het niet hebben: haar hoofd kon er niet tegen.

Hans stond op een stoel in de goot te kijken, toen vader kwam en hem met een zwaai op de grond zette.

‘Wat dee jij daar, zoon van je vader?’

Hans drukte zich tegen zijn vader aan. ‘Ik keek in de goot en je kunt hier de wind horen.’

‘Zo, vin jij dat fijn?’

‘Ikke wel.’

‘Ikke óók,’ zei vader. ‘Wij mannen, hè?’

Beneden zei tante Mien: ‘Grut, ik heb geen kind aan dat joch. Ik denk iedere keer, hij lijkt Hènk wel. Moeder had tenminste altijd van die verhalen over jou. Rare snuiters, je vader en jij.’ Ze streek Hans over zijn krullen.

Na het eten stelde vader voor, dat Hans en hij er samen op uit zouden gaan. Ze moesten maar es naar oom Joop tijgen. Vader had soms van die grappige woorden.

Het was dus Zaterdag.

Hans beefde van schrik toen moeder vroeg of dat nu wel ging, zo met die wind. En Jan wou ook mee. Maar dat wimpelde tante Mien af. En tegen moeder zei ze, dat het weer zo zacht was als boter, het was een echte voorjaarsstorm. Ze wilde straks met Jan, en Ansje in de wagen, boodschappen doen in de buurt, zó zacht was het.

‘t Is heus lente, Gré,’ zei vader, terwijl hij de kant van de alkoof uit keek. Het was net, of hij bang was.

Moeder gaf geen antwoord. Wat later zei ze: ‘Jullie doen maar. Laat Hans tenminste zijn jekker aantrekken.’

In de gang vroeg vader: ‘Of zullen we naar Krabbé gaan?’ Maar Hans schudde heftig zijn hoofd. Hij was bang van Krabbé. Het rook er zo akelig in huis en hij zei verschrikkelijke dingen. Zijn ogen waren het ergst.

Ze liepen de steeg uit in de richting van de vest. De steeg heette Sint Anna. Bijna alle straten hadden een naam waar straat achter kwam. Maar hun steeg heette gek. In Sint Anna kwam een slop uit; het liep langs het tuintje met de pereboom en het had óók een gekke naam: Dolle Toren. In de Dolle Toren woonden geheimzinnige mensen, het was daar een echte achterbuurt. Moeder noemde de mensen daar tuig, maar vader liep vaak met Hans door het slop. Hans werd dan wel bang, maar toch niet erg. Maar van de hond van Dirk Appel blééf hij bang, ook al was vader erbij.

Dit keer ging vader weer door het slop. Hij groette luid en de mensen groetten luid terug. De huisjes waren erg laag. Sommige deuren stonden open en er ging altijd juist een kamerdeur open als je naar binnen keek. Dan draaide je je gezicht gauw om, maar ze kwamen je nooit achterna. De Dolle Toren maakte een bocht. Daar werd hij heel smal en er hing een lantaren aan een stang met een krul. Als je de bocht door ging was de vest vlakbij. Wat was de storm hier hard! Hans' pet woei haast af, hij kon hem net nog grijpen. De weg lag in de hoogte tussen de bomen. Hans was hier graag. Zelden liepen er mensen, de meesten namen de straat beneden tussen de huizen en de hoogte. Aan de andere kant was het water en daarachter waren tuinen met huizen; ze stonden ver uit elkaar. Hans moest zijn pet blijven vasthouden. Daar werd zijn arm moe van. Maar bij de gasfabriek kon je je

hand weer laten hangen. Er hing daar een zure lucht en er was een lange geheimzinnige muur zonder ramen. De muur was warm. ‘Voel maar,’ zei vader. Hans voelde: ja, de muur was warm.

Ze kwamen op de Gedempte Houtmarkt. Daar vond Hans het óók prettig. De Houtmarkt was een heel brede straat; aan beide zijden stonden bomen en je kon er een groot stuk van de lucht zien. Er stond ook een fabriek: de sigarenfabriek van Van Swalmen. Aan 't eind was er geen nieuwe straat, maar de rivier. Hans zuchtte: tussen de laatste huizen door kwam een stoomboot te zien. Hij gleed langzaam en toch snel voorbij. De pijp stond schuin naar achteren. De boot floot voor de schipbrug; het was een machtig geluid dat met de storm meedeed. Hans vond, dat het prachtig klonk. En toch was het óók net, of het mislukte. Vader praatte soms zo schor tegen Krabbé. Gelukkig waren ze dicht bij het huis van oom Joop. In een windkolkje dolden papieren en vader zei iets, dat Hans niet verstond.

Het was vreemd stil in de lange witte gang met het hertengewei en de ingelijste tegels. Hans voelde zich thuis. Oom Joost stond verweg, helemaal achteraan. De kapstok was ook achteraan: je moest een heel eind over grote blauwe tegels lopen voor je er was. Je kon horen, dat oom het fijn vond dat ze kwamen: ‘Zo, zo, daar zijn ze dan... Mijn kleine Josef is er ook bij. Henk, jongen, hoe gaat het? Dag Hans, dag Hans...’ Oom praatte maar, terwijl ze hun jassen uittrokken. Het leek wel, of hij geen tijd had, te wachten tot ze binnen waren. Hans merkte plotseling, dat vader en oom er haast helemaal eender uitzagen. Maar oom was veel ouder. Hij keek naar vader; vader was zwaar en groot. Hij had een blonde snor. Zijn hoofd was kaal, maar hij zag er toch jong uit. Zijn ogen waren klein in zijn dik gezicht. Oom zag er net zo uit, maar zijn snor was grijs. En hij was ook ongelukkig.

Moeilijk steunend op zijn stok ging oom naar binnen. Hans had hem wel eens buiten zien lopen. Hij boog dan bij iedere stap opzij naar de kant van de stok. Hij had een wagentje met trappers voor zijn handen; dat gebruikte hij als hij ver weg moest. In huis merkte je haast niet, dat hij zo èrg ongelukkig was. Alleen deed hij alles langzaam. Maar zo was vader ook.

De kamer was heerlijk. Er was een groot raam dat op een binnenplaats uitkeek. De muren waren onderaan wit en zonder vlekken. Je zag de binnenplaats het eerst van alles. Er was een boom en een beeld: een vrouw zonder kleren. Het beeld stond zomaar op het gras dat glad was als een vloerkleed. De kamer was groot en erg vol: beelden en boeken en een heel grote viool en kasten. Er stond ook een piano, een vleugelpiano zei vader, want er waren ook andere.

Met één oogopslag zag Hans, dat alles er nog was. Er was ook iets nieuws: op de midden-tafel, waar nooit een kleed op lag, stonden twee blinkende kandelaars met gebogen armen: ze leken op de bomen voor het kroegje op de Nonnevest. Hij mocht overal aankomen waar hij bij kon. Maar hij moest heel voorzichtig zijn.

Vader stootte hem aan: 'Jô, zèg dan wat'. Oom en vader lachten luid-op.

Hans moest eerst een poosje in zijn stoeltje zitten: het was van leer en het had koperen knoppen. Hij schoof het met moeite voor de haard, die veel mooier was dan de kachel thuis; achter een ijzeren hekje brandden zomaar houtblokken en er kwam geen brand. Lot was er niet. Jammer.

'Je schijnt hout genoeg te hebben,' zei vader. 't Is buiten zomer.'

Oom antwoordde lachend, dat het voor de gezelligheid was. Wat later praatten ze over de kerk. Ze waren het niet eens. Hans keek plaatjes, totdat hij boven zijn hoofd hoorde lopen; Lot was dus thuis. Even later kwam ze

binnen. Hans gaf haar een toen: haar krullen kwamen in zijn gezicht en ze rook lekker. Ze had een witte jurk aan, die van voren nog niet dicht gemaakt was, maar dat hoorde zeker zo, want niemand zei er iets van. Lot was al groot, want Opzoomer zei juffrouw tegen haar. Ze kon erg mooi tekenen, ze verdiende er geld mee.

‘Oom wil zeker thee? En wat wil de prins? Ook thee? Of limonade?’

Hans werd verlegen. Toen, bang dat het niet goed zou zijn, zei hij: ‘Ik wil wel een appel.’

‘Een appel? Raar joch. In April zeker. Niks hoor, die heb ik niet.’

‘Ben je dan jarig? Ik wil wel graag limonade.’

Wat later gingen oom en vader weg. Lot haalde het wagentje uit de schuur en oom ging er in de kamer in zitten. Hij trapte het met zijn handen de gang in; hij had er een hekel aan, geduwd te worden. Vader zou Hans weer halen als oom en hij hun boodschap gedaan hadden. Hans vond het best: hij hield van Lot.

Toen de mannen weg waren, vroeg ze: ‘Zijn jullie langs de rivier gekomen?’

‘Nee, langs de gasfabriek. Waar is vader naar toe?’

‘Naar Krabbé.’

Toen zei Hans plotseling, terwijl hij van binnen heel bang werd: ‘Krabbé zegt, dat haast alle mensen naar de hel gaan... Je kunt nooit weten.’

‘Jòngen...’ Lot keek verschrikt. ‘Zoiets hoort een jongetje van zes jaar niet te weten. En zeker mijn prins niet. Die moet van andere dingen dromen.’

‘Krabbé zegt het,’ zei Hans beschaamd.

‘Tegen jou?’

‘Nee.’

‘Nou, vertel es, hoe kòm je er dan aan?’

‘Krabbé zegt het tegen vader en vader zegt het ook.’

‘Krabbé is een leugenaar en je vader een domoor.’

‘Vader is geen domoor. Het staat in de Bijbel.’

Lot streelde hem over zijn haar. ‘Je vader is de oom, van wie ik 't meest hou. Alle goeie mensen zijn domoren. Maar wat klets ik tegen jou? Ik ben er zelf ook een. En het staat helemaal niet in de Bijbel...’

‘Vader zegt het.’

‘Kom, rare snoeshaan, kom es bij me zitten, dan zal ik je een verhaal vertellen. Hoe oud ben je helemaal? Wacht, ik ga naast jou zitten.’

Ze gooide een paar blokken op het vuur en sloeg ze met de pook stijf in de gloeiende brokken. De vlammen sprongen om de blokken heen. Hans legde zijn wang tegen haar zachte schouder. Lots krullen glansden in het licht van het vuur. Toen kwam haar arm om hem heen.

‘Hoor je de wind, Hans?’

‘Ja,’ fluisterde hij.

‘Dat vroeg een schipper aan zijn jongetje, dat in de kajuit, je weet wel, zo'n klein kamertje van een schip, naast een gloeiend kacheltje zat.’

Hans zat doodstil. Het werd donker in de kamer, maar het licht van het vuur werd sterker. De wind rumoerde. Buiten riep schor en angstig een zeeboot. ‘Het water klotste tegen het schip, je kon het duidelijk horen... Buiten was het donker en het sneeuwde. Het kleine scheepje lag daar zo eenzaam aan de lange vaart en nergens was een huis... Het jongetje was een beetje bang... Hij dacht aan zijn moeder, die gestorven was. Maar de schipper zei, dat het jongetje niet verdrietig en niet bang moest zijn, want de Here Jezus was uit de hemel gekomen om de mensen gelukkig te maken, om ze klaar te maken voor de hemel. De Here Jezus is de Zoon van Godzelf. Ieder die 't maar geloven wil en van de Here Jezus houdt, geeft Hij een plaatsje in de hemel... Nóóit heb je daar verdriet, en nooit ben je bang... Dàt staat in de Bijbel...’

Hans sidderde. Zijn hand zocht de hand van Lot.

Het was al tamelijk donker. Het beeld stond wit op de binnenplaats en in het koper van de kandelaars gloeide het vuur.

Lot nam Hans mee naar boven. De trap was lastig, hij draaide: je kwam altijd op de smalle kant terecht en dan viel je bijna en je werd bang. Op Lots kamer was het koel. Ze gingen samen voor het raam staan. Tussen de daken door zag je de rivier. Het water schitterde en de lucht was groen. Boven het huis was een donkere wolk.

‘Ik hoor de wind.’

‘De wind is muziek.’

Hans knikte. ‘Ja,’ zei hij. Hij drukte zijn wang tegen de mouw van Lots bloes aan; het goed was zacht en glad.

‘We wachten tot er een boot voorbij komt.’

Ze stonden tegen elkaar aan. De wind zong. Tussen de wolken was even een ster. Toen gebeurde het wonder: een boot gleed tussen de daken door; de lampen waren aan. Aan de top van de mast brandde een schijnwerper. De boot moest dus aanleggen en zou niet fluiten om de schipbrug open te laten doen. Jammer.

Toch zuchtte Hans van verrukking toen de donkere vlek over de mat blinkende rivier schoof.

Beneden was gestommel. Vader was er weer.

Vader en Hans liepen in het donker terug. Zij hadden bij oom en Lot gegeten. Het was kil geworden. Tussen zijn ene want en zijn jasje voelde Hans de kou. Hij was moe.

Bij de gasfabriek stonden ze weer stil. Hans trok zijn wanten uit om te voelen of de muur nog warm was. Ja, ja, het was nog zo. Vader zei: ‘Eén want was genoeg geweest’.

Er liep een rat over de straat. Hans trok zijn wanten weer aan en zei: ‘Krabbé gaat naar de hel. Lot zegt het. Hij houdt niet van de Here Jezus.’

‘Kind,’ zei vader. Hij pakte Hans bij zijn pols en trok

hem van de kromstaande muur vandaan. ‘Dat mag Hans niet zeggen.’

Vader was een beetje boos.

Op de vest was het rumoerig. De iepen sloegen hun takken tegen elkaar. Ze wiegelden in de hoogte. Er lagen dunne takken op de grond. Het was donker.

Hans zei: ‘Het staat nièt in de Bijbel.’

‘Nee jongen.’

Vader greep Hans bij zijn schouder, even maar. Daarna pakten ze elkaars hand.

Een windstoot deed hen bijna stilstaan. Hans kon haast niets zien. Aan de overkant van het water lachte een meisje. Het was net of de wind het geluid kapot trok en naar de stad toe meenam.

6

Het was Vrijdagmiddag. Hans had het erg naar zijn zin. Hij vond het iedere dag fijn op school, maar als het middag was en je mocht zomaar tekenen wat je wou, was het natuurlijk fijner dan in de morgen onder rekenen. Hij ging nog pas een goeie week naar school, maar hij was al helemaal gewend. De juffrouw was heel aardig; ze leek op Lot, alleen had ze geen krullen. Hij zat op de achterste bank omdat hij zo groot was en zulke goeie ogen had. Het was prettig om te weten dat je groot was, en je bofte als je goeie ogen had, nou. Links waren de ramen en daarachter was de straat. Je kon goed horen wat er allemaal buiten gebeurde; soms luisterde hij er een hele poos naar, maar als de juffrouw het merkte, zei ze er wat van. Natuurlijk, je moest hier leren. Als hij groot was, wilde hij net als vader in de krant schrijven. Ook zou hij verhaaltjes verzinnen en Lot zou er plaatjes bij tekenen, dat had ze beloofd. Zo nu en dan kwam er een paard en wagen door de straat en de man op de bok

keek soms naar binnen. Dat kon, want alleen de onderste ruiten waren wit geverfd. De koetsiers riepen wel eens wat tegen de juffrouw; ze moest er soms om lachen en soms merkte ze niets. Maar dan dééd ze alsòf ze niets merkte, want dan kreeg ze een kleur.

Hans hoorde weer een paard aankomen. Het trok zeker een deftig rijtuig, want je hoorde geen wielen. Kijk, de hoge hoed van de koetsier kon je net nog zien.

‘Hans, jongen, opletten. Niet zitten dromen.’

Opletten, dacht Hans, ik hoef toch niet op te letten, we zitten toch zeker te tekenen? Maar hij was toch ook wel een beetje geschrokken. Het was náár om je naam zo hard te horen zeggen. Hij kreeg een kleur en keek naar de juffrouw. Gelukkig, ze lachte. De jongens en meisjes lachten ook een beetje. Hans schaamde zich en hij vond het tegelijkertijd ook wel leuk.

Achter hem hing de plaat. Het was de mooiste van de hele klas en hij zou er wel een hele tijd naar willen kijken. Er stond een schip op, een zeilschip dat op de rivier voer. Hij durfde bijna nooit om te kijken, maar soms was het of hij het móést doen en dan deed hij het. Het was ook zo'n verbazend mooie plaat. Hans zuchtte. Hing die plaat maar thuis! Boven je bed, dat zou heerlijk zijn.

Vóór hem, tussen de ramen en het bord, scheen de zon op de gele muur. Het stuk zon werd steeds groter. Je kon niet zien, dát het gebeurde, maar toch gebeurde het, want als je er een hele poos niet op gelet had, was de plek weer groter geworden. De juffrouw kreeg er last van en daarom deed ze het gordijn dicht. Hans draaide zich om naar de plaat; je moest je onderwijl naar achteren buigen, want de plaat hing heel hoog. Toen hij weer recht zat, keek de juffrouw hem aan, maar ze zei niets. Hè, wat was dat vervelend!

Om half vier hielp ze Hans in zijn jekker. Hij kon het best alleen, maar de juffrouw deed het zo graag en daar-

om zei hij maar niet, dat hij het zelf wel kon. Toen vroeg de juffrouw hem, of hij die plaat zo mooi vond. Hij zei van ja en de juffrouw beloofde, dat ze de plaat morgen naast het bord zou hangen. Ze streek hem over zijn haar en duwde hem lachend de deur uit.

Buiten was het warm. Maar waar was tante Mien? Zou ze vergeten hebben hem af te halen? Hij ging weer terug in school en zei het tegen de juffrouw. O, hij mocht in de gang wachten. Of hij de weg alleen nog niet kon vinden? Nee maar over een paar dagen wel. Hij wist het al bijna. Waar woonde hij dan wel?

‘In Sint Anna, juffrouw.’

Ja, dat vond de juffrouw werkelijk een heel eind, helemaal de binnenstad door.

‘Zo,’ zei de juffrouw, ‘woon jij dáár?’

Plotseling kwam Lot naar binnen en Hans liep op haar toe. De juffrouw en Lot gaven elkaar een hand. Ze praatten even, ze kenden elkaar van vroeger. Even later ging Lot weg. Hans vond, dat Lot er deftig uitzag: ze had een bruine mantel aan met bont.

‘En,’ vroeg ze, ‘is dat een verrassing?’

Hans knikte gelukkig. ‘Nou.’

‘Ja, ik was bij jullie thuis, ik wou die pereboom bij jullie in de straat eens tekenen met al die oude daken er omheen en je tante Mien kon moeilijk weg en toen ben ik je maar gaan halen.’

Achter hen riep een jongen: ‘Hee rooie, liefje van de juffrouw’. Hans kleurde, maar hij zei niets. Lot praatte door.

Ze gingen over de Markt. Er dreven grote witte wolken in de lucht. Het ene stuk van de Markt lag in de zon en het andere stuk in de schaduw. Je zag de schaduw verschuiven. Wat was de toren toch hoog! Het onderstuk was vierkant en dat had een bruine kleur; daarna kreeg je het geribbelde stuk. Het was grijs en je kon er doorheen kijken. Dat had hij nog nooit eerder gezien, 't was

net een toren op een toren. Hij vertelde het aan Lot en ze antwoordde, dat hij maar goed moest leren kijken, dan kon hij veel leren. Dat lichte, open stuk van de toren heette lantaren. Dat vond Hans gek.

Na een poosje gingen ze door een steegje met enkel muren. Het kwam op dezelfde gracht uit, waarvan Sint Anna een zijsteeg was. Maar Sint Anna lag aan de andere kant van het water. Hans vond het een fijne steeg; het was er gezellig en je hoorde er je voetstappen duidelijk. Alleen in 't midden waren een paar huizen. Hans zou er best willen wonen. Net toen ze bij de huizen waren, vroeg Lot: 'Dat rooie, was dat voor jou bedoeld?'

Lot had het dus tòch gehoord! Hans kleurde, terwijl hij zei: 'Ja, die knul liep gisteren ook te schelden. Hij zegt, dat hij me een stomp wil geven, maar als hij dat doet, stomp ik terug, want ik ben sterk.'

'Zo, dus jij bent niet bang. Goed zo, je moet nooit bang zijn.'

'Ikke niet. Het geeft niks, hè Lot?'

'Wät geeft niets?'

'Nou, dat ik rood haar heb.'

Lot lachte en bleef staan. Ze nam Hans' gezicht tussen haar handen. Wat waren die handen zacht! Ze roken lekker. Lot zei: 'Soms, als je in de zon staat, lijkt je haar een beetje rood, maar het is bruin. Lot wou, dat ze zulk mooi haar had als jij, en net zulke krullen. En je hebt een knappe toet, laat jij die jongen maar schelden. Als je hem er maar nooit om slaat. Je moet daarmee wachten totdat hij zelf begint.' Ze lachte opnieuw en ging verder.

Hans hield veel van haar.

7

Jan en Hans lagen in bed met elkaar te praten. Ze sliepen tegenwoordig in het kamertje dat op zolder ge-

maakt was. Het was heel vroeg in de morgen, het leek nog wel haast nacht. Vader was boven geweest en hij had gezegd, dat ze wakker moesten worden, want ze gingen uit: ze moesten hun Zondagse goed aan. Heerlijk! Met de boot naar oom Klaas en tante Neel van de boerderij. Kwam vader nu maar. Jan was zó blij, dat hij in bed ging staan dansen. Hij viel er met een bons uit en vader riep beneden, dat ze zich bedaard moesten houden, tante Mien kwam straks boven om ze te helpen. Jan kroop gauw in bed. Hij had zich erg zeer gedaan, want hij was op de gaspijp gevallen, maar hij wou niet huilen. Even later liep hij naar het raam en deed het gordijn open. ‘Jô, het is nog helemaal donker! 't Is nog hardstikke nacht.’

Dat wilde Hans toch zien, maar hij kwam er niet voor uit zijn bed: hij zou best willen doorslapen, maar uitgaan was ook reuze fijn. Toen kwam vader; hij vertelde, dat als ze vandaag nu eens gehoorzaam wilden zijn, moeder mee zou gaan. Ze moesten hem dat beloven.

Beneden was het kil en de lamp brandde. Moeder had haar bruine japon aan en tante Mien had haar haar anders. Ze zag er vreemd uit, ze leek wel een meisje. Alleen Ansjé was verdrietig. Tante legde haar in vaders luie stoel en zei: ‘Slaap jij maar, hoor pop.’

‘Zouden we ze wel meenemen?’ vroeg vader. ‘We konden 't kind beter naar iemand toebrengen, je hebt er alleen maar last van, en zo'n schaap heeft er zelf niets aan.’

Maar daar wilde moeder niet van horen. ‘Zeker nu nog, en dan om vijf uur 's morgens. En ik wil ze 't kind laten zien.’ Moeder werd boos. Ze was vaak zo; Hans was, net als vader, soms bang van moeder, maar hij hield toch heel veel van haar.

‘Ach,’ zei tante, ‘die nare geschiedenis moest je nu maar vergeten.’

‘Nooit. Was 't jouw kind? Wat weet jij van zulke dingen.’

Tante zuchtte en vader haalde zijn schouders op. Hans werd verdrietig. Wat bedoelden ze nu allemaal? Jan vroeg, of ze nou ruzie hadden; niemand gaf antwoord. Gekke knul. Zoiets mocht je natuurlijk niet vragen.

Buiten werd het weer goed. Ansjie zat in de kinderwagen, die door tante werd geduwd. Voorop liep moeder met Jan; vader en Hans sloten de rij. Het schemerde en het was koud, maar vader zei, dat het een prachtige, hete dag zou worden. Er liepen bijna geen mensen op straat. De lucht was al een beetje blauw. Toen ze bij de gasfabriek kwamen, rook Hans de zure lucht weer. Toch vond hij het er prettig. Je hoorde gesis en er brandden lampen op het terrein. Plotseling klonk er een geweldig geluid in de fabriek en er steeg heel snel een dikke witte wolk uit een vierkante schoorsteen. Ze schrokken allemaal en daarna lachten ze. Vader legde uit wat het was, maar Hans begreep het niet. Het kon hem ook niet veel schelen, ze gingen uit vandaag. Hij verlangde ineens heel erg naar de boot.

Op de Houtmarkt stond een beetje wind. Hè, nu moesten ze Lot eens aanhalen. Zou dat even fijn zijn?

Maar het gebeurde niet. Welnee, ze gingen met hun eigen gezin, zei vader. Maar Hans dacht, dat het misschien wel was omdat moeder niet van Lot hield; ze vond Lot werelds en ze had tegen vader gezegd, dat die meid maar niet meer in huis moest komen. Hans had gehoord, dat moeder het aan tante Mien vertelde.

Ze kwamen op de kade. De rivier lag onder de mist, die in slierten optrok. Je kon de overkant niet zien en de schipbrug ook niet. Er was veel bedrijvigheid. Op de kade, dicht bij het water, stonden koeien; de twee grote kranen naast de werf waren allebei aan 't werk. Vlak langs het water lagen rails. Er kwam een locomotiefje aan met een hoge schoorsteen, het trok een paar wagons. Het treintje reed heel langzaam, er liep een man voor

met een rooie vlag. Stel je voor, dat het lokomotiefje per ongeluk ineens hard ging rijden! De lantarens bij de werf brandden nog, maar terwijl Hans naast vader naar het houten kantoortje van de boot liep, gingen ze uit. Zo, dat had hij net gezien. Hans keek daarna naar de boot, die maar heel klein leek; er kwam dikke zwarte rook uit de pijp; de loopplank lag uit, maar er liep niemand overheen. De boot belde. ‘Het is de eerste pas,’ zei vader. ‘Heus, die boot gaat niet weg voor jij er op zit. Hij wacht gewoon op je.’

Toen vader kaartjes kocht en met de man aan 't loket nog even doorpraatte, gingen moeder en Jan en tante de loopplank al over; een knecht hielp met de wagen.

De toren sloeg en op de werf ging een fluit. De boot belde opnieuw. Vader legde gauw een sigaar op het plankje van het loket en liep naar de boot. ‘Opschieten, meester,’ zei de knecht. Zo gauw ze op de boot waren, trok de knecht de loopplank met een haak het dek op, en sloeg met een klap het ijzeren hek dicht. Hans keek zijn ogen uit. De touwen werden losgemaakt en de machine begon hard te draaien. Hans liep met vader naar de achterkant van het schip en samen keken ze naar het schuimende water. De boot moest draaien en daarom bleef het achterstuk nog met een touw aan de wal vast. Het touw was om een paal heengeslagen. De paal trilde. Iemand aan de wal gooide het touw op het dek, de stad gleed naar achteren.

‘Kom jongen, eerst maar even naar beneden, dan is moeder gerust; ze denkt anders nog, dat we op de kant gebleven zijn.’

‘In de kajuit? Hè bah!’

‘Ja ja,’ zei vader, ‘straks gaan we naar boven, heus.’

Maar het was toch wel prettig beneden. Er zaten een heleboel mensen en dat was eigenlijk gek. Die mensen waren dus al in de boot geweest toen zij op de kade

kwamen. Hè, 't was hier fijn warm. De kussens op de zijbanken waren rood en boven de tafel liep een koperen buis, waar een paar kranten overheen hingen. Jan zat op zijn knieën en keek door een rond raampje naar buiten; Hans deed het ogenblikkelijk na. Wat was het water dichtbij! Griezellig was dat. En wat ging het vlug! Kijk, een appel, een rotte natuurlijk.

Ansje huilde en een juffrouw begon met moeder over kinderen te praten. Ze wilde een hand van Ansje, maar Ansje draaide zich om. Moeder had een hekel aan praten met vreemden. Je wist nooit, wat moeder zou doen: eens had ze in de wachtkamer van de dokter zó ruzie met een juffrouw gekregen, dat moeder flauw was gevallen. Stel je voor, dat moeder wéér flauw viel. Hij had het nog nooit gezien, het leek hem akelig.

De machine stampde. Hans werd bijna duizelig van het voorbij glijdende water. De kant ging veel langzamer voorbij. Hans ontdekte, dat er achter de boot een schuimende golf meegleed, en dat het water daar vóór naar beneden ging. Kijk, je zag de groenige grote stenen uit het water komen en dan later kwam de golf hoog over de stenen heen.

‘Jullie moeten hier komen kijken, jongens, 't is hier veel mooier.’ Jan en Hans deden wat vader zei, maar Jan ging weer gauw terug. Hans keek en zag dat vader gelijk had: de rivier lag grijs en wijd voor hem; verweg, aan de overkant, lagen heel kleine boerderijtjes en er stonden lange rijen bomen. Zo nu en dan kon je niets zien door de mist. Na een poos kwam er een zeilschip voorbij en de schipper riep iets naar de boot. Je kon 't nog net horen.

Juist toen het zeilschip er niet meer was, gebeurde het: de zon kwam door de lucht heen. Hij was gloeiend rood en het licht werd anders; de rivier leek ook een beetje rood en de wolken verkleurden. Hans werd plotseling erg blij. Hij moest er diep van ademhalen. Nou ben

ik gelukkig, dacht hij. Wat is het een fijne dag! Hij stootte vader aan, maar die keek even en deed toen zijn ogen weer dicht. Vader was zeker erg moe. Hans keerde zich om en ging tegen hem aanleunen. Hij voelde zich óók moe en sliep ogenblikkelijk in.

Hij werd pas wakker toen ze de boot af moesten. Ze plaagden hem allemaal; Jan ook; die had maar even geslapen. ‘Maar ik heb de zon zien opgaan,’ zei Hans. Toen moesten ze nog harder lachen, alleen vader niet. Hij zei tegen moeder: ‘Je ziet, de andere kant is de beste. Dat is meestal zo.’

‘Ach jij, je bent al net zo gek als de jongen.’

Hans werd een beetje verdrietig.

Op de wal was het gezellig druk. De mensen praatten luid en hadden helemaal geen haast. Het was vol-op dag. Wat is een dorp anders dan de stad! Het rook er heel wonderlijk. Ze liepen langs een modderige weg met aan beide kanten knotwilgen. Gekke bomen eigenlijk.

‘Zo,’ zei tante, ‘t heeft hier gisteren ook knap geregend.’ Vader meende, dat het wel vannacht zou zijn geweest. Natuurlijk vannacht, dacht Hans. Vader heeft altijd gelijk. Jammer, dat moeder vandaag weer zo kribbig was, want dan werd vader altijd stil.

‘Kijk, we zijn er alweer.’ Hans voelde zich niet op zijn gemak. Hij was hier nog nooit geweest, en moeder was kwaad op oom Klaas. Ze gingen een hek door en oom en tante kwamen hen tegemoet. Als we nu maar gauw naar binnen gaan, dacht Hans, dan weet ik hoe het er uitziet. 't Was altijd náár om ergens naar binnen te gaan, waar je nog nooit geweest was. Je moest altijd buiten kunnen blijven.

‘Zo, en is dat nu Hans?’

‘Ja tante.’ Hans werd bang. Tante Neel leek hem erg streng. Oom kende hij wel; die was wel eens in de stad geweest, maar tante kende hij nog niet. Ze was groot en heel mager; ze zag geel en ze leek al oud en toch was ze

nog maar pas met oom Klaas getrouwd. Hans wist er veel van af. Het was tantes boerderij hier en oom had haar om die boerderij getrouwd, tenminste, dat zei moeder, maar vader zei van niet. Oom was wel tien jaar jonger. Oom was voor zijn gezondheid boerenknecht geworden en nu was hij eindelijk boer. Moeder had nog veel meer gezegd; Hans wist, dat oom en tante net zo dachten als Krabbé en dat oom iets over Ansjé had gezegd, waar moeder heel kwaad om geworden was. Wát het was geweest, wist hij niet. Grote mensen maken altijd ruzie. Hij voelde zich ongelukkig en hij moest vaag aan Lot denken, maar toen gingen ze naar binnen en kreeg hij boterhammen met hete melk: het stond al klaar. De kamer was donker en kil.

Later mocht hij buiten spelen, want oom ging met vader naar de stal, en moeder moest rusten. Jan ging met tante Mien mee naar 't dorp; Hans mocht ook mee, maar tante moest bij een vriendin op visite en Hans had een hekel aan op visite gaan. Het was heet op het erf. Er liepen kippen rond en er stond een wagen. De koeien en het paard liepen in de wei, dus er was zeker niets in de stal. Wat moesten oom en vader er dan doen? 't Was hier wel fijn, maar in de stad was hij toch eigenlijk liever. Hij dacht aan het opgaan van de zon. Wat was dat mooi geweest! Hij zou wel altijd op een schip willen varen. De aarde was rond en toch viel het water er niet af. Vreemd was dat.

Hij ging op een kist onder een open raam zitten. Er waren bloempotten op de vensterbank; er stond een klein hekje omheen. Dat was wel mooi. Binnen waren moeder en oom aan 't praten. Zo, vader en oom waren dus al Weer binnen, maar hij bleef toch hier lekker zitten, hij zat hier fijn, heerlijk warm en hij kon op zijn gemak kijken: de kippen deden zo grappig. Als je maar buiten bent. Hij wou, dat zijn tand niet los zat, het was zo'n raar gevoel, je zat er maar met je tong tegenaan. Kijk nou,

die kip had een worm. Wat loopt een kip toch gek. Wat hoorde hij nu? Moeder praatte luid, ze was boos. Hè, dat moeder nu zo moest zijn! Hans hoorde duidelijk, wat ze zei: ‘Jij met je praatjes. Bemoei je met je eigen kinderen.’

Had oom dan kinderen? Daar wist hij niets van.

‘Wanneer jij gaat trouwen, bemoei ik me daar toch zeker ook niet mee? Blijf met je vrome preken maar van mijn kinderen af. En of jij een belofte krijgt voor een andermans kind of nièt, laat me zo koud als een steen. Ik spuug op jouw beloften. God komt het jou zeker vertellen, als Hij iemand uitverkiest. Hij zal je aan zien komen...’

Het bleef even stil. Toen zei vader: ‘Laten we er nu verder over zwijgen’. Maar oom vond van niet. Hij liet zich niet door een schoonzus beledigen; hij wou van ‘t kind d'r staat af blij ven, hij had heel iets anders bedoeld.

‘Toe Neel, zeg jij ook es wat,’ vroeg vader. Daarna kwam tantes stem: ‘Gré is er zelf nog niet klaar mee en daarom doet ze zo heftig. ‘t Is een vreselijke verborgenheid.’

Hans hoorde iemand huilen. En plotseling wist hij, dat het moeder was. De tranen sprongen hem in de ogen en hij liep hard door de zijdeur naar binnen. Moeder zat aan het raam. Hans viel op zijn knieën; hij legde zijn hoofd in haar schoot en begon te snikken. ‘Kijk nou,’ zei tante Neel, ‘nou hebben we dat schaap ook nog aan ‘t schrikken gemaakt, je kon ons op de dijk horen.’ Moeder streelde Hans over zijn haar en hield zelf op met huilen. Even later zette ze hem op de vensterbank naast een plant met grote bladeren. Vader en oom gingen de kamer uit, en toen Hans niet meer hilde, gingen moeder en tante ook weg. Moeder ging rusten; tante zou haar de weg wijzen.

Toen tante weer terugkwam, durfde Hans niet op te

kijken: ze keek zo streng. Hij hoorde haar zeggen: ‘Hou jij wel van de Here Jezus?’

Was dat tante? Wat praatte ze zacht en vriendelijk. Verrast keek hij op en knikte van ja. Tante zuchtte. Ze zag er heel verdrietig uit. ‘Kind, ik wou, dat ik het ook kon zeggen. Bid maar veel of je geen steenrots mag blijken.’ Het was of ze nòg iets zeggen wou, maar ze streek het kleedje van de ronde tafel glad en ging daarna naar de kast en haalde er een koektrommeltje uit te voorschijn. ‘Hier, dat lust je zeker wel.’

‘Ja tante.’

8

Het was zó heet, dat je haast geen raad wist. Hans liep met vader op een stuivend koolaspad, dat tussen druivenserres doorliep. Hij luisterde vaag naar vader, die hem het verschil tussen een warenhuis en een serre wou leren. Ze waren op weg naar een tuinder, bij wie vader bessen moest bestellen: tante wilde bessensap maken en ze beweerde, dat je de bessen het goedkoopst zo van de tuinders had. Hans had gemerkt, dat vader graag naar tuinders toeging: vader kende er een heleboel en als hij op een tuinderij was, had hij het geweldig naar zijn zin. Soms zei hij: ‘k Had tuinder moeten worden, 'k had net als Klaas naar buiten moeten gaan.’ Hans was al heel wat keertjes met vader mee geweest. Hij vond het op de tuinderij óók fijn, hij was er heel wat liever dan op een boerderij. Hij herinnerde zich het bezoek aan de boerderij van oom Klaas nog heel goed. Dat was verleden jaar geweest, maar 't leek nog zo kort geleden. Een tuinderij was gezellig met al die kassen en vakjes.

Vader had hem beloofd, dat hij ook eens mee zou mogen naar een bloembollenkwekerij. Hoe lang had hij

nog vacantie? O, nog een hele tijd. Zouden ze er al haast zijn? Goeie, wat had hij het warm, zijn hemd kleefde aan zijn rug. Bah, wat een vies gevoel. Hij kon al een beetje zwemmen; hij leerde het stiekum met een paar jongens van de klas op het zandstrandje bij de kanaalhaven. Als moeder er achter kwam, was hij nog niet gelukkig. Wat zou 't nou heerlijk zijn in 't water, goeie. Je moest er om liegen, want je kon toch zeker niet zeggen, dat je naar 't strandje ging? Hij zei maar, dat hij naar 't station ging kijken. 't Was wel vervelend, want je mocht niet liegen. Tante loog ook wel es een beetje. Als er een bedelaar aan de deur kwam, zei ze soms: 'Nee man, 'k heb geen geld. D'r zal best wel een baantje voor je wezen.' Maar dan had ze soms nog 'n heleboel in d'r portemonnaie. Maar dat was niet zo èrg liegen, ze had het geld natuurlijk voor wat anders nodig. Hij zou best wat willen drinken.

Vader bukte zich en stak zijn hand in een scheur van de grond. 'Kijk es, de aarde slijt gewoonweg.' Hans stak zijn hand ook in de scheur. Daarna bleven ze staan. Vader zuchtte ervan. Hij veegde zijn voorhoofd af en stak even zijn vinger tussen hals en boord. 'Jij hebt zeker ook wel dorst, niet?'

'Nou en of.'

Ze gingen weer verder. 't Leed was volgens vader nu gauw geleden, want ze waren er haast. Daar bij dat watertorentje moesten ze wezen. Hans zag een vierkante ijzeren bak op hoge dunne staven; de grijsblauwe lucht stond er trillend omheen. De bak was veel hoger dan het dak van het huis dat er naast stond.

Ze kwamen bij het huis; er was een gezellig grasveldje, net een kamertje; het lag naast het huis en het had aan drie kanten een heg. Er stond een kleine boom in 't midden, die toch al veel schaduw gaf, en er stond ook een wieg. Aan een lijn hing wasgoed te drogen. Vader maakte over de heg heen een praatje met de vrouw die voor het

huis op een bank zat te naaien; ze zag er niet erg netjes uit, maar ze was wel vriendelijk. Toen ze opstond om vader de kas te wijzen waar haar man aan 't werk was, zag Hans, dat ze heel dik was. Ze moest zeker een kindje krijgen. Zou dat kindje in de wieg ook van haar zijn? Natuurlijk wel, anders stond het er niet.

Achter vader aan liep hij naar de kas, waarvan de ruiten schitterden in de zon. Het licht stak je gewoon in je ogen. Hij had eigenlijk veel liever op die bank gezeten. Dom, dat hij niet om water gevraagd had, dat had hij vast wel gekregen.

't Was erg heet in de kas, benauwd gewoon. Het licht lag als vlekken op de donkere grond; de bladeren van de druivenplanten groeiden tegen de schuine glaskanten aan en lieten maar kleine openingen over. De ruiten waren gewit, maar de kalk was er weer gedeeltelijk af. Kijk, je zag de druiventrossen hangen, ze waren nog groen.

'Zo, is dat nou je zoon, Marijnesse? Hij lijkt op je vrouw, zou ik zo zeggen, of heb ik 't mis? Zeker een jaar of acht, negen?'

'Nou, nee, zo erg is 't nog niet. Hij moet nog acht worden, met Februari pas. Hij is behoorlijk groot voor zijn leeftijd.'

Hans groeide, maar de tuinder bedierf het weer door te zeggen, dat hij net zo'n rooie krullebol als zijn moeder had. Gelukkig kwam vader Hans te hulp. Hij noemde rood heel anders, maar hij kon natuurlijk kleurenblind wezen. De jongen is ook veel donkerder. De tuinder grinnikte. Hij veegde op zijn gemak de aarde van zijn handen. Hij vond mooi rood nog zo lelijk niet.

Gelukkig gingen ze gauw weer weg. De bessen zouden worden aangereikt: vier kistjes, maar de kistjes moesten weer terug; Hans, help jij 't je moeder en je tante maar onthouden, anders maken ze er het fornuis mee an. Vrouwen zijn altijd gek op kachelhoutjes. Ja, hoe ging het eigerlijk met de vrouw?

Hans dacht: ik hou vast en zeker m'n mond. Misschien verstoken ze de kistjes dan wel. Wat heeft zo'n vent voor rooie te schelden. Vader gaf bedachtzaam antwoord:

‘Wat zal ik zeggen? 't Is geven en nemen. Soms denk je, ze zal wegmoeten, werkelijk waar. En dan weer is ze heel stil en hulpeloos, dan kan ze geen kopje vasthouden en geen been verzetten van de zenuwen. De dokter zegt, dat 't niks als inbeelding is, ze mankeert niets, maar ondertussen.’

Hans schrok. Was moeder zó ziek? Moeder en ziektzijn hoorden bij elkaar, daar dacht hij nooit over na. De tuinder spooog op de grond en veegde er met zijn klomp overheen. Vader praatte nog wat door. ‘Ach, ze is altijd al zwaarmoedig geweest met buien van opgewektheid. Toen we nog verloofd waren, kon ze er wat van maken, maar een half uur later zat ze soms te huilen. Als ze die zwaarmoedigheid nu es kwijt kon raken, hadden we 't meeste gewonnen. Maar ja, ze is van de eilanden, dat weet je toch wel?’

‘En jij?’

‘Ik ook, en ik heb er ook vaak moeite mee, maar de laatste tijd denk ik vaak: zijn we niet verkeerd? Zien we 't evangelie niet over 't hoofd?’

De tuinder stopte zijn pijp en antwoordde, dat je 't jezelf toch zeker nooit te moeilijk kon maken. Een mens wederstond de geest zo gemakkelijk en een godsdienst strelend voor 't vlees was gauw gemaakt. Maar wee je ziel als je over de streep ging.

Het werd donker bij Hans. Daar had je het weer. Alles wat met de Bijbel te maken had, was verschrikkelijk.

‘Heb ik niet es gehoord, dat d'r vader zich verdaan heelt?’

‘Nee,’ zei vader zacht, ‘dat was mijn vader. Hans, loop jij alvast maar door, ik kom zo.’

Dat had ik niet mogen horen, dacht Hans. Wat is dat: verdaan? Het leek hem een vreselijk woord. Hij verlangde

plotseling naar Lot, en bedacht verwonderd, dat hij in een ontzettend lange tijd niet bij haar geweest was. Akelig, moeder wilde niet hebben, dat hij er kwam. Vader ging nog al eens naar oom Joop, maar hij mocht nooit mee. Lot kwam ook nooit meer bij hèn thuis. Zou Lot ook kwaad zijn? Dat kòn haast niet.

De vrouw kwam uit het huis en riep iets aan haar man. Gelukkig, vader nam afscheid. Dat is waar ook. Zij zouden een hele poos geleden toch ook weer een kindje krijgen? Daarom was het kamertje gemaakt! Wat gek, dat het niet doorgegaan was.

Vader nam hem mee in een klein, koel café-tje. Hij kreeg prikkellimonade en vergat naar het kindje en het woord te vragen.

9

Wat was Hans gelukkig! Hij zat in de voorkamer op een kussen dat hij voor de gangdeur had gelegd. De ramen stonden open en in de boom voor het huis hoorde je zo nu en dan het fladderen van een vogel. Het was erg heet. De kamer bleef heerlijk koel, doordat de boom er voor stond. Wat je koel noemde! Hij had lekker alleen maar zijn bloes aan en zijn bovenbroek, maar zijn onderbroek deed hij morgen weer aan, want z'n bovenbroek kriebelde zo. Hoe heet zou 't in de zòn wel zijn? 't Was anders vandaag een echte feestdag. Vader was jarig en hij mocht vanavond lang opblijven, hij was al acht jaar. Oom Joop zou komen en Lot en nog een heleboel andere mensen. Er zou muziek worden gemaakt en er was natuurlijk limonade en wijn en zo. Moeder was op, ze was al weken uit bed en deed mee met het werk. Ze lachte soms en was heel niet streng; ja, 't was echt fijn in huis. En bij al het heerlijks was er dit: over een paar dagen kreeg hij vakantie en dan zou hij iedere dag zijn nieuwe spel gaan

spelen: het spel van ontdekkingsreiziger. En lezen natuurlijk. Hans' hart vloeide over van geluk. Het spel ging zo: je vroeg aan moeder of aan tante, of je naar de vest mocht om te spelen. Dat was meestal goed. Nou, je speelde een poos met de jongens uit de buurt. Dat was ook prettig; de vest liep schuin af in het water en aan de kant was het zó ondiep, dat je er pootje baden kon. Er stonden dikke bomen, die hun knoestige wortels tot in het water hadden. Je speelde in de modder, je maakte dammetjes die helemaal rond liepen en dan schepte je met een blikje het water weg of je gooide aarde in de afgesloten plas en dan had je een eiland. Je kon ook heerlijk schuitje spelen met rechte takjes en dan moest je het water opjagen. Maar zogauw iemand 'rooie' tegen je zei, ging je doodgewoon weg. 'Kale' was ook goed. Ze noemden hem 'kale' omdat zijn vader op de krant zat. Nou, en dan liep je naar de gasfabriek of naar het station en dan zei je: ik wil weten, waar die straat op uit komt en hoe je dan daar vandaan weer terug kunt komen, natuurlijk niet langs dezelfde weg. De stad was zo groot! Er waren allerlei heerlijke plekken waar je kon gaan zitten als je moe was. Bomen waren het mooiste. Soms gleden er ronde lichtplekjes in de schaduw heen en weer. Ja, in de vakantie zou hij grote tochten door de stad maken, hij zou naar de rivier gaan en naar de werven...

Hans zuchtte. Wat had hij het warm. In de keuken waren moeder en tante met het eten bezig. Jan en Ansje speelden op het balkon. Als moeder merkte, dat hij hier zat, moest hij vast naar 't balkon, maar dat deed hij liever niet, want Jan en Ansje maakten altijd zoveel drukte. Hij kon dus niet eens water gaan drinken. Zou hij dan toch maar gaan? Hij had zo'n dorst! Hij deed zo zachtjes mogelijk, maar toch hoorde tante hem en deed de gangdeur open. 'Waar zat jij? 'k Dacht dat je naar de vest was.'

‘Ikke niet. Heb u een beetje water?’ Hij kreeg water en ging toen naar het balkon. Daar was het toch wel heel wat koeler dan vóór. De bomen in de tuin van Petri stonden in de volle zon, maar de achtertuintjes er omheen lagen in de schaduw. Zou je dat nu kunnen tekenen? Lot had het wel eens gedaan. Jan en Ansje waren aan 't knikkeren. Tussen de planken waren reten waar net een knikker door kon; je moest dus altijd met Jan z'n stuiiter spelen. Er was één gevaarlijke plek; daar was het ronde gat van een kwast, die uit de plank gevallen was. Als Jan en hij met de stuiiter speelden, deden ze altijd een prop papier in dat gat. Hans zag, dat de prop er uit was en waarschuwde. Jan zou wel opletten, hij hield er zijn voet wel op. Even later vergat hij het, net toen Ansje de stuiiter naar voren gooide. Het was de kunst om zó te mikken, dat de stuiiter in de afgesproken reet bleef liggen. De stuiiter ging bijna het gevaarlijke gat in en Jan schrok daar zó van, dat hij de stuiiter met zijn voet tegenhield. Ansje werd boos. Ze dacht, dat Jan het deed, omdat hij bang was, dat de stuiiter in de goede reet zou blijven liggen. ‘Gemenerik,’ zei ze. Ze liep naar Jan toe en gaf hem een klap. Jan gaf een klap terug en toen ging ze huilen. Daar hadden Hans en Jan het niet op, want daar kwam meestal straf van. Ansje was een meisje, en de jongste; ze kreeg meestal gelijk, en dat wist ze best.

‘Je mag twee keer overgooien,’ zei Jan. Maar daar wilde ze niet van weten, ze bleef huilen. Jan werd kwaad.

‘Vervelend kind, ik dacht toch zeker, dat de stuiiter in het gat zou rollen. Als moeder komt, heb ik het weer gedaan. 'k Ga wel wat anders doen, speel jij maar in je eentje of met Hans.’

Maar Hans had geen zin. Ansje hield op met huilen: er kwam niemand. Ze griste de stuiiter van de plank en liet hem door 't gat vallen.

Ze schrokken alledrie. Nu begon Jàn te huilen en Ansje

zei: ‘Nou, waarom plaag je me dan?’ Ineens kreeg Hans een prachtig plan in zijn hoofd. Hij had al zolang eens op het dak van de schuur willen klimmen en nu had hij een reden: hij zou de stuiter redden. ‘Stil jullie nou, anders hoort moeder het. Gaan jullie alvast door de reten kijken of je 'm ergens in het klimop ziet liggen en dan klim ik naar beneden.’ Zou hij durven? Zijn hart klopte in zijn keel. Ach, natuurlijk durfde hij. Het dak was dik begroeid met klimop, en het had een lage, maar ook een hoge kant. De hoge kant was onder 't eind van het balkon: daar moest hij er dus op. Hij klom naar de buitenkant van het hek en liet zich aan zijn handen langs de spijlen zakken. Goeie, hij hoefde zich niet eens los te laten: hij stond al. Wie had dat nu gedacht, 't leek zo diep. Hij was zeker erg gegroeid de laatste tijd. Voorzichtig liep hij over het klimop naar beneden: 't was aardig schuin. Ansje riep: ‘Ik zie hem’. Hans zag de stuiter ook, gelukkig! Eerst maar even oprapen. Daarna liep hij onder 't balkon door naar de lage kant van het afdak. Bah, wat stonk het hier. Hij liep gauw onder het balkon vandaan, 't zat in de donkerte vol spinnen en andere dieren. Hij liep weer naar boven en gaf de stuiter aan Jan, die op zijn buik lag en zijn arm naar beneden liet hangen. Maar Hans wou nog niet naar boven, hij móést hier nog wat rondkijken: 't was hier zo griezelig. Jan en Ansje stonden naar hem te kijken en vuurden hem aan. O, hij durfde best. Opnieuw liep hij naar de lage kant, tot aan de goot toe. Wat was hier 't balkon hoog boven je hoofd. Hij kon nu ook goed in het gangetje tussen Opzoomer z'n tuinmuur en de schuur kijken; het leek hem nu maar een klein eindje van het dak naar de grond. ‘Jô, klim es helemaal naar beneden,’ riep Jan. Ansje juichte. ‘k Zal wel zien,’ riep hij terug. Eigenlijk durfde hij toch niet, maar toen hij naar boven keek en Jan en Ansje zag staan kijken, wilde hij niet ‘nee’ zeggen. 't Was toch ook wel heerlijk, gevaarlijke dingen te

doen. ‘t Stinkt hier,’ riep hij naar boven. ‘Naar stront,’ zei Jan. Ze moesten alledrie lachen.

‘Nou, dan doe ik het.’ Hij hing meteen tussen de goot en de rand van de tuinmuur te schommelen en liet zich toen vallen. De diepte viel toch niet mee. Hoe kwam hij straks weer boven? Wat waren Jan en Ansje nu hoog boven hem. ‘k Ga in 't pakhuis kijken,’ riep hij. Hij liep naar de smerige deur toe en juist toen hij er voor stond, ging de deur open en kwam de knecht van de groenteboer, die het pakhuis gebruikte, dreigend tevoorschijn, greep Hans beet en trok hem naar binnen. Het was even verschrikkelijk als wanneer je droomde. Hans schreeuwde niet, er kwam alleen maar een akelig sidderend geluid uit zijn keel. De deur kwakte dicht. De knecht trok Hans tot naar het midden van het pakhuis. Hans voelde zich slap van schrik, maar hij wilde niet huilen. ‘Zo Hansje, wat dee jij daar? Zeker op zoek naar peentjes of appeltjes?’

‘La me los,’ zei Hans.

‘Nee, eerst zeggen.’

‘k Mag toch zeker een stuiter zoeken?’

‘Dat lieg ie.’ De knecht liet Hans los. ‘Dat lieg ie, want die stuiter lag op het dak, 'k hoorde jullie al een hele poos. Zo'n stuiter, dat ken; d'r ken wat van 't balkon vallen, maar nog verder komt verdorie niet te pas, je zou je nek breken.’

Hans raakte over zijn schrik heen. Hij was eigenlijk helemaal niet bang voor de knecht, hij praatte immers dikwijls genoeg met hem. 't Was door het plotselinge gekomen, dat hij zo geschrokken was. En je moet nooit bang zijn, d'r is altijd wel een gaatje om door te kruipen, zei tante Mien altijd. Maar zijn benen trilden toch nog.

De knecht liep naar de ruif. ‘Mieter maar gauw op. En haal die flauwekul nooit meer uit, anders zal ik je weten te vinden.’

‘k Wil hier best nog even blijven.’ Hans had het

gezegd, voor hij 't zelf wist. De knecht moest lachen. ‘Nou, je bent brutaler dan je vader. Wat mot er van jou terechtkomen.’

‘Ik word ontdekkingsreiziger. En ik wou geen appels gappen.’

‘O niet? Nou, hier heb je er een. En ruk nou in, want ik wil zelf ook weg, ik moet nog aan 't schip lossen.’ De knecht deed de buitendeur van 't pakhuis open. Hans stond op straat. Als je maar niet bang bent, dacht hij. Wat ben ik geschrokken. En ik krijg toch nog een standje, want ik moet aanbellen en dan komt het natuurlijk uit.

10

Hans had iets heel vreemds beleefd. Tante had hem gevraagd, in de voorkamer de kinderbijbel te halen, en toen had hij gemerkt, dat hij op de eiken kast kon kijken. De eiken kast, zo noemde moeder de kast die in de voorkamer stond. Hij had altijd gedacht, dat die kast veel hoger was dan hijzelf. Hoe kon dat nu? Je groeide toch niet ineens? De kast was wel erg laag, maar hij was toch nog net zo hoog als vroeger. Natuurlijk, hij groeide niet en kromp niet in elkaar. Maar een jongen groeit wèl. Hij werd ook al weer negen!

Vader en moeder waren weg vandaag. Ze waren naar een tante van moeder toe, die veertig jaar getrouwd was. Jan had meegemogen, omdat hij, Hans, van de zomer uit logeren was geweest. Hij had dus het rijk alleen, want van tante mocht je alles. Vreemd toch, dat tante maar bij hen in huis bleef. Ze ging wel veel uit naaien, maar ze was ook vaak hele dagen thuis. Gelukkig maar. Als ze er niet was, was 't niks fijn in huis. Vader was bang van moeder, dat wist hij zeker, vooral nu vader weer

vaak naar de oefenaars ging. Wie zou er nu gelijk hebben, de dominees of de oefenaars? Moeder ging zelf haast nooit naar de kerk.

‘Hans, waar blijf je?’

Hij ging naar de achterkamer, waar de haard fel brandde. Tante zat er in een makkelijke stoel naast en Ansje zat in haar eigen rieten stoeltje ervoor. De staande schemerlamp brandde al. Tante zou voorlezen, wel een half uur.

‘Kom je er bij zitten?’

‘Ik wou nog maar even naar voren, tante.’

‘Nu goed, maar 't is er koud hoor.’

Zie je wel, dacht Hans, van tante mag je dadelijk alles, ze vraagt niet eens, wat je er wil doen. Hij ging naar de kamer en liep rechtstreeks naar de kast. Ja, het was toch werkelijk echt waar, alleen moest hij op zijn tenen gaan staan. Even in de vazen kijken. Die dingen zaten half vol met zand, en daardoor vielen ze niet om, als je tegen de kast aanbotste. Er lagen een paar knikkers in de eerste vaas. In de tweede een kammetje en moeders platgetrapte gouden broche. Mooi, hoe kwam dat ding er in? Moeder had er al naar gezocht. Niks zeggen maar, anders had je maar weer narigheid. Hij mocht niet aan de vazen komen.

Hij zette de vaas weer neer, en ging naar buiten kijken. Goeie, wat een winter. Er zat een kraai in de pereboom, 't leek net, of hij verdriet had. Zouden dieren ook verdriet hebben? Hoe kon je dat nou weten? Op de daken lag dik sneeuw en je kon zien, waar de schoorstenen stonden, want daaromheen was de sneeuw weggesmolten. Ja, nogal wiesdes. Als er geen sneeuw lag, kon je de schoorstenen net zo duidelijk zien, maar als ze nu eens onzichtbaar waren, dan kon je in de winter zien waar ze waren. De lucht was dik en grijs.

Plotseling vloeiende de kamer vol rood licht: de zon zakte door een scheur in de lucht naar beneden. Ah! Het was net als heel vroeger op de rivier. Wat wist hij

dat nog duidelijk. Hij kreeg een hevig verlangen naar de zomer en naar op reis gaan.

Achter de pereboom ging de zon onder: een vuurbal, rood, en veel groter dan anders. De schaduw van de takken lag op de wand van de kamer: doffe, grillige strepen. Plotseling moest Hans eraan denken, dat hij van de zomer hier óók alleen geweest was en dat hij toen naar buiten had gekeken. Het was net, of het gisteren was geweest, en toch was 't een half jaar geleden. Alsof je een stuk had overgeslagen! Ja, en 't was óók net, of het toch een andere jongen geweest was, een jongen die hij heel goed kende. Hans schrok. En toch ben ik het geweest, dacht hij. Niemand anders dan ik. Zijn benen trilden. Je kon alleen maar ik zijn, en andere mensen zeiden ook ik tegen zichzelf en dachten hetzelfde als hij nu dacht.

Omdat hij het koud kreeg, liep hij weer terug naar de achterkamer en ging zo stil mogelijk naast de haard op de grond zitten. Het vreemde gevoel bleef en werd zo sterk, dat hij in zijn angst begon te bidden.

Ansje zat in haar stoeltje te slapen. Toen tante het merkte, deed ze het boek dicht en ging naar de keuken om thee te maken. Hans stond op en keek in de spiegel. Hij bracht zijn gezicht zo dicht mogelijk bij het glas en keek zichzelf aan. Dat ben ik, dacht hij, ik, ik. Ik kan nooit iemand anders zijn.

11

Het zaaltje was heel ongezellig, het was eigenlijk niets anders dan een geel geverfde doos, waarin vierkante gaten zaten. Alle stoelen waren bezet met donker geklede mensen: Hans kende er niemand van, behalve dan Krabbé, die vooraan zat en uit de Bijbel voorgelezen

had. Het was erg warm. Buiten was het lente: gisteren waren bijna alle bomen groen geworden. Maar al een hele week lang waren de bomen op een afstand gelig groen geweest: net een wolk; je kon vandaag alleen duidelijk zien, dat ze in blad waren. Hans wou, dat de dominee klaar was. 't Was een echte dominee, had vader gezegd, maar 't was bier de kerk niet, 't was een evangelisatie-dienst. Hans voelde zich verdrietig, hij was bang. Hij was de laatste tijd altijd bang van de Bijbel en van bidden en van de kerk. Het was weer teruggekomen. Een hele lange tijd was hij zijn angst kwijt geweest, maar nu wat het er weer. Alles wat met God te maken had, was verschrikkelijk akelig. Behalve dan 's avonds bidden in je bed. Dat maakte je blij; je werd zo rustig terwijl je bad en je was nergens meer bang van. Stel je voor, dat hij niet uitverkoren was. Dan kon je net zo lang in je bed bidden als je wou en naar de kerk gaan en de Here Jezus liefhebben, maar het hielp allemaal niets, je moest naar de hel, want God veranderde nooit Zijn besluit, dat had hij al zo vaak gehoord. Vreselijk was dat. Vader was ook bang; Krabbé niet. Die wist dat hij uitverkoren was. Hoe konden de mensen die dat niet wisten, gelukkig zijn!

Hij keek naar vader. Vader zat naar de dominee te kijken, hij zag er verdrietig uit. Wat hield hij veel van vader. Hoe lang zou het nog duren? De middenzang was al geweest: èrg lang kon niet meer. Niet luisteren, niet luisteren, anders wor je wéér zo bang van binnen. Moeder was boos geweest toen ze weggingen en tante Mien had gezegd: 'Jô, laat tenminste het kind thuis als je je met alle geweld wilt vergiftigen.' Maar 't had niet geholpen. Bah, wat was het akelig thuis. 't Was lang niet bij iedereen zo. En toch waren er zoveel heerlijke dingen. Als hij naderhand groot was, ging hij nooit naar de kerk en dan zou hij ver weg gaan. Wandelen was ook heerlijk, en lezen. Maar nòg heerlijker dan reizen was muziek. Muziek maakte je verdrietig en heel erg blij.

Plotseling was er het nagebed. Hans wou, dat het erg lang duurde, want je mocht je ogen dichtdoen, het moest zelfs en je wist, dat je weer gauw buiten zou zijn. Nee, er kon je niets meer gebeuren. Verdrietig, dat vader bang was. Vanavond zou hij voor hem bidden.

Krabbé liep met hen op. Hij vroeg aan Hans hoe 't op school was, terwijl hij hem met zijn stok op zijn schouder tikte. 'Ja, en dat gaat met vader mee, waar 't bekommerde volk de waarheid nog horen kan. 't Was goed vanmorgen.'

Vader gaf antwoord op de vraag, maar ging niet op de opmerking in. 'Hij leert goed, heel goed gaat het, nietwaar Hans?' Hans knikte; het was of zijn keel dicht zat. Gelukkig ging Krabbé niet mee naar huis: vader zei, dat hij dat maar niet doen moest. 'k Zal 't maar eerlijk zeggen, maar Gré heeft het niet graag. Ze is nog steeds een beetje in de war, ze is nergens klaar mee. Ze tobt om haar staat en ze wil er niet aan, dat 't soevereine genade is. Ze gaat tegenwoordig naar geen kerk of kluis, ze moet van 't hele geloof niets hebben, denk ik soms.'

Vader zuchtte en Krabbé knikte bedachtzaam. Vader zei nog: 'Ik beklag ze wel, maar 'k ben zelf ook niet in de ruimte.'

'Welnee,' zei Krabbé. Hij zei eigenlijk: 'Bel nihj.' Tante Neel praatte ook zo.

Vader stak een sigaar op. Hans keek om zich heen. Wat? Kijk nou, daar liep Lot. Neemaar, hoe lang geleden was het, dat hij haar gezien had! 'Lot,' schreeuwde hij en liep naar haar toe.

Lot bleef staan en lachte tegen hem. 'Zo jongetje, zie ik je weer eens. Je bent me lelijk ontrouw geworden, vadertje.' Ze trok hem plagend aan zijn haar.

Ja, wat moest hij nu zeggen? Hij kleurde. Lot zag er deftig en mager uit en ze droeg lange oorbellen. Haar krullen kwamen aan alle kanten onder haar baret uit.

Mooi vond hij dat. Hij zag nu, wat moeder bedoelde wanneer ze zei, dat Lot er schandalig uitzag. Het maakte hem onrustig, maar toch ook weer blij.

‘Jammer hoor, dat ik je nooit meer zie.’ Hans knikte, keek Lot aan en lachte toen. Maar hij had nog altijd geen woorden. Toen kwam vader. Hij gaf Lot een hand en vroeg naar oom Joop. Vader beloofde, van de week eens aan te komen. Wanneer, kon hij niet zeggen, ‘want Lot, je weet het. Tante Gré, nou ja... je weet het wel.’

Lot knikte. Ze zei ernstig: ‘Ja, ik weet er alles van. Maar dat blijft niet altijd zo.’ Ze gaf een hand en ging weer verder. Hè, wat zou Hans graag met haar meegaan.

Thuis was het erg gezellig, want er was visite: een meneer van de krant en z'n vrouw. De meneer zat vol grappen; hij lachte heel hard en hij had zo'n pret als hij iets vertelde, dat hij er bijna niet uit kon komen. Dan móést je wel lachen, vond Hans. En de mevrouw stootte haar man aan en zei: ‘Toe Sjors, doe toch niet zo gek.’

Buiten was het volop lente: je zag het aan alles. Ja, het zou weer fijn worden voor tochten door de stad en dan kon hij best es bij Lot aanlopen.

's Middags ging moeder rusten. Vader wilde naar de kerk en tante ging met Jan en Ansje wandelen. Hans moest thuisblijven om op de bel te passen. Dat vond hij helemaal niet erg: juist wel fijn. Hij zou gaan lezen. Hij las graag en in de boekenkast stonden heel veel boeken, die hij nog niet gelezen had. Zijn boek van school was al uit: wat is dat nou, één boek in de week. Vader had heel mooie. Het was maar goed, dat de voorkamer slaapkamer van vader en moeder geworden was. Nu kon moeder het niet horen, als hij in vaders kast ging neuzen: de alkoof was er tussen. Moeder vond het verkeerd, dat hij zoveel las, ze wilde liever, dat hij buiten ging spelen. Nou ja, dat was óók fijn. En ze wilde hebben, dat hij een vriendje

opzocht; de meeste jongens hadden een vriendje, alleen hij niet. Maar wat kon je daar nu aan doen? En als je een vriendje had, kon je niet meer doen wat je zelf wou.

Hij wachtte totdat het heel stil in huis geworden was. De klok tikte luid door de kamer. Toen ging hij naar de boekenkast en begon te zoeken. Er was van alles: reisverhalen en romans en boeken in vreemde talen en hele stapels tijdschriften en twee reien van 'De aarde en haar volken'. In die boeken keek hij toch zo graag! Vooral de platen waren mooi. 'De Werken van Dickens' waren ook heel mooi. Boeken roken lekker.

Hij duwde een luie stoel naast de haard en ging zitten met een Dickens-boek op zijn schoot. Als tante Mien nu maar een hele poos wegbleef! Hè, wat had hij het naar zijn zin. Hij keek een hele poos plaatjes en toen het deel uit was, ging hij naar de kast om een ander te halen. Op de lange rij groene delen, waarvan hij er een had ingezien, lag een groot boek dat hem onbekend voorkwam. Dat had vader zeker pas. Hij nam het uit de kast. De band was prachtig: heel licht roze, bijna wit, en met gouden letters. John Bunyan, De Pelgrimsreis. Er stonden grote platen in, die er vreemd uitzagen, gekke platen waren het. Nee, hij vond ze eigenlijk helemaal niet mooi, maar je moest er toch naar kijken, hij zou het boek maar mee naar zijn stoel nemen. Zou hij er ook in mogen lezen? Vast wel, 't was een christelijk boek.

Hij keek lang naar de griezelige platen, en het langst keek hij naar de plaat, waarop een man stond, die in een gevangenis zat. Hij kon niet nalaten, te lezen wat er over de plaat in het boek stond. Hij vond het op bladzijde negen en dertig. Het was een verschrikkelijk verhaal, hij werd er misselijk van. Dat had hij nooit geweten, dat kon dus óók nog. De Here Jezus was niet voor alle zonden gestorven. Nog nooit had iemand hem dat verteld. Met bevende handen deed hij het boek dicht en ging in de keuken water drinken.

12

De stilte suisde in Hans' oren; hij had heel akelig van de man in de ijzeren kooi gedroomd en hij was nat van het zweet. In het andere bed lag Jan. De maan scheen naar binnen en de schaduwen op Jans bed leken net een kerel die je aankeek. Je moest bidden, dat je nooit de zonde tegen de Heilige Geest zou doen, en als je dan uitverkoren was, zou het nooit gebeuren ook. En als je niet uitverkoren was, bleef het eigenlijk gelijk. Dat was toch gek; dat van de uitverkiezing was allemáál zo. Je kon er niets aan doen en God veranderde nooit wat en toch moest je er om bidden en je moest je best doen ook. Het was vreselijk, dat je zoiets overkomen kon. Hè, wat was hij warm.

Hij kwam uit bed, hij zou beneden wat water drinken en hij moest naar de W.C. ook. Maar eerst streek hij over de deken van Jans bed, keek toen naar buiten, waar de helle maan op de tuinen scheen. Wat was dat prachtig. De schrik ging er al een beetje door weg. De maan en de bomen had de Here toch ook allemaal geschapen, dat mocht je niet vergeten. Hee, nu kreeg hij het koud. En je mocht toch zeker ook blij zijn omdat het lente geworden was. Hij had zin om weer gauw in het lekkere warme bed te kruipen, maar hij had zo'n dorst, dat hij toch maar naar beneden ging. Hij durfde geen licht te maken en hij liep heel zacht, want hij dacht, dat het al midden in de nacht was. Wat hoorde hij in de kamer? Er huilde iemand! Was het dan nog niet zo laat? Nee natuurlijk, anders zouden ze allemaal wel naar bed zijn. Plotseling hoorde Hans, dat het moeder was. Moeder! Moeder huilde zo vaak, ze had veel verdriet. Even stond hij nog voor de deur te luisteren en toen ging hij naar binnen. Eerst kon hij zijn ogen niet opendoen, zo fel was het licht. 'Hans,' zei moeder met een vreemde stem. Hij vloog op haar af, sloeg zijn armen om haar heen en

zoende haar. Moeder streek hem over zijn haar. Wat was dat heerlijk. Hij merkte wel, dat moeder zo gewoon mogelijk wilde doen, en hij deed net, of hij niets gemerkt had. ‘Hoe kom jij beneden, jongen?’ ‘O, ik moest naar de W.C. en 'k had zo'n dorst en ik kon niet slapen ook, want ik had zo naar gedroomd.’ Hij vertelde van het boek. Moeder sloeg haar arm om hem heen en zoende hem. Ze zuchtte en zei, dat hij toch wel wist, dat hij niet in de kast mocht komen, als vader of moeder er niet bij was. ‘Zo zie je maar weer; dat boek is helemaal niet geschikt voor je.’

‘Is het wáár, moeder?’

‘Wat waar?’

‘Nou, van die man.’

‘Ik geloof van wel, maar 't is heel anders dan jij denkt. Moeder weet daar niet veel van, ze begrijpt zo weinig.’

Moeder zweeg een hele poos. Haar ogen waren rood, zag Hans. Ach, nu had hij toch wel kunnen vragen, waarom moeder huilde. Maar toen hij het haar vroeg, zei ze alleen maar ‘ach jongen, ga jij maar gauw naar bed. Moeder zal wel even meelopen, maar stil hoor, tante Mien slaapt al en 't is in die kamertjes zo gehorig.’

Wat hield hij veel van moeder. Was ze altijd maar zo, was ze maar niet ziek. Wat was dat nu voor ziekte van haar? Dat durfde hij niet te vragen.

‘Ligt vader al op bed?’

‘Nee, die is voor de krant weg.’

Hij kreeg een beker melk, en moeder bracht hem naar bed. Ze stopte hem diep onder. Heerlijk was dat.

‘Hans, bid je wel eens voor moeder?’

‘Ja, of u weer beter mag worden.’

Ze gaf hem een zoen. Huilde ze nu weer? Ze zei zeker dáárom niets terug.

Toen ze de trap af was, bad hij lang voor haar en viel al biddend in slaap.

13

Ja, wat is dat wonderlijk. Je merkt op een keer, dat er andere mensen zijn en dan kijk je naar hen en het is, of je ze voor het eerst ziet.

Hans zat op school. Hij verveelde zich en toen dacht hij aan vanmiddag thuis. Hij had Jan gezien: Jan was mager en blond en hij was schichtig, nou. Hij had blauwe ogen, net als Ansje, Ansje had hij ook gezien. Leuk was dat, een zusje te hebben met van die mooie blonde krullen. Krullen zaten bij hen in de familie. Ansje was anders een lastig portret. Hè, was 't maar niet zo warm. Toch wel gezellig, zo met taal en dan het laatste uur. De gordijnen waren dicht, maar de ramen stonden open; de zon scheen op de gordijnen en de schaduwen van de raamstijlen schoven en golfden er overheen. Soms woei 't gordijn een heel eind in de hoogte en bleef dan ergens aan haken.

Daar zat Ria. Hans dacht, dat ze naar hem omkeek en dus kreeg hij een kleur. Ze was het mooiste meisje uit de klas, vond hij, en dat vonden al de jongens. Een stuk of wat jongens liepen met een meisje, maar hij niet. En als hij het zou doen, zou hij het alleen met Ria willen doen. Ze was nog maar kort op school. Ze was heel bruin en ze had bolle wangen en heel donkere ogen en haar haar was glad en zwart. Ze droeg ponnie; dat stond mooi en vreemd; ze was het enige meisje, dat ponnie-haar had. Om haar hoofd droeg ze een breed, wit lint. Ze zat een bank voor hem in de rij naast hem. Vaak leende ze wat van hem, want ze was heel slordig.

Ja, nu keek ze wéér om. De meester liep met zijn handen op zijn rug heen en weer voor de klas en foeterde onderwijl Wimpie van Dijk uit, die een paar grote fouten had gemaakt. Toen de meester zich bij de hoek omkeerde, gooide Ria een propje op Hans' bank. Gelukkig maar, dat hij alléén een bank had, anders hadden ze nog ruzie

gekregen. Hij maakte het briefje open en kreeg een kleur tot achter zijn oren. ‘Ik wil heet je mijsje zijn, wacht maar om vier uur op me.’

Even later schreef hij zo voorzichtig mogelijk op de achterkant van het briefje: ‘Ik wil ook graag met je lopen. Maar het moet meisje zijn.’ Hij zette een streep onder de ei van meisje. Hij vond het vervelend, dat zijn meisje zo'n fout kon maken, maar ja, ze was ook nog maar pas uit Indië en daar was ze zeker niet zoveel op school geweest. Hij zou haar wel helpen met taal, dat beloofde hij zich.

Zo gauw hij de kans schoon zag, gooide hij het briefje terug. Ze las het en toen draaide ze zich heftig om en stak haar tong tegen hem uit. Hans voelde zich plotseling doodongelukkig. Ze was kwaad geworden om dat meisje. Wat zijn meisjes toch eigenaardig. Er stond toch ook ‘Ik wil graag met je lopen’, maar dat telde zeker niet mee. Nou, hem een zorg. Hij probeerde zichzelf wijs te maken, dat hij er niet om gaf, maar 't lukte niet erg.

Om vier uur liep Ria zonder haar vriendinnen weg, 't leek wel of ze haast had. Hans had het land, hij schaamde zich. Een snertmeid, die Ria.

Maar wat was hij blij, toen hij haar bij café De Kroon op de hoek van de Markt zag staan wachten. Ze wenkte hem, maar hij liep er geen stap harder om, kun je net denken. 't Was moeilijk, om zo langzaam te lopen.

‘Flauw van je, bah. 'k Ga nog maar zo korrrt op de school hier.’

‘Niks flauw, 't was toch fout? En ik zei toch ook, dat ik graag wou?’

Ze liepen samen de hete Markt over, maar ze keken elkaar niet aan. Hans was gelukkig, maar hij voelde zich toch ook erg onwennig; wat moest je nu tegen een meisje zeggen, als je met haar liep? Het was Ria, die weer begon.

‘Zeg, spaar jij postzegels?’

‘Nee, ik ben er wel eens mee begonnen, maar ik vind het zo lastig.’

‘En heeft je vader op de krant dan niet eens mooie?’

Hans knikte.

‘Breng er dan morgen eens een paar grote mee, ja?’

Hans keek verwonderd naar Ria. Wat moest die nu in vredesnaam met postzegels? Meisjes spaarden die toch niet? Vader spaarde voor Jan. Vader zei altijd dat in hem, Hans, geen verzamelaar stak. Zou Ria wèl sparen?

Achterdochtig vroeg hij: ‘Spaar jij dan postzegels?’

‘Ik heb er al twee duizend.’

‘Nou ja, wat doe je er dan mee?’

Ria haalde driftig haar schouders op. ‘Kijken natuurlijk. Wat ben jij toch een rare knul. Je kunt toch wel een paar postzegels voor me meebrengen, ik loop nu toch me je?’

‘Wat heeft dat er mee te maken? 'k Weet nog niet, hoor.’ Hans voelde zich ongelukkig. Vader zou vast vragen, waarom hij nu ineens weer postzegels hebben wou. Ria werd kwaad.

‘Ach, ben jij een jongen. 'k Loop net zo lief niet met je.’ Hans kreeg een kleur en werd nog ongelukkiger, en ook een beetje kwaad. ‘Nou, dan niet, mijn een biet.’ Dat rijmde. Toch keek hij Ria na. Ze droeg witte halve kousen; haar benen leken wel zwart tussen die kousen en haar witte rok. Een eindje verder keerde ze zich om en riep: ‘Denk je er aan? Dààg!’ Toen begon ze te draven.

14

De wereld was mooi, maar er waren veel verschrikkelijke dingen: je kon doodgaan of een ongeluk krijgen, of je kon ziek worden. God deed alles. Hij had dus ook

moeder ziek gemaakt. Nu had hij vakantie en hij zat hier in het plantsoen naar de zwanen te kijken en hij was weer blij, dat hij in de stad was, en toch kon je niet gelukkig zijn, want moeder was naar een zenuwinrichting, ze was ziek in haar hoofd, ze dacht maar, dat er iemand achter haar aanliep op straat. En thuis sloot ze alle deuren met een sleutel en de ramen mochten niet open; moeder deed er de pennen op en ze was toch nog hang. Nee, 't was ellendig. Het verdriet zat binnen in je, en je moest er iedere keer aan denken. Op de boerderij was 't ook niet fijn geweest. Ja, de eerste dagen wel, maar je ging je zo gauw vervelen! En dan zo vroeg naar bed. En hij mocht niet in de kom gaan zwemmen. En als je dan eindelijk weer thuis komt, is moeder weg. Gek, dat je verdriet had en 't toch fijn vond om hier naar de zwanen te zitten kijken. Onder de zwanen zag je de roeiende poten. Het water leek wel zwart. Er lagen zonneplekken op het gras.

Er was een heleboel gebeurd. Moeder was weg en er was een broer van moeder hier komen wonen; oom Karel. Hij kwam uit Den Briel. Hij was opzichter bij de gemeente geworden en hij liep overdag met een laag hard petje op, net als van de spoor. Hij woonde in de nieuwe wijk over het kanaal. Hans was er al eens geweest en hij had met zijn neefjes in de bergen naast het opgespoten land gespeeld. Fijne knullen. Ze hadden daar een orgel en een clarinet. Nu moeder weg was, speelde vader toch niet op het orgel. Vroeger mocht het niet van moeder en nu had vader weer verdriet. 't Kwam allemaal, doordat je niet wist of je in de hemel kwam. Als je nu nog dood ging en dan niks meer, dat was nog wàt. Als de hel er maar niet was. Een zwaan kon fijn niet naar de hel, en een steen ook niet, en een boom ook niet. Maar een boom kon weer niet lopen, dat was ook verschrikkelijk; ze deden maar met je wat ze wilden en je kon niets terugdoen.

Ineens dacht hij aan het dubbeltje dat hij van vader had gekregen om een hoepel bij Blied de baggerman te kopen. Blied woonde dicht bij Krabbé, maar 't was helemaal niet gezegd, dat hij Krabbé zou tegenkomen. Een velg wilde hij beslist niet; dan wachtte hij nog maar liever.

Hans ging op weg; 't was nog een heel eind naar Blied, en hij keek uit naar een rijtuig of een sleperskar. Jammer dat hij daar nog zo lang in het park gezeten had. Je zult altijd zien, dat je als je haast hebt geen karretje vindt.

Na verloop van een poosje vergat hij zijn haast. De stad was als altijd gezellig; hij hield van de drukte, van de schreeuwende venters en van het verkeer. Er was van alles te beleven. Bij de wagenmaker gooiden ze net een wiel in 't water; wat siste de gloeiende band. Bij de leerlooierij trof hij het ook: er werden huiden uit de gracht opgevist. Ja, het leek altijd wel feest in de stad. 't Was wel heet. Je moest nu een bord vol aalbessen hebben of een glas limonade.

Blied woonde in de Blindemanspoort. Dat was een echte achterbuurt: het stonk er, en de mensen woonden zo'n beetje buiten. Hans griezeld toen hij er binnen ging. Sint Anna was een nette straat vergeleken bij deze smalle sleuf tussen kleine, vervelozе huisjes. Er zaten dikke vrouwen in hun onderjurk op de stoepjes. Op Koninginnedag was het er altijd een reuzebende, echt wel gezellig, maar op een gewone dag kwam Hans er niet graag: je werd er door de straatjongens dadelijk voor kale gescholden. Verdraaid, 't was alweer gauw Koninginnedag. Zou er weer een historische optocht zijn?

Kijk, hij was er al weer. Hij riep 'vollek' door het gangetje en juffrouw Blied deed de keukendeur open en keek wie er was. 'Juffrouw, heb u een hoepel van een dubbeltje voor me?' De vrouw kwam de gang in en schreeuwde bij de trap: 'Lien, ga jij es met die knul mee in de schuur kijken.' Even later kwam een slordig ge-

kleed meisje de trapdeur uit. Ze riep, zonder op Hans te letten, naar de keukendeur: 'Mot ik weer? 'k Wou dat vader die rothoepels maar in de gracht liet liggen. As je maar weet, dat ik het dubbeltje houd.'

Achter haar aan liep Hans naar de schuur, ze moesten buitenom het poortje door. Goeie mensen, er stonden er hier wel tien. Er was een heel dikke bij met vaste beugel. Die kostte een kwartje. Het meisje weifelde even, en toen zocht ze een andere mooie dikke uit. 'Hier, een goeie, 't is mijn allang goed.' Ah, wat een zware, dacht Hans. Zou die even springen! De roest ging er dan vanzelf af.

Overgelukkig nam hij de hoepel mee. Weer op straat bedacht hij, dat hij geen stok had. Zou hij naar Krabbé gaan? Die had vast wel een stokje voor hem.

Hans aarzelde. Hij merkte, dat hij het graag zou durven. Nou, dan dūrfde hij toch zeker? Krabbé zou hem niet opeten. Toch bonsde zijn hart toen hij het stille, zonnige hofje inging. Hij hoopte maar, dat Krabbé niet thuis was.

Krabbé was wèl thuis. Hij zat voor zijn huisje op een stoel zijn pijp te roken. Zodra Hans het hofje opkwam, zag Krabbé hem en wenkte. Krabbé leek heel blij, hem te zien. Dat was wonderlijk, want Krabbé lette nooit op hem als hij met vader kwam. Er was iets in zijn gezicht, dat Hans er nog nooit in gezien had.

'Daar doe jij goed aan. Hans. Zo maar eens bij Krabbé aankomen. Kom binnen, mijn jongen, kom binnen.'

Wat had Krabbé toch een vreemde, krakende stem. Even keek Hans verlegen in de diepliggende, felle ogen onder de verwarde, witte wenkbrauwen. Hoe was het mogelijk, dat Krabbé het zo fijn vond, dat hij kwam!

En wat zijn boodschap wel was. Moest ie soms een boek voor vader halen? O, een houtje voor zijn hoepel. Nou, natuurlijk, dat kon, zeker, dat kon. Wel, hij kreeg nooit bezoek in de middag, dat was aardig van Hans. En niet eens gestuurd!

Hans schaamde zich een beetje. Krabbé leek zo gelukkig, hij leek lang zo griezelig niet als anders. Het kamertje was wel donker, maar er was niet zo'n vieze lucht als hij gedacht had. Krabbé leek wel zenuwachtig!

Hans moest gaan zitten en een kopje thee drinken, het was subiet klaar. De kleine man met het dikke witte haar en de grote baard liep bedrijvig heen en weer, terwijl hij Hans uithoorde. 'Vertel es, hoe is het met moeder? Hoe zijn de berichten?'

'Moeder is bang.'

'Ja ja, voor God is ze bang, mijn jongen. Ze wordt gezift als de tarwe, ze wordt geplaagd door de Boze, maar 't is een ontfermend God die 't haar aandoet.'

Hoe kan dat nu, dacht Hans wanhopig. Was hij hier maar nooit gekomen. Dat had hij nu van zijn durf. Hij voelde een vreemde boosheid in zich opkomen, hij háatte Krabbé. Ach, en moeder was nu helemaal alleen in een vreemd ziekenhuis. Ze kon hem niet meer toedekken en hij kon moeder geen zoen meer geven. Hans kon zijn tranen niet meer tegenhouden, en plotseling moest hij heel hard huilen. Hij legde zijn hoofd op het tafelzeiltje en snikte het uit. Toen gebeurde het heel vreemde. Hij merkte dat het heerlijk was te huilen. En door zijn eigen snikken heen hoorde hij Krabbé's stem. Maar wat was die stem veranderd! Die stem was zo stil en vertroostend. 'Wat is dat nou, mijn jochie, wat is dat nou? Ja, huil jij maar, mijn jongen. Ja, nou is moeder d'r niet hè?' Een hand kwam op Hans' hoofd en streelde hem onbeholpen. 'Hier, drink es, 't is water, dat is beter dan thee voor een verslagen hart.'

Hans dronk het kopje klappertandend leeg. Hij voelde zich opgelucht en was ook niet bang van Krabbé. Met diens zakdoek droogde hij zijn gezicht. Hij kreeg ook nog een kopje thee met een koekje, en het stokje werd uit de keuken opgediept.

Toen hij weer buiten stond, zag hij, hoe gezellig het

hofje was. De hoepel was een echte springer, je moest leren, ermee om te gaan. Bij de hoek draaide hij zich om en zwaaide naar Krabbé, die hem stond na te staren.

15

Als hij eens naar Lot ging!

Hans lag languit op het warme deksel van een zandbak. Dat deed hij graag. Hij wist precies, waar de gemeente- zandbakken stonden. Overal in de stad wist hij, waar zo'n fijn schuin deksel te vinden was. Hij had zijn ogen dicht en luisterde naar het geros en gedraaf om hem heen; hij lag op de zandbak van de Beestenmarkt en er was markt, en hij probeerde te raden, waarvan de verschillende geluiden waren. Meestal had hij het goed. De koeien loeiden en de varkens gilden. Soms hoorde je de schapen. De kooplui en de boeren maakten een geweldig kabaal, 't leek wel of ze ruzie hadden, maar ze hadden geen ruzie. Hè, wat lag hij hier fijn in de schaduw. Heerlijk, die drukte om je heen. Op marktdagen leek het wel feest. Er waren drie markten. De kippen en konijnenmarkt was al afgelopen, die was om tien uur 's morgens leeg. Het langst duurden de kraampjes: wel tot vijf uur. Maar het mooiste was de veemarkt. Vanmiddag ging hij misschien wel naar de kraampjes, naar de standwerkers luisteren.

Hans kreeg een gevoelige klap met een stok. Wie deed dat? Kwaad stoof hij overeind en keek in het bezwete, vuurrode gezicht van een veekoopman. Er groeiden lange haren uit zijn neus. Hij lachte ontzettend hard en zei: 'Luie sallemander, haal es gauw een kop koffie voor me in de Post. Je zegt maar van Kees van Mien, en dat je het koppie weer terug zal brengen.'

Hans stond al op zijn benen. Was dat even fijn om in de

Post te mogen? Hij wou al wegstuiven en toen vroeg de man: ‘Zeg, lus jij soms ook koffie?’

‘Ikke wel.’

‘Nou, twee dan.’

Hans zag de kellner met een dienblad tussen de koeienrijen doorlopen, maar hij sprak hem niet aan, niks hoor; hij zou zélf wel. In de Post was 't altijd gezellig, dat kon je zo maar zien. Als ze de koppen maar niet uit zijn handen liepen, 't was zo razend druk! Met moeite werkte hij zich het café in. De grote gelagkamer zat stampvol luid pratende mannen. Er zaten ook enkele boerinnen. In de tapkast met de vele gekleurde flessen zat een juffrouw, die Hans' bestelling aannam, of het de gewoonste zaak van de wereld was. ‘Zo, moet ie koffie? Het konjakkie komt ie straks zeker halen. 'k Zal 't op een blaadje zetten. Gáát dat nou? Je krijgt geen andere hoor.’

Of het ging! Hans was de koning te rijk. Heerlijk, hij deed mee met al die schreeuwende en in elkaars handen klappende kerels. 't Was uitkijken en waarschuwen, maar hij kwam er zonder al te veel morsen door. Naast de handelaar staand, dronk hij de zoete sterke koffie op; hij werd er heet van.

Toen hij de koppen weer had teruggebracht, ging hij toch alvast maar naar de kramen, want de lucht betrok, en misschien was er vanmiddag wel gietregen.

Tussen de stampvolle tentjes was 't wel druk en gezellig, maar toch lang zo lawaaierig niet als op de beestenmarkt. Hij verveelde er zich gauw en ging naar de standwerkers. Er stonden er met sigaren en sigaretten in ronde blikjes: goudgele Virginia. Er was een vent, die iets tegen rheumatiek verkocht en dan was er een neger, die met tandpasta stond. Hij had twee tafeltjes op elkaar gezet en daar was hij bovenop geklommen. Het was een vreemd gezicht. De neger gooide de tubes zomaar in het publiek en de mensen grabbelden ernaar. Wat een witte tanden had die neger! Plotseling merkte Hans, dat hij naast een

man met een wassen neus stond. De neus had een heel andere kleur dan het gezicht. Wat was zoiets vreselijk! Hij voelde zich misselijk worden en ging haastig verder. Achter hem speelde het carillon. Pas op de Gedempte Houtmarkt was hij er overheen. Zouden de mensen zich misschien vergissen, dacht hij. Zóú God alles wel doen? Het kòn haast niet.

Hij tobde daar nog over, toen hij bij oom Joop aanbelde. Pas toen hij Lots vlugge, lichte voetstappen hoorde, vergat hij het.

‘Ha die Hans. Kom binnen, jongen. Reuze leuk dat je komt. Je treft het, 'k heb net koffie. Je hebt zeker nog niets gehad?’

Hans vertelde het verhaal van de handelaar, terwijl hij achter Lot aan naar binnen ging. Hier was hij gelukkig, hier, met al de mooie dingen en met Lot. Hier was hij het liefst, nog liever dan buiten. Lot zag er vreemd uit. Ze droeg een nauwe blauwe jurk zonder mouwen. Hans had dit nog nooit gezien, hij werd een beetje verlegen. Ook waren haar krullen langer dan vroeger, ze hingen helemaal op haar rug. Ja, Lot was een echte dame.

De kamer. Die was de fijnste kamer van de hele wereld. Er waren nieuwe schilderijen en een groot houten beeld van een steigerend paard. Achter het raam stond de stenen vrouw nog op het korte fluwelige gras en er was een witmarmeren eendje bij gekomen, net echt. 't Leek wel of het waggelde.

Lot had jammer genoeg niet veel tijd. Ze moest naar een vriendin, ze zouden samen boodschappen doen en in de stad gaan eten. Oom was weg. Die kwam pas overmorgen weer thuis. Maar Hans moest toch zeker op tijd thuis zijn? Trouwens, hij mocht wel haast maken, want het ging vast en zeker regenen.

Lot had nog veel meer nieuwtjes. Het atelier was verbouwd en ze had een schilderij gemaakt. En dan was er het gróte nieuws: ze had weer een vriend, en ze ging

misschien gauw trouwen. Dan ging ze in Brussel of in Parijs wonen. Lot vond het jammer, dat het bezoek zo kort moest duren, maar ze had een fijn plan. Over twee weken was het Koninginnedag en dan moest Hans maar hier komen. Ze was dan alleen, want oom was er dan niet, en haar vriend ook niet. Nou, wat dacht hij ervan?

Hans vond het een prachtig plan, maar hij geloofde niet, dat het zou gaan. Hij zei, dat vader het misschien niet goed zou vinden, maar Lot lachte; dat kwam best in orde. Ze liep vanmiddag nog even langs de krant.

's Avonds aan tafel, zat hij naar vader te kijken. Vroeger had hij eigenlijk nooit naar de mensen gekeken, maar nu bekeek hij ieder gezicht. Vader had een glad, dik gezicht. Hij was haast helemaal kaal, maar 't haar dat hij nog had, was blond. Hij zag er jong uit. Sommige jongens hadden oude vaders. Vaders ogen waren blauw en zijn snor was netjes geknipt. Vader was een echte meneer. Jammer, dat hij zo verdrietig en bang was. Alle mensen waren bang van God. Nee, dat toch niet. Tante Mien niet, geloofde hij. En oom Joop en Lot ook niet. Maar Lot was hoe langer hoe ongeloviger geworden. Dat zei tante Mien tenminste. Hijzelf, hij was ook bang.

Wat later vond hij een nieuw spel: hij ging tegen vader in gedachten zitten zeggen, wat hij niet hard-op durfde zeggen. Vader, u ben zo verdrietig. Zeker omdat moeder ziek is. Ik ben ook verdrietig, maar het is een beetje prettig, dat moeder er niet is: je mag nu veel meer. Maar ik houd veel van moeder, hoor, ik zou ze zo graag een zoen geven. Wanneer mag ik eens mee naar haar toe? Vader, ik ben bang voor God. Ben u dat ook? Ik wou soms, dat ik nooit van God gehoord had. Ik heb ook van het vreselijke gelezen, ik moet er vaak aan denken, maar niet als ik buiten ben..

‘Hans, wat kijk je vreemd. Ben je niet goed?’

‘Nee tante.’ Hij voelde, dat hij een kleur kreeg. Bah,

wat naar. Tante Mien keek hem goedig aan. ‘Drink maar es, je bent natuurlijk zo moe als een hond. Jullie jongens zijn net gek. De hele dag buiten en geen lood rust in je gat Jan ook al...’

Jan zei niets. Die was met de jongens van oom Karel wezen spelen en had een groot gat in zijn broek gehaald.

Na het eten wilde Hans gauw naar bed. 't Leek wel, of tante gelijk had, dat hij ziek was. Hij voelde zich moe en hij had zo'n draaiierig gevoel in zijn hoofd.

In bed was het heerlijk. Hij had het koud en vroeg tante om nog een deken. Die kreeg hij en hij mocht zijn ondergoed onder zijn pyjama aanhouden, dat was warmer. Heel gauw sliep hij in, maar na een paar uur werd hij wakker. Het schemerde. Jan sliep. Buiten zongen jongens en meisjes uit de Dolle Toren. Dat deden ze wel meer 's avonds. Het klonk zo mooi, ze zongen met een tweede stem. Ze zaten dan zomaar op de straat of op de stoep van een huis. Hans luisterde. Eerst zongen ze ‘Hoe zachtkens glijdt ons bootje’ en daarna ‘Stijg o nacht’, maar dat mislukte. Wat had hij het koud! ‘Here Jezus, ik ben ziek, geloof ik. Maak moeder weer gauw beter, en laat me niet naar de hel gaan, en Lot ook niet, Lot, Lot...’

Wat was hij heet. Het leek wel of hij zweefde. Soms waren zijn voeten zo groot als het huis en dan weer zijn lippen. Gek was dat, gek. Hij had dorst en tante Mien gaf hem water en hij lag in de alkoof. Dat kon toch niet, hij was toch zeker in het kamertje? Het was nacht en soms was het dag. En Krabbé kwam. Hij had de fles met het scheepje erin bij zich en Hans mocht de fles houden. Hans moest huilen en hij pakte de hand van Krabbé stijf vast. Hij was helemaal niet bang, welnee, helemaal niet. Alleen maar een beetje. Krabbé praatte weer zo zacht en hij streekde Hans' hand. Krabbé ging bidden en Hans werd plotseling heel stil. Hij keek ver-

wonderd naar het verfrommelde gezicht. Krabbé had nooit kinderen gehad, en nu was Hans zijn jongen, die hij voor de troon moest neerleggen. Ja, dat zei hij en Hans begreep het.

En later kwam Lot. Ze hilde helemaal niet. Hans had geen koorts meer. Lot lachte en legde haar zachte hand op zijn voorhoofd. ‘Prins,’ zei ze, ‘word maar weer gauw beter, dan zal ik een hele middag voor je spelen.’

Hans keek haar aan en glimlachte. Lot rook altijd naar bloemen, nu ook weer. Hij zuchtte diep en viel in slaap.

16

De zon scheen vrolijk in de achterkamer. Hans lag op de divan en keek naar buiten: de tuin van Petri leek wel één grote, groene struik. Er waren allerlei prettige geluiden: een voddenman riep ‘vodde’ en er was het regelmatig geschreeuw van een fruit man; kinderen lachten in de achtertuinten en verweg, in het kanaal dat verlegd was en nu achter het station om liep, floot een boot voor de draaibrug. En toch was het stil. Hoe was het mogelijk, dat vader over verhuizen dacht. Moeder had de buurt altijd te min gevonden, maar vader niet. En toch wilde vader nu ook verhuizen. Tante Mien was in de keuken; Ansje was bij haar. Wat was Ansje toch een lief zusje, maar een duvel werd het. Tante zei soms: ‘Wat moet dat met jou over een jaar of tien worden, jij met je krullen en je onschuldige snoet’. Nou, Hans vond haar nu al lief. Hij had het naar zijn zin. Al twee dagen was hij aan het beter worden; hij was wel een week ziek geweest. Hoe wonderlijk toch, dat je daar haast niets van merkte. Ziek zijn was prettig, maar beter worden ook. Hoe kon je nu kou vatten in de zomer. De dokter was heel tevreden; hij had gezegd, dat hij, Hans, een sterk

gestel had en kerngezond was. Als hij overmorgen wéér vooruit was gegaan, mocht hij tòch nog naar Lot. Het had er naar uit gezien, dat het niet door zou gaan. Hij mocht twee dagen lang wegblijven: Koninginnedag en de dag daarna; Lot zou hem met een auto komen halen. Heerlijk! Het was zeker weer helemaal goed tussen Lot en vader. Er was vast en zeker nooit wat geweest, het was moeder, die Lot niet erg zetten kon. Hij zou nog maar es een paar scheppen aalbessen nemen. Anders jammer, dat hij in de vakantie ziek werd. Waar zou Jan nu uithangen? Zeker weer naar de jongens van oom Karel.

Hij bleef een lange tijd heerlijk liggen soezen. Je kon van alles verzinnen, vooral als je iets fijns in het vooruitzicht had. De vakantie was wel haast afgelopen, maar dat was eigenlijk ook wel prettig: hij ging nu naar de vijfde klas, hij werd langzamerhand groot en dat wilde je toch graag beleven. En met moeder ging het de laatste dagen veel beter; de dokter bad iedere dag met haar. Wat een geluk toch, dat er gelovige dokters waren. Hij moest toch maar es een boek gaan zoeken, eigenlijk verveelde hij zich.

Zo zacht mogelijk kwam hij de divan af en deed de deur van de boekenkast open. Met een boek over Afrika zocht hij zijn plek weer op. Hij was werkelijk nog licht in zijn hoofd, maar dat was niet de ziekte, het kwam door 't lange liggen. 't Zou vanzelf weer overgaan, had de dokter gezegd.

Tante kwam binnen, zag het boek en gaf natuurlijk een standje. Hij mocht niet van de divan af, en hij mocht niet in de kast zitten. Je vader moet dat slot beslist eens laten maken. Hans zweeg. Dat was altijd het beste. Grote mensen geven nu eenmaal graag standjes, maar als je niets terug zei, waren ze zó klaar en ze vonden je nog aardig ook. Zie je wel?

‘Moet je soms nog wat bessen?’

‘Graag tante, en een ander boek, want dit vind ik eigenlijk niet zo aardig.’

‘k Zal er wel een páár geven, andere moet ik elke vijf minuten naar de kast.’

Ze gaf hem er vier. Eén ervan was de Pelgrimsreis. Eerst lette hij er niet op, maar hij legde het opzij. Toen hij de platen van de drie boeken bekeken had, nam hij de ‘Reis’ op en aarzelde. Hij zuchtte. Met zijn hand streek hij over de mooie band, maar hij kwam er niet toe, het boek open te doen. Als hij eens gestorven was toen hij ziek was. Zou hij dan in de hemel zijn gekomen? Ach, je kon het nooit weten, misschien niet en misschien wel. Hij hield veel van de Here Jezus, maar de genade was zo lastig om te begrijpen, want je moest ook nog bekeerd zijn en dat kon je alleen zijn als je uitverkoren was. Als je de zonde tegen de Heilige Geest had gedaan, was er geen kans meer. Zolang je die niet had gedaan, kon je het nooit weten.

Hij liet het boek dicht en at de laatste bessen op.

Een lage, dunne maansikkel stond trillend aan de hemel. Het was heet in het kamertje. Wat had hij naar gedroomd. Zijn voorhoofd was nat van het zweet en zijn hart bonsde. Hoe was het ook weer? Een slang had hem achterna gezeten en plotseling zaten zijn voeten aan elkaar vastgebonden, zodat hij alleen maar had kunnen springen. Bah, wat naar. Als je hart ophield met kloppen, ging je dood. Dat kon terwijl je sliep gebeuren. Je zou dan zo ineens in de hemel of in de hel zijn. Waarom moest hij nu altijd aan die dingen denken? Hij vouwde zijn handen en begon te bidden. Hij bad heel lang en vertelde alles: zijn verdriet omdat hij zo weinig van moeder hield en bijna nooit aan haar dacht; hij vertelde van zijn angst voor de hel en dat hij wou, dat alle mensen zalig werden. Je mocht niet in algemene verzoening geloven, zo noemden ze dat. Het was een grote zonde.

Hij vroeg er daarom meteen vergeving voor. Hij bad voor vader en tante Mien en voor Jan en Ansjie en voor alle ooms en tantes. En tenslotte voor Lot. Hij hield zoveel van Lot en tante Mien zei, dat ze niet meer gelovig was of bijna niet meer, maar dat leek hem hetzelfde. Hij vertelde ook, dat muziek zo mooi was.

De volgende morgen mocht hij op eigen benen naar de divan en na het eten nam hij John Bunyan resoluut op, en las het verschrikkelijke. Terwijl hij het deed, beefde hij van angst, maar toen hij klaar was, was hij blij. Hij had het gedurfd. En hij zou morgen immers naar Lot?

17

Wat ging dat vlug met een auto! En wat was het druk. De lucht zag grauwbloauw, 't was een echte Augustusdag en 't was vanmorgen al vroeg heet geweest. In de auto tochtte het een beetje, maar niet erg, want de auto moest langzaam rijden, zoveel mensen liepen er op straat. Het carillon speelde en je hoorde overal muziek. Er was ook réveille. Lot vertelde, dat er wel drie muziekcorpsen in de stad waren. Even later moest de auto stoppen voor een muziekcorps, dat een rondwandeling maakte. De schetterende muziek klonk vrolijk tussen de buizen door. De tamboer-maître gooide zijn staf in de hoogte en ving hem weer op. Achteraan liepen twee agenten. 'Die zullen zich wel opgelaten voelen,' zei Lot. Achter de agenten aan liepen grote jongens en meisjes te joelen en te schreeuwen; de meesten hadden papieren mutsen of gekke hoedjes op.

De auto ging weer langzaam verder. Aan sommige erepoorten werd nog getimmerd. Er liepen mannen met stringen, waarin molentjes gestoken waren; ze hielden ze in de wind en dan draaiden ze allemaal tegelijk. Er

waren ook ballonnenkooplui en lui met speldjes op kussentjes. Goeie, 't was toch wel jammer, dat hij ziek was. Zou 't nu even een pan zijn in de binnenstad! En reken maar, dat de optocht weer mooi zou zijn vanmiddag: de Intocht van Amalia van Solms. Vanavond vuurwerk en gondeltocht en op alle grachten muziek.

Lot keek Hans aan en lachte. 'Ja jongetje, 't meeste gaat je neus voorbij. Wat zou je er graag bij zijn.' Hans haalde zijn schouders op.

Op de Gedempte Houthaven reed de auto toch nog even hard en zodoende waren ze er, voor ze het wisten. Uitstappen. De auto reed weg. Nou, of het heet was; geen wonder, ze kwamen in de volle zon. Ze bleven even staan kijken naar de mannen, die lampions ophingen aan een in 't midden en in de lengte van de straat gespannen ijzerdraad. De mannen hadden 't erg druk en schreeuwden; je kon zien, dat ze 't naar hun zin hadden. Aan 't einde van de straat schitterde de rivier. De Sint Maarten stond grijs en fijn tegen de grauwbouwe lucht; het carillon speelde nog altijd. Uit een steeg kwam een draaiorgel en schetterde de hele straat vol geluid. 'Heerlijk,' zei Lot, 'ik houd van draaiorgels. Hoor, de Paljas.'

Toen 't uit was, kwam er 'Wilt heden nu treden'. Hans vond het óók mooi, maar Lot kreeg er plotseling genoeg van: 'Ja, dat vooral nog. Kom, we gaan naar binnen.'

't Was stil en koel in de gang. 'Kijk, waarde heer,' legde Lot uit, 'nu moet je niet denken, dat ik me voor jou opoffer. Ik ben bang dat dat m'n aard niet is. Maar ik hou helemaal niet van zulke feesten en ik ben vandaag moederziel alleen. We gaan samen es een fijne dag hebben en we gaan vanmorgen in de voorkamer zitten, dan maak je toch het feest nog mee. Maar eerst alles achter openzetten, anders smoren we vanmiddag.'

'Voorkamer?' vroeg Hans verwonderd.

'Gunst,' zei Lot, 'daar ben jij nog nooit geweest. Gek

huis hier. We hebben een voorkamer en daarboven een dichtgetimmerde dakruimte en dan komt er een binnenplaats van de burens en dan pas ons huis. Vandaar die lange gang, snap je?’

Lot deed onderwijl haar manteltje uit. Ze had weer die blauwe jurk zonder mouwen aan, die Hans zo mooi vond. Hij was blij; zuchtend van geluk liep hij achter haar aan naar achteren, en viel in een luie stoel. Hij was werkelijk moe. Hij wilde ook zijn jasje uittrekken, maar dat mocht niet, met alles open. Zeker weer opnieuw ziek worden? Nou, dan niet.

Na een poosje gingen ze naar de voorkamer. Wat een verrukkelijke kamer was dat! De zon stond er in en Lot zette ogenblikkelijk de ramen open; het geluid van buiten stroomde de kamer in. Hans keek rond: twee grote kasten, een paar etsen en een zware tafel en hoge leunstoelen met balpoten. Op de grond lag een effen groen kleed, maar op de tafel lag geen kleed. Wel stond er een heel eenvoudige witte vaas op tafel, met grote bloemen die op lelies leken.

‘Wat moeten jullie toch rijk zijn,’ verzuchtte Hans. Lot lachte. ‘Valt wel mee. Die meubels had moeder allemaal.’

Ja, natuurlijk, er was ook een tante geweest. Gek, dat je daar nooit aan dacht. Lot schoof een leuningstoel voor het open raam in de zon, en daar moest Hans gaan zitten. Tochtte het niet? Nee, het tochtte niet. 't Leek wel of hij tegelijk buiten en binnen zat.

Lot ging aan de tafel zitten schrijven, ze had nog een massa briefschulden, zei ze. Onderwijl vroeg ze van allerlei en Hans antwoordde. Hij vond het prettig, lekker lui tegen de hoge leuning aan te liggen en onderwijl naar buiten te kijken waar het zo gezellig druk was. 't Was ook prettig om te praten. Hoe het op school was? Reuze, hij had op zijn laatste rapport twee negens en maar één zes. Wat hij worden moest, wist hij nog niet;

hij moest van vader eerst naar de H.B.S. en dan zouden ze wel verder zien. Hij wou het liefst iets worden, waarvoor je reizen moest, verweg, naar het buitenland.

Zo, wilde hij dat zo graag? Waarom eigenlijk?

Ja, dat wist Hans niet. Hij aarzelde. Toen zei hij: 'Ik vind alles zo mooi.'

Lot legde haar pen neer en deed een brief in een enveloppe. Toen zei ze: 'Weet je, als je jong bent wil je graag weg. Waarom, Hansje? Omdat je je geluk nog niet gevonden hebt. Dat kan ook nog niet, bij jou, je staat er nog voor. Maar verleden jaar wilde ik nog graag naar Australië, ik heb daar een vriendin zitten. En nu heb ik een verloofde, zal ik maar zeggen, en ik wil helemaal niet weg. Ik wil zijn waar hij is. De mensen zijn allemaal alleen en daarom willen ze reizen.'

Hans zweeg. Wat wist hij daar nu van? En hij werd ook een beetje verlegen, want hij hoorde aan Lots stem, dat ze veel van haar verloofde hield.

Een hele tijd later zei hij met zijn ogen dicht: 'Daarom ben ik hier zeker zo graag.'
'Dank je wel, Hans.'

Hans werd vuurrood. Hij vertelde daarna over Ria. Hij had een week lang met haar gelopen, maar het was heel vervelend. Hij wist niet, wat hij tegen haar zeggen moest en je kon ook nooit van haar op-aan. Nu had ze allang weer een ander vriendje, maar Hans vond haar nog even mooi. Hij kon niet met meisjes lopen.

Lot lachte. 'Dat weet ik zonet nog niet. Kom, ga mee naar achteren. Dan gaan we eten.'

Na het eten moest hij op het divanbed in de achterkamer gaan rusten. Hij sliep ogenblikkelijk in en werd pas om vijf uur wakker.

Ze zaten samen in de donkere kamer. Van buiten drong het geluid van de feestende stad als een gedurig geruis de kamer in. Telkens hoorde je voetzoekers ontploffen,

maar het was zo ver weg, dat je er geen hinder van had. Soms kwam een flard fanfare-muziek op de onrustige wind mee naar binnen. Het was drukkend warm. Het stenen beeld op de binnenplaats blonk mat in het donker.

Hans vocht met zijn verdriet. Het was zo'n vreemde avond en hij moest telkens denken: wat zou moeder nu doen. Het geluid van buiten hinderde hem. Dat had hij de laatste tijd wel meer: hij kon niet in slaap komen als er geluid was. Hij hoorde zichzelf zacht in het donker zeggen: 'Soms ben ik bang.'

Lot antwoordde eerst niet. Na een poos kwam haar stem even zacht als de zijne: 'Waarvoor, Hans?'

'k Weet niet. Voor God en... en... nou ja.' Hij haalde zijn schouders op.

Lot ging voor de piano zitten. Hans zag alleen maar flauw haar gezicht en haar armen. Ze stak geen licht op. 'Chopin,' zei ze. 'Onthoud die naam, Hans. Het duurt heel lang, het stuk dat ik ga spelen. Hans, ik ben óók soms bang. Haast altijd. Vergeet dat maar weer, je denkt over jezelf al genoeg na. Je kunt jezelf niet veranderen, je bent nu eenmaal zo. Later zul je wel begrijpen, dat het leven prachtig en verschrikkelijk is. Luister maar.'

Hans zonk weg in de plotseling om hem heen stromende muziek. O, zulke muziek had hij nog nooit gehoord. Het was muziek als onweer en ruisend water. Het was muziek als storm over de rivier, het was zo prachtig, dat hij ervan huilen moest. Hij werd heel stil van binnen, hij vloaide helemaal vol blij verdriet. Als het nu maar niet gauw uit was. Altijd zou hij naar deze muziek willen luisteren.

Het lichtte. Eén ogenblik zag hij alles buiten in bleke kleur. Lot speelde door, gelukkig.

Het onweer kwam snel naderbij. Toen het stuk eindelijk uit was, zaten ze een hele poos doodstil in de volkomen donkere kamer. Zo nu en dan kwam een koele wind naar binnen en deed de gordijnen opwaaien. Tel-

kens sloeg een schittering naar binnen. De slagen waren duidelijk hoorbaar en elke slag was luider dan de vorige.

Lot stond op, ze ging sluiten. Een trage regen begon te vallen.

Ze gingen voor het raam staan en luisterden naar de al heviger wordende regen. Ze zagen nu ook de bliksem en je kon zien, dat er wolken in de lucht zaten. De slagen werden zwaar. Eentonig ruiste de regen, die telkens als het lichtte, als een grijs gordijn voor het raam hing. Lot sloeg haar arm om Hans heen. Hij voelde zich nameloos gelukkig.

Later, toen het onweer uitgewoed was en hij in bed lag, legde ze haar hand op zijn voorhoofd. 'Hans, wij zijn echte vrienden. Nooit vergeten hoor. Ik ben vandaag niet alleen geweest'

18

De nieuwe jongen zat vlak achter hem. 't Was een lange, magere knul met wit haar en een sproeterig gezicht; hij had vieze tanden en op zijn wang zat een litteken. Hij heette Edo Vierhout en hij had al een paar maal tegen de jongens gezegd, dat hij 't hier een rotschool vond. Hij kwam uit een andere plaats en nu had hij van z'n vader naar een fijne school moeten gaan. Vroeger was dat niet nodig geweest, maar er was een dominee bij hem thuis geweest en die had z'n vader bepraat Vroeg of laat zou hij nog naar de kerk moeten ook, let maar op.

't Was Zaterdagmorgen. 't Woei buiten hard. De gele blaren van de bomen voor de school kantelden soms bij hopen langs het raam en duidelijk hoorde je de wind razen. Verrukkelijk.

'Hee.' Hans kreeg een por in zijn rug. De meester

keek net zijn kant uit, dus even wachten. Opnieuw een por. ‘Hee rooie, geef mij je gum es.’ Hans keek achterom en Edo trok een scheef gezicht.

‘Hans opletten, geen gemier. Ben je al klaar met die deelsom?’

Hans werd kwaad, toen hij plotseling een prik met een pen in zijn bovenarm voelde. Hij draaide zich om en zei: ‘Laat dat, anders...’ Ja, wat anders? Hans wist het niet. Zat die knul maar niet achter hem. Woedend keek hij Edo aan, die weer begon te grijnzen. Plotseling werd Edo's gezicht normaal. Hans werd bij zijn schouder gepakt en recht gezet, maar Edo kreeg het standje.

Na twaalven liep Edo Hans tegen het lijf. ‘Nou, wat moet jij eigenlijk, rooie?’

Het scheldwoord deed pijn, maar Hans wilde doorlopen. Hij had de laatste jaren niet meer gevochten, en in de lage klassen was het geen ècht vechten geweest. Hij had ook nooit ruzie. Maar Edo wou met alle geweld vechten en pakte Hans beet bij zijn das en gaf hem een stomp. ‘Boksen, jochie, met je mooie dassie an.’ Hans sloeg zwak terug, hij voelde zich ellendig; 't liefst zou hij hard zijn weggelopen, hij wist immers haast zeker, dat hij niet vechten kon? Maar hij moest wel, want Edo pakte hem beet en wilde hem beentje lichten. Het lukte ook, maar Hans hield Edo zo stijf vast, dat ze samen vielen. Ze vochten hijgend; Hans lag onder. Edo sloeg hem op zijn hoofd. Toen kwam er plotseling een woeste haat in Hans op. Wat had hij die knul gedaan? Niks toch zeker. Hij had hem al de tijd dat hij op school was niets in de weg gelegd. Hans begon werkelijk te vechten en merkte tot zijn verwondering, dat hij won ook; Edo kwam onder en in blinde haat sloeg Hans hem in zijn gezicht. Toen begon Edo te huilen. Onthutst stond Hans op en hakkelde tegen Edo, die eveneens overeind krabbelde: ‘Jij bent toch zeker begonnen?’

Maar Edo zei niets terug; hij liep grienend weg en

Hang had liefst meegedaan. Hij voelde zich ellendig; zijn hart klopte in zijn keel en hij hijgde als een karrepaard. Met geweld hield hij zijn tranen in. De dag was bedorven. En 't stormde nogal. Allemaal de schuld van die Edo. Toch wilde de ware boosheid niet terugkomen: daarvoor had Edo al te wanhopig gekeken.

Na een poosje was Hans met het hele geval verzoend. Hij had toch maar gewonnen! Hij kòn vechten, dat had hij toch duidelijk gemerkt en Edo was lang zo sterk niet als hij. Dat was toch wel fijn. Je mòcht het fijn vinden, want Edo was begonnen.

Fluitend kwam hij thuis.

19

Was er eigenlijk wel iets heerlijker dan lezen? Hans zuchtte van genoeg en kroop zo dicht mogelijk naast de kachel. Ze woonden nu weer in de voorkamer, omdat die kleiner was en omdat vader best op zolder slapen kon. 't Was hier ook minder tochtig; hun huis was oud, 't leek wel een krot, als je tante soms hoorde, maar dat was natuurlijk overdreven. Vader wilde verhuizen; 't stond nu wel bijna vast, dat ze weggingen. Leuk, verhuizen.

Het vroom wel zes graden. Na schooltijd had hij op tantes oude schaatsen gereden; hij had het wel erg naar zijn zin gehad, maar toen het donker werd, was hij naar huis gaan verlangen. Nu zat hij op kussens tegen de schoorsteenmantel aangeleund met een boek van Jules Verne op zijn knieën. Hij zat zowat onder de pijp. Een kachel was toch maar heel wat gezelliger dan een haard, goeie nou. Jan zat aan de tafel met zijn mecano-does. Hij was verkouden, zijn mond zag bruin van de drop. Dat was een fijn spel, mecano. Of spel, je kon het net zo

goed werken noemen. Jan was toch maar een reuze kerel, een beste broer had hij aan hem. Hij was wel tamelijk klein, maar vechten dat hij kon! Nou. Hij, Hans, kon het ook. Hij was er helemaal niet bang meer voor. 't Was gek, maar vroeger vocht hij nooit en tegenwoordig was 't dikwijls zo. Hij had van vader al een paar maal een stevig standje gehad. Vader wilde niet slaan, hij was net als Hans vroeger. Maar stel je voor, dat vader hem eindelijk eens een pak slaag gaf en vader kreeg er de smaak van te pakken, net als hij, Hans, de smaak van 't vechten had gekregen! Jan verklapte ook nooit wat en Ansje, die nu in de eerste klas zat, had er een handje van, op te scheppen: 'Pas maar op, anders zeg ik het tegen mijn broertjes'. Broertjes, moet je horen.

Telkens begon Hans aan zijn boek en telkens dwaalden zijn gedachten weer af. 't Was ook zo gezellig in de kamer. Je zou helemaal gelukkig zijn als moeder er weer was en als het vreselijke er niet was. Juist als je gelukkig was, moest je aan zulke nare dingen denken. Kon hij dat maar es kwijt.

Tante kwam met Ansje uit de keuken naar binnen; ze hadden in de keuken een warm hapje voor bij de boterham gemaakt en ze waren tot op hun botten verkild, beweerde tante. Overdreven rillend ging ze naast de kachel staan en schopte speels Hans' boek dicht. Ze lachte om zijn verbouwereerd gezicht. Hij zag ineens, dat ze op vader leek, maar jonger. En toch lachte vader haast nooit. 'Kom, Hans, en jij ook Jan, wèg de boel. Vader kan zo komen, hij zal wel weer haast hebben. Hans, schep jij es kolen. Pet op, das om, allee.'

Hans veerde op, had zomaar zin in het karweitje. Tante Mien kon zo lekker commanderen: je werd er nooit kriebelig door.

't Was niet om te harden op het balkon, zo in de oostenwind. En hij moest nogal even twee katten volmaken. Als je vlug deed, had je geen last van de kou.

Moest je die kat zien, die liep op z'n dooie gemak door de sneeuw heen te stappen. Als 't zo door ging, kwam de rivier nog dicht.

Blozend en opzettelijk druk doend kwam hij de kamer weer binnen, liet de deur achter zich openstaan. Hè, wat was 't lekker warm in de kamer. Met veel bombarie zette hij de katten naast de kachel.

Zodra vader thuis kwam, gingen ze aan tafel. Na 't bidden zei tante Mien: 'Nee, geen last gehad, 'k wind ze nog altijd gewoonweg om mijn vinger'. Vader glimlachte. Hij had de gewoonte, 's avonds te vragen, of de kinderen niet lastig geweest waren. Maar tante ging nog even verder: 'En wat Hans de laatste tijd mankeert, weet ik niet. Maar zo stil als hij vroeger was, zo druk is hij soms nu. Hij heeft zo van die buien.' Ze trok Hans even aan zijn haar.

Vader glimlachte.

Na het eten, toen tante naar boven was om Ansje naar bed te brengen, hoorden ze haar roepen: 'Henk, kom es kijken, 'k geloof dat er brand is in de stad.' Ze vlogen alledrie naar boven en probeerden door 't beijsde dakraam te kijken. Ze moesten gaatjes ademen. Nou, òf er brand was. De lucht zag dieprood en de gloed werd duidelijk zichtbaar. 't Ging bij vlagen. En ineens zagen ze ook vlammen.

'k Ga er even heen,' zei vader, 't Is aan de rivierkant.'

'Hè vader, ik ook,' vroeg Hans. Jan keek sip, hij was erg verkouden en begreep, geen kans te hebben.

'k Weet niet, hoor. Wat zegt tante Mien ervan?'

'Ach, neem hem maar mee, hij is per slot elf jaar. 't Is zijn bedtijd nog niet, en als hij zich goed inpakt...'

Hans ging al naar beneden. Verdikkeme, wat een boffertje. Vader kwam kalm achter hem aan. Buiten riep iemand zó hard, dat ze 't horen konden: 'D'r is brand, Piet, ze zeggen dat 't bij Van Swalmen is!'

De sigarenfabriek, dacht Hans, goeie, dat is schuin tegenover oom Joop.

't Was buiten verschrikkelijk koud; je adem ging als een wolkje voor je uit en je oren en je neus gingen pijn doen, maar dat hinderde allemaal niet: je was buiten en je ging naar een brand kijken. Kijk de lucht toch es rood zijn. Als het nu maar niet uit was voor ze er bij waren. Maar dat zal wel niet. Hoewel, je zal zoiets altijd zien.

‘Vader, zullen we een eindje hardlopen?’

‘Ben jij gek,’ zei vader. ‘Hoe oud dacht je dat ik was?’

Hans vond het flauw.

Er liepen heel wat mensen in de richting van de brand. Hoe dichter ze er bij kwamen, hoe drukker het werd. Neemaar, asjeblijft, wat een vuur. 't Wàs bij Van Swalmen. Vader drong zich dwars door de mensenmenigte heen naar de afzetting toe; hij trok Hans aan diens bovenarm mee. De politie wilde vader tegenhouden, maar vader zei dat hij van de krant was en toen mocht hij door. Daar stond Hans in 't af gezette gedeelte. Wat een buitenkansje! Hij hoorde zich het morgen al op school vertellen; zou hij dáár even mee kunnen opscheppen! Er waren wel vier brandspuiten, die samen met het vuur en het ruisende water een groot lawaai maakten, je moest schreeuwen om er bovenuit te komen. Vader stapte voorzichtig over de slangen heen. Uit sommige spoten heel fijne straaltjes. 't Was ook glad: het water bevroor snel, de straat leek wel een spiegel en er zat ijs aan de helmen van de brandweerlui. Het rechtse stuk van de lange fabrieksgevel zat vol ijspegels. Zij schitterden in het licht.

Hans genoot geweldig. De schijnwerpers van de spuiten en de brand zelf gaven een prachtig licht. Tegen de rosse gloed en de felrode vlammen stond het geraamte van het dak duidelijk afgetekend. Plotseling sprong een hele rij ruiten kapot en de vlammen lekten er wat later

naar buiten. Even maar, toen werd er al door gespoten en bleven de vlammen weg. 't Was toch ook wel een angstig gezicht. Er zouden wel mensen in de fabriek kunnen zitten. Welnee, 't was avond. Waar was vader nu ineens? O daar, ja, hij stond te praten met De Vries van stadsnieuws. Vader hoefde niet over de brand te schrijven. Wat vóder eigenlijk schreef? Hans bedacht ineens, dat hij 't niet goed wist. Die stukjes over het stadsverleden en over tentoonstellingen waren van vader, dat wist hij wel. Zou dat alles zijn?

Hans voelde zich koud worden; 't woei hier ook stevig en hij had er het zijne weer van gezien. Gelukkig kwam vader weer zijn richting uit; hij liep met twee brandweermannen op en er was nog een andere meneer bij, die vader iets vertellen wou, want hij hield vader bij de revers van zijn jas vast.

Ze bleven nog even kijken. De meneer zei, dat 't ergste voorbij was; in de droogzolder was het begonnen. De fabriek zelf en het kantoor hadden weinig geleden, maar de tabak in het pakhuis zou wel veel waterschade hebben.

Ja, je kon zien dat 't al minder werd en vader vond het een geschikt ogenblik om weg te gaan. Hij nam Hans mee naar de andere kant van de afzetting en Hans begreep, dat ze nog even naar oom Joop gingen.

Buiten de kring van de kijkers was het vreemd stil en leeg. De rivier was een zwart gat aan 't eind van de straat; de huizen waren scherp verlicht door de schijnwerpers. Als ze maar thuis zijn, dacht Hans.

Gelukkig, het licht in de gang ging aan. Hans zuchtte van geluk en moeheid.

Toen Hans weer met vader terug naar huis ging, sliep hij zowat. De kou maakte hem weer wakker. Vader zei, dat hij 't nooit leerde. Hij zou zeker van tante Mien een standje krijgen, want 't was werkelijk te laat voor Hans

geworden. Hans hoorde het maar half. Toen, plotseling, dacht hij aan moeder. Nu ging hij naar huis en moeder was er niet. Hij voelde een groot verdriet, want hij dacht de laatste tijd niet zoveel aan moeder. Hij had ook al die lange tijd dat ze weg was nooit naar haar toe mogen gaan: vader ging altijd alleen op bezoek en zei steeds weer, dat het beter voor moeder was als ze de kinderen niet zag. Dat wilde de dokter. Hans werd zó verdrietig, dat er tranen in zijn ogen kwamen. Hij vroeg: ‘Vader, wanneer is moeder nou beter? Ik zou zo verschrikkelijk graag moeder willen zien.’

‘Jongen, hoe kom je dáár nu zo op?’

Ze zwegen een hele poos en pas toen ze op de vest waren, zei vader met een zachte stem: ‘Moeder is een hele poos erg ziek in haar hoofd geweest. Je wordt al zo oud, je moet er toch iets van weten. Eerst was ze alleen maar overspannen, je weet wel hè, toen ze de ramen op de pin wilde hebben. Maar 't is hoe langer hoe erger geworden. Verleden maand kende ze vader niet eens meer, moeder was bang van vader, Hans; ze dacht, dat ik haar kwaad wilde doen. Maar nu vanmiddag belde de dokter me op, dat er een grote verbetering in haar toestand was gekomen. Vandaag wist moeder zich weer van alles te herinneren en ze was heel rustig. De dokter heeft weer moed gekregen, vandaar, dat ik even naar oom Joop wilde.’

‘Komt moeder dan weer gauw thuis?’

‘Dat zullen we hopen, maar 't zal wel niet; zulke dingen gaan langzaam. Bid maar veel voor moeder, Hans. En voor vader ook, want hij is soms zó verdrietig, dat hij geen raad meer weet.’

Hans hilde zachtjes. Hij kneep vader in zijn hand en begon meteen te bidden.

20

Het koffiehuis van de geheelonthouders lag net in de bocht van het Achterom. De gracht was daar nogal breed en de straat aan de binnenkant van de bocht ook, er was daar een soort pleintje met een lantaren in 't midden. 't Was een achterbuurt, maar 't was er ook erg gezellig, vooral zoals nu op Zaterdagmiddag. Er werd druk geschaatst en op 't pleintje stond een koekkraam.

Hans stond in 't koffiehuis naar 't schaatsen te kijken; vader praatte met Vellekoop, de koffiehuisman, over een kast die vader wel kopen wilde, en alle drie warmden ze hun rug bij de hoge kolomkachel. Hans luisterde verstrooid naar het gesprek, hij had het naar zijn zin en dacht aan allerlei. Ha, daar had je 't weer, dat vroegen nu letterlijk àlle mensen, waar je voor 't eerst kwam: 'Zo, is dat een jongen van u?'

'Ja. Zouden we die kast maar es bekijken?' Hans dacht: vader kan toch ook goed handelen, net als oom Joop. Oom Joop handelde in antiek, dat wist hij nu. Vader is zo echt kalm en op zijn dooie gemak en gaat eerst een hele tijd over andere dingen praten. Ja, zo moest je zijn, nooit laten merken, wat er in je leefde.

De kast stond op zolder. Ze zouden hem zó gaan zien, maar eerst wat warms. Anijsmelk maar, of koffie? De jongeheer ook? 'Ja, die lust er wel pap van,' zei vader. 'Van anijsmelk dan. Veel klanten heb je anders niet.' Vellekoop lachte. Hij had een vreemd, rond hoofd met heel dik en kort geknipt haar, hij had niet eens een kuif. Zijn ogen puilden uit zijn hoofd. 't Leek wel, of hij opgepompt was. Hans moest lachen. Stel je voor, dat je een mens oppompen kon.

'Van vier tot zes uur is hier een kinderbijeenkomst van de evangelisatievereniging. Er is een toverlantaren. Als de jongeheer zin heeft, mag hij er best bij zijn, ik kijk zelf ook graag en help een handje. Na afloop is er uit-

lenen van boeken, er is hier een bibliotheek ook, maar d'r wordt weinig gebruik van gemaakt. D'r zijn alleen maar ouwerwetse boeken in, 't is een legaatje van een juffrouw an de bond. Ja kijk, daar is het zaaltje ook voor. Overdag komt er wel es iemand, een metselaar of zo en Vrijdags zitten er nogal wat boeren. Verder wordt 't zaaltje verhuurd.'

De man liep onderwijl naar de glazen buitendeur en hing er een bordje 'Gesloten' voor. Vader moest lachen. Hans keek naar de beide mannen. Stel je toch voor, dat die Vellekoop je vader was! Daar dee je toch maar niets aan. Grappig toch wel hier. Als 't ergens warm was, was 't er gezellig ook.

Toen ze hun warmes op hadden, gingen vader en Vellekoop naar de zolder, waar de kast stond; Hans bleef naast de kachel zitten. Er kwam een meisje van een jaar of vijftien binnen, die de stoelen in rijen ging zetten en de tafeltjes in een hoek schoof. Uit een kamertje achteraan haalde ze nog een paar stoelen. Hans begon haar te helpen. 'Blijf jij ook?' vroeg het meisje. 'Misschien.' 'Nou, 't is soms wel aardig. Vanmiddag geven ze Jessica's eerste gebed.'

Er kwamen twee mannen met een koffer binnen. De kou sloeg hinderlijk naar binnen. De mannen zeiden Sjaan tegen het meisje en begonnen haar onmiddellijk te plagen, maar ze ging er niet op in. De mannen haalden de toverlantaren en het doek uit de koffer. Vader kwam weer binnen en Hans wilde eerst meegaan, maar hij was toch ook wel nieuwsgierig en daarom bleef hij.

Vader ging weg en Hans hielp met het ophangen van het doek. De lantaren werd opgesteld en toen dat allemaal klaar was, was het al aardig donker. Sjaan trok de gordijnen dicht, terwijl Vellekoop de gaslampen aandeed. Buiten stonden al kinderen te wachten; je hoorde hun stemmen. 'Laat ze maar binnen,' zei Vellekoop, 'ze verroesten van de kou daar. En om vier uur gaat 't pot-

dicht, begrijp dat. De knip er op. Nee, laten we nog even wachten, ze breken anders de boel hier maar af.'

Er kwamen steeds meer kinderen. Een jongen riep: 'Hee baas, doe es open, we verrekken hier van de kou.'

'Nou, vooruit dan,' zei toen Vellekoop.

De kinderen stormden hinnen. 'Kleintjes vooraan,' schreeuwden de toverlantarenmannen. Ze haalden een lange slungel uit de voorste rij en trokken hem hardhandig naar achteren. Het werd een heidense bende. 't Zaalte liep vol.

Eindelijk werd er begonnen. Vellekoop ging voor het toestel staan en schreeuwde: 'Allemaal handen samen, we gaan een zegen vragen. Wie niet stil is, gaat er uit.' Hij bad niet zelf; een van de twee anderen deed het. Hij sprak door zijn neus. Toen hij klaar was, werd het licht uitgedaan en er kwam een ronde plaat op het doek: er liepen scheuren doorheen en de verf was hier en daar weg, maar dat hinderde niet: de jongens riepen toch 'hè'. Hans had eerst niet zo gauw door, wat de plaat voorstelde maar dat wende. De man met de neusstem vertelde; zo nu en dan verdween de plaat met een schok en kwam er een andere voor in de plaats. De kinderen kibbelden onderwijl en zeiden luidop wat ze van de plaat dachten en soms riep Vellekoop 'stilte'. Opeens werd er hard aan de deur gerammeld en riep een vrouw: 'Sientje, als je d'r niet uit komt, zal je d'r van lusten.' Vlak voor Hans begonnen een paar meisjes te fluisteren. Toen stond er eentje op en begon uit de rij te schuifelen. Hans stond ook op, hij wilde weg. Hij botste in 't donker tegen alles aan en werd geschopt en Vellekoop vroeg: 'Wat moet dat? Je ken d'r niet uit.'

Hans zei: 'Ik wil er uit, 'k vind het niet mooi.' 'O, ben jij het,' bromde Vellekoop, en deed de deur open. Hans was buiten.

Wat was hij blij, er uit te zijn. Wie had nu kunnen denken, dat 't zo iets lelijks zou zijn. Hij had een hekel

aan lelijke dingen, ze maakten je verdrietig. 't Was nog niet helemaal donker. De sterren schitterden nog niet, maar je kon er toch al heel wat zien. Boven de gasfabriek hing een fel-witte wolk. Hans liep het Achterom uit en kwam op de Binnensingel. Het was daar gemeen koud; de wind kwam over het ijs heen; een zwarte vaargeul lag met brokkelige kanten in het midden. Ja, hij dacht opeens, ik ga door de Santjessteeg naar huis. De Santjessteeg liep van de Binnen- naar de Buitenvest en was de geheimzinnigste steeg van de hele stad; vader had er over geschreven. Je kon je daar echt verbeelden, dat je een monnik of een ridder om de hoek zou tegenkomen. In 't begin was de steeg tamelijk breed; je zou er best met een rijtuig inkunnen, maar dan ineens werd hij zó smal, dat je, als je je handen uitstrekke, allebei de geteerde muren aanraken kon. En 't gekke was, dat er maar één huis stond, een café, verder waren het blinde muren. Aan beide kanten van de steeg waren vroeger kloosters. Aan de ene kant zaten zes nissen in de muur: daar hadden vroeger beelden in gestaan; in een ervan was nog een been overgebleven, tot aan de knie was het. Een zot gezicht. En de steeg liep krom; als je voorbij de kromming met de hanglantaren was, kreeg je aan beide kanten lage tuinmuren; daar staken takken bovenuit en overheen.

Hans liep door de smalle steeg; zijn voetstappen klonken helder tussen de hoge zwarte muren. Achter zich hoorde hij het getier in het Witte Paard. Wat zou hij daar graag eens naar binnen kijken. Toen hij de kromming voorbij was en de kale takken boven de lage muren zag uitsteken, dacht hij aan de lente. In de lente bloeiden de takken rood en wit en de takken van weerszij raakten elkaar aan en vormden een poort. Nu merkte je dat niet zo. Hans verlangde plotseling heel erg naar de lente.

Op de Buitensingel werd nog gereden: je hoorde de schaatsen, nog voor je de schaatsenrijder zag. In 't voor-

jaar gingen ze hier de rails leggen van de elektrische tram; twee lijnen kwamen er. Wat was 't hier stil, griezelig gewoon. Hij luisterde nog even bij de twee bomen die zó dicht bij elkaar stonden, dat ze wel één boom leken. Als 't woei, hoorde je ze langs elkaar wrijven; 't was een naar, knerpend geluid dat je in je nek voelde, net als wanneer je vork op je bord uitgleed. Zou een boom 't nu ook koud hebben? Nee natuurlijk. Hoe wist je dat nu? Als God er niet was geweest, was er nooit iets geweest. Hans schrok. Verweg op de rivier floot een boot.

21

Hij moest een boek naar oom Karel brengen. Veel zin had hij er niet in, maar 't moest beslist, had vader gezegd. Jan was met zijn vriendje mee en dus schoot er niemand anders dan hij over. Tante had geen tijd, natuurlijk niet, tante had wel wat anders aan haar hoofd. 't Was heerlijk zomerweer, dat was tenminste een geluk. Maar nu was net de timmerman op zolder bezig en dat was toch zo verdraaid gezellig! Hij mocht soms een plank vasthouden of spijkers aangeven.

Hans zuchtte. Hij luisterde naar een zot verhaal van de timmerman, dat over een ouwe man ging, die altijd Zaterdag een papieren frontje kocht met een vervolgverhaal achterop, en die dat frontje de hele week aanhield. Je moet rekenen, 't was een heel karwei om zo'n ding vast te krijgen. De man las het nieuwe stuk altijd vóór hij het frontje ombond, want hij zweette soms grote gaten in het verhaal. Hans zag die man al 's avonds in bed kruipen. De timmerman zat vol van zulk soort geschiedenissen, die hij zingend en hamerend vertelde; als hij juist hard moest slaan, hield hij daar rekening mee, want dan schreeuwde hij meteen. Nou, 't was een

gekke vent, maar toch reuze leuk. Jammer, dat Hans naar oom Karel moest. De timmerman maakte een derde kamertje, 't kwam tussen de beide andere in. De zolder werd nu heel klein: alleen maar 't gedeelte vlak bij 't trapgat. Het moest een werkkamertje voor vader worden en 't werd niet tot boven toe opgetrokken, want er moest een vliering op overschieten voor allerlei rommel, die op zolder had gestaan en nu in Hans' en Jans kamertje stond. O, 't zou best gezellig worden, maar vader zou als hij er zat natuurlijk zó in de gaten krijgen wat je uithaalde. Hun huis was eigenlijk te klein, veel te klein. Ans moest een hokje krijgen en vader... Maar Ans moest voorlopig nog bij tante slapen. Toch wilde vader daar ook een eind aan maken... Goeie, je zou denken, dat er niets van dat timmeren terecht kwam. Wat een warboel leek het nu. Hier een plank en daar een lat. Toch zag je het groeien. Hout rook lekker. Nog even kijken. 't Kon nog best.

Hij ging er op zijn gemak bij zitten. Zo maar niets doen en kijken was zo kwaad nog niet, je kon er oud bij worden, vond de timmerman.

Hans grinnikte. Hij zat te denken, dat de timmerman nu aan Hans' boot bezig moest zijn, hij was immers van plan om een grote zeiltocht te gaan maken? Hij kon precies zeggen, hoe die boot eruit moest zien, hij had in 't kanaal heel wat verschillende soorten voorbij zien gaan. Wat was het fijn, dat hij nog jong was: er kon nog van alles gebeuren. Wie weet waar hij terecht kwam. Zo'n boot zou anders wel vreselijk duur zijn. Hè, hij had best zin in zwemmen. Als hij er nu tòch door moest, kon hij dat best waarnemen. Hij zwom tegenwoordig bij de haven van de glasfabriek, vlak bij de brug. Je had daar in de flauwe bocht van 't kanaal een soort strandje. Daar had hij 't ook zo'n beetje geleerd. In 't begin moest je erg aan de kou wennen en er waren daar altijd van die lammelingen, die je in 't water liepen als je nog niet

dóór was. Nou oppassen, want daar kwam tante Mien de trap op. Zeker thee brengen voor de timmerman. Ja, hij had zelf ook wel trek. En hij moest nodig gaan.

Hans stond op en liep naar het trapgat. Tantes verhit maar altijd glimlachend gezicht kwam er al boven uit. Zodra ze Hans in de gaten kreeg begon ze te foeteren. ‘Ben je nu nòg niet weg? Schiet toch es op, luie sok.’

Ze lachte en veegde een sliert haar uit haar rood gezicht.

‘Geen kleine kinderen plagen, juffrouw,’ zei de timmerman; tante dreigde de thee weer mee naar beneden te nemen. Ze zette het blaadje op de vloer, en maakte, met haar ellebogen op de planken, even een praatje. Ze was te warm om helemaal op de zolder te komen. Hans maakte van de gelegenheid gebruik om nog even naar zijn kamertje te wippen en er zijn gelukspoppetje te halen. Een paar jongens van de klas hadden zo'n poppetje. Het beschermde je en je moest er zo nu en dan een kaarsje bij branden, dat versterkte de kracht. Ze namen het overal mee naar toe, ze durfden het haast niet thuis te laten, zo bang waren ze, een ongeluk te krijgen. Hans' poppetje was heel eenvoudig; het was een paarse tol, een beertje, met aan de zijkanten twee koperen kopspijkers, die hij uit een oude stoel had gehaald. De tol stond in zijn kastje op een rood papiertje. Hans haalde hem weg en stak hem in zijn broekzak. Ziezo, nu kon hem niets gebeuren. Hij kon er tegen.

Tante liep achter hem aan naar beneden, ze zou hem ook maar een bakje inschenken. Fluitend liep hij daarna de benedentrap af; hij had eigenlijk best zin om weg te gaan.

Het was fijn warm buiten. De bomen van de vest stonden zwaar in 't blad; de wind was zoel. Ja, 't was heerlijk weer. Toen bedacht hij, dat hij het boek mee zou kunnen nemen. Verdraaid, nu moest hij weer terug. Meteen maar doen, je kon er niet naar fluiten. Hè ja,

hij moest een eigen hond hebben, dat leek hem reuze.

Toen hij weer zowat op hetzelfde punt was, dacht hij aan zijn zwembroek. Onbegrijpelijk, wat een sukous was hij. Maar nu ging hij niet weer terug. De jongens van oom Karel zouden trouwens allang weg zijn. Misschien wist tante waar ze waren en anders was 't nòg niet erg.

Hans liep de Nonnevest af in de richting van het station. 't Werd hier geleidelijk aan drukker. Voorbij het station kwam het viaduct. Het liep tussen de huizen door en had een heleboel bogen van geel geverfd beton. Onder sommige bogen liep een straat. Het viaduct had ook een bocht en als er dan een trein aankwam, was het net, of hij er zó af zou rijden, want je kon de rails natuurlijk niet zien. Hans wachtte soms om van dat griezelige getuige te zijn. Er had wel es een plaatje in de krant gestaan van een trein, die van een viaduct afgereden was. Je kon nooit weten, het kòn toch ook hier gebeuren en dan kòn het toch, dat je er juist naar stond te kijken.

Oom Karel woonde in de nieuwe kanaalbuurt. Hans moest dus onder de boog van de Trompstraat door en dan de verbindingsweg volgen, die van de stad naar de kanaalweg liep. Als je dan aan 't water was, moest je nog een eind naar de brug en die dan over en dan was je er gauw. Alles bij elkaar nog een heel eind, maar wel een gezellig eind.

Hans liep stevig door. Hij wilde Piet en Wim toch nog wel zien. Zouden ze zijn gaan zwemmen? Ach, welnee, op Zaterdagmiddag gingen ze altijd naar oom z'n volkstuintje. Moest vader óók doen, zo'n tuintje nemen. Als je werkeloos was, kostte het je niets. Zouden ze nu nièt gaan verhuizen? 't Leek er veel op. Waarom zou vader anders dat nieuwe kamertje laten maken. Vader had zeker geen geld om te gaan verhuizen. Hij had vader horen zeggen, dat moeders ziekte hem handen vol geld kostte. Maar ze werd beslist beter, dat had vader ook gezegd, ze wàs eigenlijk al beter. 't Was een kwestie van

weken, als er niets tussen kwam tenminste. Goeie, als dat toch es waar was.

Hans kreeg het er heet van. Er ging een vrachtwagen voorbij, maar Hans merkte het niet eens, zo diep was hij in gedachten.

Tante Jans deed open. Ze was een kleine, nogal dikke vrouw met een wipneus en al tamelijk grijs haar. Ze had een schort voor. Ze was altijd hartelijk, ze scheen nooit uit haar humeur te zijn. Hans moest binnenkomen en kreeg meteen een glas karnemelk. Of hij niet moe was? ‘Niks hoor,’ beweerde Hans, maar hij vond het toch wel prettig, even te kunnen zitten. Hans was hier nog niet zo vaak geweest; hij keek de kamer eens rond. Jan kwam veel meer. Erg gezellig was de kleine kamer niet, nee, thuis was 't een stuk prettiger in de kamer.

Of vader zo weinig tijd had, dat hij nooit es aan kon komen, vroeg tante. Hans wist het niet, hij haalde daarom zijn schouders op. Vader hield niet van op visite gaan. Maar dat kon je toch zeker niet zeggen? Gelukkig vroeg tante niet verder. Ze ging weer naar het achtertuintje, waar ze had zitten aardappelschillen. Er was niemand anders thuis, zei ze. Tot de kleine meisjes toe waren ze naar de tuin. Hans liep achter tante mee naar het tuintje. Nee, 't was geen fijn huis. De straat was recht en zonder bomen en achter waren de tuintjes al even eentonig. Er liep een zwart weggetje tussen de tuintjes van deze en van de andere kant. Hans was blij, dat hij hier niet woonde. Hij zat naast tante op de bank en keek een poosje naar de duiven die in grote kringen rondvlogen. Ze kwamen telkens achter een ander dak vandaan. Wat hoorde je ze duidelijk vliegen!

Na een poosje voelde hij zich weer uitgerust en gaf een hand. Tante liep met hem mee naar binnen. Ja, jammer dat de jongens er niet waren, vond ze. Hans zei ook, dat hij het jammer vond. Hij kleurde een beetje,

toen tante zei, dat ze hem om de conversatie niet hoefde vast te houden. Tante lachte er goedmoedig bij, maar Hans kreeg toch het gevoel, dat hij in iets tekort geschoten was.

Hij nam nu een andere weg. Je kon aan deze kant van 't kanaal blijven en de brug dus niet overgaan en je dan een heel eind verder, dicht bij de sluizen, maar nog vóór het tolhuis laten overzetten. Hij had nog een stuivertje en het pontje kostte twee cent. Wel moest je soms lang wachten, want de veerman vertikte het om alleen maar voor een jongen over te komen. Dat was hun eigen schuld ook wel een beetje, want er waren jongens geweest, die hem wel eens hadden geroepen en die, toen het pontje vlakbij was, weer terug waren gegaan. Als je geluk had, lag het pontje aan deze kant en dan kon je mee, zogauw er aan een van de twee kanten een grote aankwam. Eigenlijk een snertvent, die veerman, want jongenscenten waren net zo goed als grote-mensencenten en een jongen woog nog minder.

Aan het kanaal stonden geen bomen: Hans kreeg het warm. Aan de overkant zag je de stad; de torens en grote gebouwen staken er boven uit. Heel in de verte zag je recht voor je de kranen van de werf en het sluishuis. 't Was hier eenzaam. Je zag hier vaak reigers. De zon blikkerde op het water. Er kwam een motorboot aan. Stoomschepen waren mooier, dat scheelde nog al wat. Vooral de kustvaarders en de Stanfries-boten. De kustvaarders waren ook motorboten, bedacht hij. Goed, ze waren veel mooier dan de beurtschepen. Sleepboten waren ook fijn om te zien, en dan de zeilschepen! Maar ja, die dingen gingen zo langzaam en stel je voor, dat je moest helpen trekken!

Hans begon plotseling te hollen, want hij zag het pontje overkomen. Hij riep: 'Over', maar de veerman hoorde niets. Hard lopen, misschien haalde hij het net. Toen hij vlakbij was, stootte de veerman af. Hans riep

weer, en hij zag in zijn haast een meertouw niet, dat over het weggetje lag; hij viel en deed zich geweldig zeer. Asjeblijft, allebei z'n knieën kapot. Dat had hij aan die snertvent te danken. De veerman had hem best wel zien hollen. Maar nee hoor, 't is maar een jongen.

Woedend ging Hans in het gras zitten. Verschrikkelijk, wat deden die knieën zeer. Kijk es, wat een bloed. Terwijl hij zich bukte om het bloed met zijn zakdoek af te nemen, hoorde hij de veerman schreeuwen: 'Hee, mot je over?'

Hans keek verrast op en schreeuwde van ja. Hij voelde zich plotseling opgelucht. Een aardige vent, die veerman; hij had het dus niet opzettelijk gedaan, kijk maar, hij kwam al terug. Ja, met plezier had hij nu nog een poosje gewacht. 't Gaat er maar om of je getreiterd wordt of dat het niet anders kan.

Bij 't in het bootje springen viel zijn tol uit zijn zak. Blozend stak Hans hem weer bij zich. 'Zo, tol jij nog,' plaagde de veerman. Hans lachte verlegen en bukte zich om zijn knieën weer te betten. Hij luisterde half naar de man, die rustig aan de riemen trok en hem de raad gaf er op te spugen, dat hielp tegen de pijn.

Aan de overkant was je vlak bij het park. Je kon daar ook duidelijk het lawaai van de werven horen. Hans slenterde het park door naar de binnenstad. 't Was druk en je voelde je echt weer thuis. De polder en het water waren wonderlijk mooi, maar de stad toch zeker ook. Hij kwam vanzelf op de Binnensingel terecht en toen had hij ineens zin om naar de Santjessteeg te gaan, hij kwam daar zo graag.

't Was er koel en stil. Toen hij voorbij Het Witte Paard kwam, sprong er een grote hond op hem af. Hans was niet bang voor honden, maar deze was een grote, een dog, zo eentje met een ingedeukte neus. Vader zei altijd, dat ze heel zachtaardig waren, maar voor 't gezicht was dat vast niet waar. De hond droeg een roodleren hals-

band, er zat een riem aan vast die over de straat sleepte. Er kwam een vrouw in de deur van het café staan.

‘Hektor, hier. Hektor, Hektor...’

De hond wilde niet komen, hij sprong maar om Hans heen. ‘Ach, pak em es beet... aan z'n halsband moet je hem pakken...’

Verdraaid, het lukte. Hans wilde de hond naar het café trekken, maar de hond hield zich stijf en Hans kreeg hem niet van zijn plaats. De vrouw kwam er niet op af, ze bleef staan kijken. Waarom komt dat mens nou zelf niet? Hans keek heel even naar haar. O, ze was op blote voeten. Laat ze dan sloffen aandoen. Toen, plotseling, wist hij dat hij de hond meekrijgen kon. Hij trok niet meer, maar begon tegen de hond te praten, terwijl hij hem op zijn hals klopte. ‘Kom, Hektor, we gaan naar de vrouw, er zit niets anders op. Ja, jongetje, allee.’

Het hielp werkelijk, de hond liep mee. De vrouw begon de hond ogenblikkelijk te liefkozen. Ze deed het zo erg, dat Hans er verlegen van werd. Een hond is toch zeker geen kind? Hij wilde verder gaan, maar de vrouw zei, dat hij best even binnen wilde komen.

Daar had ze gelijk in.

Het café was leeg. Er stonden automaten en er hingen reclame-platen van bierbrouwerijen. Er hingen ook schilderijen: bosgezichten. Hans vond ze lelijk. In de hoek stond een biljart. Het café was tamelijk donker, maar toch wel gezellig. De vrouw vroeg, of Hans wel een kogelflesje lustte?

Ja, dat lustte Hans wel. Hij ging zitten. Zijn knieën deden hem zeer. Stel je voor, dat vader of een ander hem nu in een café zag zitten. 't Was hier geheimzinnig en je was er nooit geweest, dus wilde je het graag zien, ook al voelde je je niet zo erg op je gemak. Een café was eigenlijk een zondige plaats.

‘Asjeblieft.’

‘Dank u wel juffrouw.’

De vrouw bleef naast Hans staan, terwijl hij dronk. Ze was erg dik, hij vond haar griezelig. Ze had krulspelden in haar haar en ze droeg een ketting van heel grote kralen om haar hals. Maar ze was erg vriendelijk, dat was vast. Ze vroeg hoe hij heette en wat zijn vader deed en nog veel meer; ze ging er onderwijl bij zitten en hield haar jupon bij haar hals met haar dikke hand dicht. Wat een ringen had ze. Hè, wat was die champagne-pils lekker. Hans boerde plotseling; hij kreeg er een kleur van, maar de juffrouw merkte er niets van, ze vroeg maar door.

Na een poosje kwam haar man er ook bij. De hond ging tussen hem en Hans zitten.

De herbergier vond, dat Hans verbazend veel leek op het jongetje van een kennis van hem, een zekere Schinkelhoek, verbazend, wat leek Hans daar op. Toen vroeg zijn vrouw: ‘Toch niet die Schinkelhoek die zich verdaan heeft? Had die dan jongens?’

De man zei van nee. Dat wat Piet geweest. Piet had zich verdronken, maar die had geen kinderen, nee, Kees, rooie Kees zozegd, die had zo'n jongetje.

Hans schrok. Hij werd heel licht in zijn hoofd, het café draaide. Maar 't was zo weer over. Dus dat betekende verdaan. Had grootvader zich verdronken?

Hans stond op. Hij wilde weg, naar buiten. De man en de vrouw zeiden, dat hij best nog even kon blijven zitten; welja, 't was wel gezellig. Maar Hans wilde niet. Hij dacht er gelukkig aan, te bedanken; hij aaide Hektor over zijn kop, maar hij deed het, omdat hij zich ertoe dwong; 't was of hij een jongen was, waar hij naast stond. In zijn hoofd bonsde het woord verdaan. Een vreselijk woord. 't Was zijn eigen grootvader, die zich verdaan had.

Hij liep regelrecht naar huis. Wat vreselijk was dat: je verdrinken. Kon God dat wel vergeven? Je kon immers niet om vergeving vragen? God kon toch alles? Wat zou je denken, als je vlak voor het verdrinken was? Als je op de kant stond?

Hij ging die avond vroeg naar bed. Het was nog licht, de dagen begonnen al aardig te lengen. In zijn hart was het donker. Alle angst van vroeger was terug. Het vreselijke stond opnieuw dreigend in hem op, 't was, of het alleen maar een poos geslapen had en nu weer wakker was. Hans begreep, dat het al die tijd in hem geweest was; het was nooit weggeweest en het zou tot zijn dood toe in zijn hart zijn.

Zijn hele lijf was klam en zijn hoofd bonsde. Hij had pijn in zijn voorhoofd, het was of er een gloeiende knikker boven zijn linkeroog zat. Hij hoorde zijn hart kloppen en soms was het of het stokte, of het wilde uitscheiden met slaan. En even later bonsde het weer verschrikkelijk snel. 'O Here Jezus, laat me niet sterven, ik ben zo bang en ik wil zo graag nog leven. Waarom moeten de mensen nu doodgaan en waarom moeten er zoveel mensen verloren gaan? U bent toch almachtig, U had het toch anders kunnen doen?'

Hij huilde zachtjes, want hij wilde niet hebben dat Jan het merkte; zijn keel werd stijf en de knikker achter zijn voorhoofd gloeide nog erger dan straks. Hij bedacht, dat hij het wel nooit zijn leven-lang zou kunnen volhouden, de zonde niet te doen. Hij zou wel vallen, hij voelde het. Als je nu zeker wist...

Zijn gedachten vloeiden met zijn tranen weg.

De nacht sloop het kamertje binnen.

22

Er was visite: oom Joop en Lot waren na het eten aan komen waaien. Oom Joop noemde dat zo. Vader vertelde van de preek en oom Joop zat te luisteren. Zo nu en dan knikte hij bedachtzaam; zijn gezicht was naar het licht gekeerd. Hans hield er van, naar oom Joop te kijken; oom had zware wallen onder zijn grote, vriendelijke ogen

en zijn hele gezicht zat vol rimpels en lijnen en toch was het een móoi gezicht. Een lelijk mens kon mooi zijn, wonderlijk. Tante en Lot praatten over een truitje; Lot beloofde, een motiefje voor een kruissteek te ontwerpen. Jan en Ansje waren naar bed. Jan had nog niet gehoeven: Hans en hij moesten gelijk, maar Jan had 's avonds meestal slaap, hij ging graag.

De balkondeuren stonden open; het regende traag, je hoorde de droppels duidelijk in de donkere bomen vallen.

Hans liep vol verdriet. Het was, of hij er door overstroomd werd. Hij luisterde, zittend op een stoof en geleund tegen de deurpost naar de stille stemmen en de nog stillere regen. Achter vader en oom Joop die het licht opvingen, was de kamer donker. In de tuin stonden zwarte bomen tegen een grauwe lucht.

Vader zweeg een poosje. Hij verwachtte antwoord van oom, maar die vroeg aan Hans: ‘En wat wil je worden? Je bent toch al twaalf, niet?’

Hans schrok. ‘Elf oom. In Februari word ik pas twaalf. Ikke? Ik weet het niet...’

Tante lachte. ‘Die? Die wil wandelaar worden en dromer en soms vechtjas.’

‘Vreemd,’ zei Lot, ‘we zijn toch een artistieke familie. Dat juist Hans daar nu niets van heeft.’

‘Weet je niets van,’ beweerde oom bedaard, en tante meende dat hij maar een gewoon mens moest worden. D'r is al genoeg verdriet op de wereld.

Hans luisterde verstrooid naar de groten die daarover begonnen te praten. Hij dacht aan wat hij de vorige dag had leren begrijpen: dat grootvader zich verdronken had. Misschien was grootvader wel in de hel en toch zaten ze hier maar gewoon te praten. Verschrikkelijk.

Plotseling kwam van buiten piano-muziek. ‘O,’ legde tante tegen Lot uit, ‘schuin aan de overkant woont tegenwoordig een piano-lerares. Je weet wel, in 't nette rijtje,

zoals wij zeggen. Als ze 's avonds speelt en zingt, luistert de hele buurt. Zingen kan ze ook goed.'

Ze luisterden. De gesprekken in de achter-tuintjes verstomden; je hoorde alleen nog de trage regen door de muziek heen. Toen kwam de stem, laag, rustig. Wat een mooie, verdrietige stem. Hans kende het lied wel: Home sweet home. Wat klonk het weemoedig. Hans moest aan zwanen denken, die wit en stil over zwart water gleden; er stonden bomen rondom. Hij hoorde, dat de juffrouw gemakkelijk zong, het was of ze alleen maar diep ademde en dat dan het geluid vanzelf kwam. Hij dacht aan moeder en aan het vreselijke en aan de Here Jezus. Hij werd heel verdrietig en tegelijkertijd gelukkig. Dat deed de muziek, dat had je altijd als je echte muziek hoorde.

De wind werd even wakker, ruiste in de bomen en was weer stil. Het lied was uit. De regen ruiste. Toen zei Lot: 'Er is geen huis... er is alleen maar het verlangen. Wat is dat verschrikkelijk...' Ze fluisterde bijna.

Niemand gaf antwoord. De muziek vloede weer wonderlijk klaar door de stilte: als bloemen was die muziek, als water, als een groot verdriet. Hans begreep, dat Lot niet zou gaan trouwen. Wat moest ze zich ellendig voelen: ze hield zoveel van haar verloofde. Wat is er veel verdriet in de wereld. Hij stond op en ging naar de keuken. Hij wilde water drinken, maar hij begon onbedaarlijk te snikken.

De groten kwamen naar de keuken. Vader zei: 'Hij kan niet tegen muziek, dat is altijd al zo geweest.'

Een stroom van verwarde gedachten vloede door Hans heen. Vader, vader, wat houd ik van u, maar u weet helemaal niets meer van me. U kijkt altijd naar binnen, bij uzelf. Wat ben ik alleen, je kunt niet zeggen wat er is, alles is zo verschrikkelijk. Onderwijl hoorde hij Lot zeggen: 'Laat me nu even met hem alleen, heus, doe dat nu.'

Zij sloeg haar arm om hem heen en dwong hem te gaan zitten. Na een poosje kon hij weer praten en het eerste wat hij zei was: 'Moeder komt niet meer terug, ik weet soms niet eens meer goed, hoe ze er uit ziet.' Zijn schouders schokten nog.

Lot streelde hem over zijn haar. 'Hans, luister nu es. Moeder komt wèl terug. Dacht je heus, dat ik een jongen, die zoveel verdriet heeft en waarvan ik zoveel houd, voor de gek zou houden met zo iets? Moeder komt wèl terug, misschien heel gauw al, heus, geloof me nu toch.'

Hans knikte, hij werd rustig. Wat hield hij veel van Lot. Ze legde haar hand op zijn arm, kneep er even in. Ze praatte nog een poosje met hem. 'Jij en ik, Hans, wij zullen altijd wel verdriet hebben, zo zijn we gemaakt Hans. Maar zou jij met andere mensen willen ruilen? Ik niet. Want wij vinden ook veel dieper geluk. Dat gaat altijd samen. Het leven is zo mooi... vergeet het niet. Schaam je nooit voor je tranen, Hans. Ik had dat straks niet moeten zeggen. Maar ik geloof dat we niet eens meer wisten, dat je er bij zat...'

Hans keek op. 'Oom praatte toch tegen me? En je meende toch, wat je zei?'

Lot zuchtte. 'Ja, dat is zo. Maar soms denk je, dat je alleen bent, en dan weer denk je van niet. Je kent je eigen leven zo slecht. En als je iets zegt, is het altijd maar gedeeltelijk waar. Je kunt nooit iets helemaal goed zeggen. Kom Hans, we moeten naar binnen. De eerste keer dat je bij me komt, zal ik Home sweet home voor je spelen... Je niet schamen, hoor.'

Ze gingen naar binnen. Hans had het gevoel, dat vader en tante en oom bedrukt waren. Hij dacht: ze hebben het niet begrepen. Hij schaamde zich.

Oom en Lot gingen spoedig daarna weg. Toen Lot Hans een hand gaf, vroeg ze als terloops, of hij geen zin had, piano te leren spelen, zij zou hem wel op weg helpen

en dan moest hij elke dag een poosje komen oefenen en nóóit overslaan.

Verrukt keek Hans haar aan.

‘Oom, mag het?’ vroeg Lot.

Vader knikte.

Toen ze weg waren, was het even heel stil in de bijna donkere kamer. Tante deed de deuren dicht en stak de lamp aan. Het gas plofte. Ze knipperden alledrie met hun ogen.

Tante leek zenuwachtig. Even stond ze besluiteloos naast de tafel, toen zei ze: ‘Henk, geef jij de jongen antwoord. Lot alleen, dat is niet goed. Denk aan vader, de vertwijfeling komt soms al vroeg.’

Vader keek haar hulpeloos aan; het was, of hij niet wist, wat hij zeggen moest. Verlegen keek Hans naar vader, die met een verdrietig gezicht naar het tafelkleed keek. Toen vader antwoordde, was het alsof hij over iemand sprak die er niet bij was. ‘Ach, de jongen weet het al: dit leven is een gestadig sterven, het is moeite en verdriet... God moet de verslagen geest antwoord geven. Er is zoveel schuld... Ik leef zelf zo in het duister.’

Ach, arme vader. Schuld... Ja, Hans had vader vergeten, hij had de laatste tijd alleen maar aan zichzelf gedacht.

Tante zuchtte. ‘Hans, ga zitten, nog even. Het is nu toch laat. Henk, jij ook.’ Ze nam de bijbel van de boekenkast. ‘Ik heb nog een ander antwoord.’

Met een beetje onvaste stem las ze voor van het nieuwe Jeruzalem. Na een paar verzen hield ze even op. Ze haalde diep adem en stak toen met een vaste hand het mes van Gods troost in het gezwel van Hans' verdriet. Haar niet meer onvaste stem klonk zacht en triomfantelijk: ‘En God zal alle tranen van hun ogen afwiesen; en de dood zal niet meer zijn, noch rouw, noch gekrijt, noch moeite zal meer zijn, want de eerste dingen zijn weggegaan.’

23

Piet en Wim waren Hans een heel eind voor, maar Hans kon hen niet inhalen. Dat was helemaal geen wonder, want ze konden al veel langer zwemmen dan hij. Goeie, wat was dat water warm, 't was gewoon lauw. Soms bad je zomaar een koele laag er doorheen. Hij had zich vanmiddag helemaal niet hoeven door te maken.

Van de wal af riep oom Karel, dat hij vooral evenwijdig aan de kant moest zwemmen. Hans keek even opzij: ja, hij kwam teveel in 't diepe. Er zat heel wat trek in 't kanaal, 't was nog te gevaarlijk voor hem.

‘Hans, kom er es even uit.’

Goed, dacht Hans, nu kan ik met ere naar de kant, want ik ben aardig moe.

Oom wachtte hem op. Hijgend ging Hans staan. Je moest hier oppassen, de basaltblokken waren glibberig en hadden scherpe kanten. Hij trok zich aan een paar graspollen het water uit, droogde zich af en ging naast oom in het dorre gras zitten. Hans zag dat hij al aardig bruin werd. De zon stak anders geweldig. Hij legde daarom de handdoek over zijn benen; al was hij bruin, je kon tòch nog wel verbranden. Of misschien ook wel niet.

‘Hans, je zwemt nog niet goed, ik zie het aan je, je wordt veel te moe. Je moet voorlopig nog denken bij wat je doet. Eerst góéd zwemmen en dan vlug. Altijd met de stroom mee en zo langzaam mogelijk.’

Hans knikte. Ja, oom had goed praten, die kon het nu eenmaal. Toch fijn van oom, dat hij hem zo hielp. Je zat hier anders voor je plezier. De zon schitterde op het water. Aan de overkant lag de stad. Stel je voor, dat je nu in die hete straten liep.

‘Nou, vooruit, het water weer in, maar rustig hoor. Niet springen, zomaar gewoon beginnen.’

Maar Hans had plotseling geen zin meer. 't Was ook zo heerlijk om hier lui in het warme gras te zitten. Hoe

lang zat hij helemaal, en toch was z'n zwembroek alweer tamelijk droog.

‘Oom?’

Ja?’

‘Moeder komt volgende week weer terug.’

Oom antwoordde niet. Hij draaide zijn bruin gezicht naar Hans toe; het licht vonkte even in zijn bril. Ze keken elkaar aan en lachten. Hans werd verlegen.

Wat later zei Hans: ‘En we gaan daarna verhuizen. Moeder wilde in haar ouwe huis terugkomen, maar de dokter vond dat niet goed. Hij dacht, dat moeder dan weer ziek zou worden, maar moeder wilde het toch. En vader zegt: “Zoals moeder het wil, gebeurt het. Ze zal zelf wel het beste weten, wat goed voor haar is.” Het kamertje is nu voor niets gemaakt, maar we nemen de planken mee, dat heeft vader met de huisbaas afgesproken.’

Oom knikte; hij stopte onderwijl zijn pijp. Ja, dat leek Hans fijn, een pijp roken. Vader en oom Joop rookten haast nooit. Vroeger rookte vader wel meer. Als hij groot was, ging hij vast en zeker ook roken.

Met veel lawaai kwamen Piet en Wim het water uit. Ze waren even groot, maar Wim was twee jaar jonger, die was net als Hans elf jaar. Ze hadden net zulke ronde gezichten als oom. Ze waren als nikkers zo bruin; hun blond haar was verschoten en sluik.

‘Kom jongens, 't is weer welletjes geweest.’

Wim schoot nog gauw even 't water in. ‘Dacht ik het niet,’ mopperde oom. Hij trok een graspol uit en gooide die Wim op zijn hoofd. Ze grinnikten alledrie om Wims verbouwereerde gezicht en Piet plaagde zijn vader: ‘'t Is me wat moois voor een opzichter... U verknoeit de beplanting of het niks is.’

Wat later gingen ze weg. Hè, wat voelde Hans zich lekker. Wat? De tol zat nog in zijn zak. Hij schaamde zich ineens om dat ding: hij leek wel gek. Met opzet

bleef hij even achter en gooide de tol toen het water in. Gelukkig, die was hij kwijt, hij had het al veel eerder moeten doen.

‘Oom, hoe laat is het?’

‘Nou,’ begon oom, terwijl hij zijn horloge voor de dag haalde, ‘dat zal wel zo om ende bij vijf uur zijn... Nee, dat valt nog mee, tien over half.’

Hans schrok. Gelukkig nog geen vijf uur, maar 't was zo al erg genoeg. Om vijf uur moest hij bij Lot zijn om te oefenen. Hij moest zonder pardon elke dag komen, anders mocht hij nooit meer. Hij zei haastig g'ndag en begon meteen te hollen. 't Was nogal geen eind. Gelukkig, de brug was dicht, dat was al heel wat. Misschien hoefde het over een poos niet meer, want tante Mien zeurde vader aan zijn hoofd, of die het orgel niet voor een piano wilde inruilen, ze zou zelf wel meehelpen met betalen, want een piano was heel wat duurder. Tante en vader, en oom Joop natuurlijk, hadden allemaal van een oom geërfd. 't Was wel niet veel, maar tante beweerde toch, dat ze zich schatrijk voelde. Nou, 't was vast meer dan Hans in zijn spaarpot had. Vader wilde het geld aan de inrichting van 't nieuwe huis besteden: moeder had zoveel geld gekost, hij had geen cent meer. Nu zou tante misschien wel alleen de piano kopen. Jammer, dat hij zo laat was, hij zou nog graag even naar 't Witte Paard gegaan zijn. 't Was er soms zo gezellig. De juffrouw had gezegd, dat hij net zo dikwijls mocht komen als hij wilde: ze vond het prettig om met hem te praten. Biljarten was ook een mooi spel. Hij was al es een keer achter geweest, in de huiskamer, maar die kamer was akelig. Nee, dat was niks.

Even langzaam lopen, anders kreeg hij een ongeluk. Je kon wel doodvallen van 't rennen. Hè, hè, is dat draven. Hij haalde het best. Kijk, daar had je de fabriek van Van Swalmen al. Hij had vaag het gevoel, iets vergeten te hebben. Kon niet. Hij had geen boodschap

moeten doen en het leerboek lag altijd bij Lot, bij kon thuis toch niet oefenen. Plotseling wist hij wat het was: de tol. Hij was de tol kwijt. Gelukkig. Je moest alles weg durven gooien wat je had. Zou je je dan niet opgelucht voelen? Dan kon je gaan waar je wou. Onzin. Je móést sommige dingen hebben. Nou ja, 't zou tòch wel fijn zijn, zo helemaal zonder. Je had dan nergens omkijken naar en als je dood ging, kon je toch niets meenemen. Maar met die tol was het toch iets anders geweest... Er viel een schrik op hem: die tol was een afgod geweest, hij was afgodendienaar. Hij had de tol wel in de kerk bij zich gehad. Het was een vreselijke zonde geweest.

Hij was er; gehaast trok hij aan de bel.

24

Toen hij uit de school kwam, stond tante Mien buiten met Jan en Ans. Ze had ze zeker opgevangen. Hee, wat vreemd. Waar zou dat om zijn? Tante zag er heel blij uit.

Verwonderd vroeg hij: ‘Wat komt u hier doen?’

‘Mooi, mag ik ook?’ Ze lachte. ‘Kom jongens, gauw naar huis.’

Het regende een beetje. Hans zette zijn kraag op. Hij vond het jammer, dat hij geen pet had meegenomen, je haar werd zo nat. Wat zou er aan de hand zijn? Er was vast en zeker wat. Zou... Maar die gedachte durfde hij niet uit te denken. Het zou verschrikkelijk tegenvallen als 't niet waar was. Nou ja, 't zou toch van de week gebeuren?

Ineens zei tante: ‘Jongens, het is vandaag een grote feestdag, moeder is weer thuis.’

Ans begon te springen van blijdschap, maar Jan en Hans werden heel stil. Hans haalde diep adem; nu was het er zó maar, zonder dat je het al zo dicht bij wist.

Hij kreeg tranen in zijn ogen en zijn keel werd dik. Tante vertelde, dat moeder nog veel rusten moest; de jongens mochten niet teveel leven maken, daar kon ze nog niet tegen. En ze mochten niet schrikken, want moeder was wel wat veranderd. Ze was ouder geworden en ze was erg smalletjes, ze moest nog flink aansterken.

Jan vroeg: 'Is ze nu heus beter?'

'Ja, echt. De dokter zegt beslist van wel, hij is vol goeie moed.'

Het laatste eind draafden ze. Voor tante de deur opendeed, vermaande ze nog: 'Draaf vooral niet als een bende geuzen de trap op,' maar ze dachten aan geen vermaan, zodra de deur open was. Hans voorop renden ze de trap op en vlogen naar binnen.

Was dat moeder? Ze bleven even doodstil staan. Moeder zat in vaders leuningstoel; ze draaide zich langzaam om en glimlachte stil tegen hen. Ze had een mooie blauwe jurk aan; haar haar was een beetje grijs. Ze droeg het niet meer hoog opgestoken, maar het was afgeknipt en in 't midden gescheiden. Ze zag er vreemd uit, zo mager en oud.

'Dag jongens.' Er liepen tranen over haar wangen. Toen stormden ze op haar af. Hans hoorde het dadelijk: moeders stem was nog bijna net als vroeger, alleen zachter. O, hij zou moeder wel duizend zonen willen geven, zo blij was hij.

Vader zei: 'Gré, zullen we nu eerst doen, wat we gezegd hebben?' Hee, vader was thuis, natuurlijk, stel je voor van niet. Vader had moeder vast en zeker afgehaald. Hans had hem niet eens gezien.

Vader stond naast de tafel, hij was heel bleek. Hij keek naar moeder. Ze schudde glimlachend haar hoofd. 'Nog even, Henk, nog even.' Ze sloeg haar armen om Hans en Jan heen. 'O mijn lieve jongens, wat zijn jullie kerels geworden. Wat een zoons heb ik al.' Ans leunde een beetje verlegen tegen moeders knieën. Moeder liet Hans

en Jan los en trok Ans op haar schoot. Ans zei niets, maar ze legde haar hoofd tegen moeders schouder en deed haar ogen dicht. De jongens stonden elk aan een kant, ze wisten niet, wat te zeggen. Jan gaf moeder weer een zoen, en toen durfde Hans ook.

Vader kwam terug met tante Mien. ‘Mien hoort er ook bij, nietwaar Gré?’

‘Natuurlijk,’ antwoordde moeder zacht. Opnieuw luisterde Hans verwonderd. Moeder sprak toch heel anders dan vroeger! Hij raakte voorzichtig moeders arm aan. O, dat moeder er nu weer was! Hoe onbegrijpelijk heerlijk was dat.

Toen vader vroeg, of ze allemaal aan tafel wilden gaan zitten, begreep Hans dadelijk, dat vader wilde bidden. Ze werden allemaal heel stil. Wat vreemd toch, zomaar gaan bidden. Nee, 't was juist zoals het moest.

Vader bad. Hij deed het langzaam. Hij wilde niet blijven steken, dat begreep Hans heel goed; maar vader kon haast niet uit zijn woorden komen en daarom ging het zo traag. Hans kneep zijn ogen krampachtig dicht, want hij voelde ze nat worden. Wat was hij blij! Wie had dat nu vanmiddag gedacht. Vader en tante hadden niets gezegd. Zou dat... Nee, niet denken. Hij moest luisteren. Moeders adem ging zwaar door vaders stem heen. Nu huilt moeder, dacht Hans. Hij deed zijn ogen even open, hij móést moeder even zien. Maar moeder hilde niet. Met wijd open ogen keek ze naar vader. Er was zóveel blijdschap in haar ogen, dat Hans begreep, dat ze echt beter was.

Ze moesten vertellen. Moeder glimlachte maar en vader was heel stil. Ans zei, dat Hans met grote jongens vocht; haar ogen schitterden. Van zichzelf wist ze niets te zeggen. Hans vertelde, dat hij van oom Karel zwemmen had geleerd. In 't zwembad leerde je 't niet goed: de bad meester kwam om 't uur es kijken of je nog niet ver-

dronken was. Maar voor oom Karel kende hij het al een beetje. Jan viel hem in de rede met schoolverhalen. Moeder kwam ogen tekort om naar hen te kijken. Wat vreemd, je had zoveel beleefd en nu was er haast niets te vertellen. Je kon moeder toch niet van je verdriet vertellen? Nu tenminste nog niet.

Hans ging even naar de gang, en daar bad hij haastig opnieuw: 'Here Jezus, dank U wel. Ik ben zo blij.'

25

Het nieuwe huis was een wonder. Het was oud, maar helemaal opgeknapt en het had een trapgevel met grote gekrulde ankers. Het stond in de Kerkstraat. Aan de ene kant van de straat was de kerk, en aan de andere kant had je huizen. De Kerkstraat liep op de Markt uit. Het huis stond in het gedeelte vlak bij de toren en als je in de benedenvoorkamer stond, kon je het haantje haast niet zien; de bovenverdieping van het huis stak een beetje naar voren; onder de gevel liep daar een zware, geelgeverfde en geribbelde balk. De gang had zwarte en witte tegels en een tussendeur met gekleurd glas; maar die werd weggehaald, omdat zo'n deur maar lastig was. Er was achter een grote tuin met appel- en perebomen. Aan twee kanten waren pakhuizen met blinde muren: aan de achterkant en aan de zijkant. Aan de tweede zijkant stond een lage schutting, aan de zuidkant; achter de schutting lag de tuin van de burens. Tegen de blinde muren groeide klimop, onderaan was het weggehaald, de muur was daar gewit; alleen de harige klimopstammen kropen er overheen naar boven. O, het huis was heerlijk, het leek Hans het mooiste huis van de hele stad. Oom Joop en Lot vonden het ook, en die hadden verstand van huizen. Fijn ook, dat het een héél huis was. De trap naar

de eerste verdieping had geen deur, nee, 't was een open trap en de leuning begon aan een dikke, ronde stijl, vol met in 't hout gesneden bloemen en bladeren. 't Hout was hard en glimmend. Bovenop was een schotel, ook van hout. Vader had van oom een koperen lantaren gekregen met een kaars er in en die stond er nu bovenop. Daar had moeder over gesputterd. Oom Joop had hem daar niet voor gegeven, die lantaren hoorde daar niet. Hij zou dus wel ergens anders terecht komen, want moeder kreeg in alles haar zin. Nou, geen wonder. Ze vond het huis heerlijk. 't Was wel wat donker, maar dat was in de zomer juist fijn.

Hans vond de tuin misschien wel het mooiste van alles. Hij was erg verwaarloosd, maar vader had ineens ontzettend trek in tuinieren gekregen. Dat kwam prachtig uit, maar tante Mien verwachtte er niets van.

Hans zat op de rand van zijn bed en dacht over dat alles na. Hij was eigenlijk op zoek naar een boek, maar als je eenmaal hier was, wou je best blijven. Jan en hij hadden weer een zolderkamer gekregen, maar hij was veel groter dan hun vorige en het dak begon hoger. Verder was er alleen maar de zolder. Tante Miens kamer was op de eerste verdieping, waar vader en moeder ook een slaapkamer hadden. Ans had een kabinetje naast vader en moeder. Hè, die bofte, dat ze alleen als meisje was. Hij moest de kamer met Jan delen, en zo was je nòg nooit alleen. Maar dat kwam allemaal wel terecht, want Jan wou ook een eigen hokje hebben, en er waren planken genoeg, ze lagen op zolder. Gelukkig lag de kamer achter. Naast de kamer was nog een stuk zolder met een luik in de muur en een rond raam, je zou van dat stuk best een kamertje kunnen maken. Beneden je lag de tuin met de bomen en struiken. O, alles was veranderd nu moeder er weer was. En moeder zelf was ook veranderd. Ze had er al met vader over gesproken: ze was weer blij in haar geloof, ze wist nu eigenlijk pas, wat

geloven was. Vader was het er, dacht Hans, niet helemaal mee eens geweest.

Even op zolder kijken. Het dakraam stond open en er viel een scheef vierkant zonlicht op de vloer. Je zag het stof in de balk van het licht zweven. 't Zou wel weer heet worden vandaag. Hij liep naar 't voorraam en keek hoe laat het was. De toren stond zowat naast je, mieters gewoon. Als het carillon speelde, klonk het door 't hele huis, 't leek wel of het in het huis speelde. En toch klonk het in de tuin nog veel luider.

Beneden was gerommel. Ja, vader en moeder zouden ook wel al op zijn. Vroeger ging moeder haast nooit naar de kerk, maar sinds ze weer thuis was, ging ze tweemaal. Hij hoefde alleen maar 's morgens. 't Was fijn om naar de kerk toe te gaan, maar als je er in was, ging het weg. Zou het een grote zonde zijn, niet naar de kerk te willen?

Hans zuchtte van genoegen. Kijk, duiven. Die zaten zeker in de toren. Zo'n lichte enkele slag was voorslag. Je kon hier ook de treinen en de boten in het kanaal duidelijk horen. Nou, een fijn huis hoor. En moeder was niet boos meer op Lot, dat was ook gelukkig. Het was toch maar reuze van Lot, om hem te leren piano spelen, hij had nooit geweten, dat muziek maken zo heerlijk was. Op school ging het ook goed. Hij zat in de zesde klas en het volgend voorjaar ging hij naar de opleidingsklas. Die duurde maar een paar maanden en dan moest hij toelatingsexamen doen. De meester zei, dat hij zich niks zenuwachtig hoefde te maken: hij kon het gemakkelijk halen. Ja, 't schoot op. Hij kon nu al goed zwemmen. Naast oom was hij al een paar maal het kanaal overgekomen, alléén mocht hij nog niet. Oom vond, dat dat nog te gevaarlijk was. Nou ja.

Hans vergat dat hij naar boven was gegaan om een boek op te zoeken en ging weer naar beneden. Vader en moeder waren er ook al. Wat was dat gezellig! De tussendeuren waren weggeschoven en de deuren naar de tuin

stonden open. Dat was elke morgen het eerste, dat moeder deed: alle deuren open zetten. Ze zei, dat ze haar weelde niet op kon met zoveel ruimte. De zon scheen al fel op de zijmuur. Ans stond tegen de witte, blinkende muur naar de lucht te kijken. Ze had vuurrode strikken aan haar blonde vlechten, die op haar hoofd waren vastgemaakt. Vader en moeder waren met elkaar aan 't praten bij de tuindeuren en de tafel was gedekt. O, vader en moeder waren 't ergens niet over eens. Bah, vervelend. 't Zou wel weer over de kerk zijn, daar hadden de grote mensen haast altijd ruzie over. Dat hoorde toch eigenlijk niet. Vader keek bedrukt, akelig was dat. Hij zag er net zo netjes uit: hij had zijn zwarte pak met streepjesbroek aan. Ja, vader was een echte meneer. Moeder was ook keurig; ze had de blauwe jurk weer aan, die ze gedragen had, toen ze voor het eerst thuis kwam. 't Was, of moeders haar niet meer zo grijs was. Je kon toch duidelijk zien, dat het rood was. Dat rooie in zijn eigen haar had hij van moeder. Vroeger had hij ook krullen, maar tegenwoordig alleen maar een slag. Jammer. Als hij zestien werd, kwamen de krullen volgens tante weer terug. Zou dat waar zijn? Nou, wat zou hij doen? Ook maar naar de tuin gaan? Dan moest hij langs vader en moeder.

Vader, met zijn handen in zijn zakken, keek verstrooid de tuin in. Hij had niet eens gehoord, dat Hans binnengekomen was, zó was hij in zijn gedachten verdiept. Moeder had hem wel in de gaten gehad, ze had hem toegeknikt. Ze liep naar de bloemenvaas op het dressoir en veranderde de bloemen wat. Toen Hans haar voorbij liep, zei ze zacht en beslist tegen vader, hoewel ze hem niet aankeek: 'Henk, je wordt niet op je eentje zalig, je wordt het met z'n allen. Dat heb ik goed leren begrijpen. Dokter Reys heeft me dat laten zien.'

Hans liep de tuin in. Duidelijk had hij moeders woorden gehoord. Vreemde, wonderlijke woorden waren het. Zou moeder èrg anders over het geloof zijn gaan denken?

Zou ze helemaal niet meer hang zijn? O, als dat eens waar was.

Hans zag Jan achter in de tuin zitten. Die Jan was toch maar een echte knul. Jans sproeterig gezicht, met het gele, stugge haar, stak maar net boven 't hoge, verdorpe gras uit: hij zàt zeker. Hans hield plotseling veel van Jan.

‘Kom es gauw kijken! Een mierenpad.’ In gedachten zei Hans tegen Jan: ‘O Jan, je bent zo'n echte broer. Fijn dat je er bent.’ Maar in werkelijkheid knikte hij alleen maar en hurkte naast hem neer. Er liepen honderden mieren door het gras, het wriemelde ervan.

‘Zeg Hans, hebben we even een tuin? Jammer, dat vader hem netjes gaat maken. Hij heeft gisteren al een heleboel gereedschap gekocht, 't staat in 't schuurtje. Het dak van 't schuurtje moet ook worden gemaakt... Denk jij nog wel es aan 't ouwe huis?’

‘Ikke niet.’

‘Ik welles, maar 'k zou niet terug willen.’

‘Stel je voor.’

‘Zeg, weet jij wat Dolle Toren betekent?’

Dat vond Hans een gekke vraag. Ja, zo'n naam kwam toch zeker niet uit de lucht vallen? Maar hij wist het toch niet. Kijk die mier es een haast hebben! De zon werd al warm...

‘Nou?’

‘k Weet het niet.’

‘t Is een verbastering. De meester zei, dat het slaapzaal betekende. D'r is daar vroeger een klooster geweest.’

‘O. Nou, wat kan het me schelen. We wonen er gegelukkig niet meer. Vader zegt, dat je vroeger hier in de kloosters stikte.’

Jan grinnikte op zijn gemak. ‘Zei vader dat heus?’

Hans kleurde. ‘Stikken zei die niet.’

‘O.’ Het kwam er teleurgesteld uit. Hans dacht, dat Jan het prettig zou gevonden hebben als vader ook es een lelijk woord had gezegd. Moest je net bij vader zijn.

‘Zeg Hans, ik weet wat. Maar je mag het niet weten hoor. Wim van oom Karel zegt, dat onze grootvader zich opgehangen heeft Gek hè. Op zolder.’

‘Wist ik al. O nee, ik dacht, dat hij zich verdronken had.’

‘Nee, opgehangen, op zolder. Ik zei: “Dat gaat jou toch zeker niet an, 't is in ieder geval jouw grootvader niet Zulke dingen moet een mens zelf weten.” Maar ik vond het toch wel naar... Wim en Piet willen een club oprichten, en dan willen ze hier in de schuur vergaderen, maar ik had niet veel zin meer. Ik zeg toch ook niet tegen hun, dat hun grootvader zich opgehangen heeft?’

Hans dacht na. Wat later zei hij: ‘Hun grootvader, hééft die zich dan opgehangen?’

‘Welnee.’

Hans moest diep in zichzelf lachen. Er was iets grappigs in wat Jan zei.

‘Zeg Hans, en jij mocht wel voorzitter worden.’

Hans ging staan. Hij was stijf geworden. ‘Dat is ook alleen maar, omdat de schuur van ons is.’

‘Wat geeft dat? Als je 't maar bèn.’

Terwijl Hans naar de kamer liep, antwoordde hij: ‘Dank je lekker.’

26

Ze zaten die avond buiten. De tuin lag in de schaduw van het huis. Vader had gespoten; dat vond hij een prettig werkje en het was nodig ook. Het was nu heerlijk koel en daarom meende moeder, dat ze maar het best buiten konden eten. Moeder had een paar dagen tevoren een staande schemerlamp gekocht en die stond nu in het gras. De gebloemde kap leek, nu de lamp brandde, wel een gloeiende ruiker. De nacht kwam aan, de vogels waren al stil.

De groten hadden het er over, dat de avonden al flink korter werden. Jan en Ans zaten elkaar in 't vaarwater en werden uit elkaar gezet.

Moeder vroeg aan tante of die nog een piano kocht of niet. Tante zei van wel. Zo'n ouwe vrijster moet toch wát hebben en 't zou voor Hans ook wel goed zijn. Dan hoeft hij niet elke dag naar Lot.

Moeder vond het ook. Hans keek naar tante. Ja, tante trouwde misschien wel nooit. Naar toch, dat een vrouw moest wachten. Hij was maar blij, dat hij een man was. Als je goed keek, zag je dat tante niet jong meer was.

‘Mien,’ zei moeder, ‘de beste vrouwen trouwen niet. Mannen zijn ezels. Ik meen het nog ook.’

‘Ja, laten we het daar es over hebben... Maar ik moet toch maar een heel stuk van 't leven overslaan. En dan altijd die toespelingen. Ans, kind, eet door, je bent weer de laatste straks.’

Er werd gebeld. Jan moest kijken wat er was, hij zat zich toch maar te vervelen. ‘Als 't een vreemde is, in de voorkamer laten hoor, en dan de tussendeuren dicht doen.’

‘Ja moes.’

't Wàs een vreemde, want Jan deed even later de deuren dicht. Vader mopperde: bij zat Zondagsavonds liefst alleen te lezen, hij had toch al door de krant zo weinig vrije avonden. En wie komt daar nu zo vroeg?

‘Vader, of u even komt. Er is haast bij, een meneer uit het hofje van Krabbé.’

Vader stond op. Hij kwam heel gauw terug en riep moeder apart. De deur sloeg toe. Vader en moeder kwamen terug. ‘Dank maar gauw,’ raadde moeder. ‘Ik lees straks wel. Hans, jij ook danken, je moet even met vader mee.’

Wat zou er zijn? Moeders stem klonk zo ernstig; er was vast iets ergs. En wat had hij daar mee te maken? Vader zei helemaal niets.

't Was heet op straat. Er liepen veel mensen buiten. De eerste sterren stonden te trillen boven de donkere daken.

'Hans, we moeten even naar Krabbé. Krabbé is erg ziek, hij zal wel sterven. Hij heeft naar jou gevraagd, hij zou je nog graag even zien. Vin je 't niet erg?'

'Nee vader.'

Vader legde even zijn hand op Hans' schouder. 'Ik begrijp het wel, hoor. Je vindt het wèl erg, maar je wilt het niet erg vinden. Goed zo, hoor.'

Opeens was er de oude vertrouwelijkheid van vroeger. Hans zag erg tegen het bezoek op, maar dit blije, dat er zomaar weer tussen vader en hem was, maakte hem gelukkig.

Ze liepen zwijgend verder. Ze woonden tegenwoordig dichter bij het hofje dan vroeger. Vader nam de stegen. Je kon van de ene kant van de stad naar de andere komen en enkel stegen lopen; je hoefde de grachten dan alleen maar over te steken, want tussen de stegen lagen de bruggen. De mensen zaten op de stoep. In een huis vlak bij het hofje draaide een pathfoon. De hoorn, die naar de straat gericht was, leek wel een lelie; de hele buurt was vol van de muziek. Stel je voor, dat je vlak bij zo'n huis woonde. Krabbé kon de muziek misschien wel horen. Krabbé, die op sterven lag. Die moest nu de donkere poort door. Je moest helemaal alleen. Hans moest ook eenmaal doodgaan. Het duurde misschien nog wel heel lang, maar het móést toch vroeg of laat. Je móést. Je móést.

Ze liepen het hofje op. De buitendeur van Krabbé's huisje stond aan. Vader klopte op de kamerdeur en een oude vrouw deed open. In de kamer was het schemerdonker. Een petroleumlamp stond op tafel. Aan de kant van de zieke was er een opengeslagen boek omheen gezet. Er waren, behalve de vrouw, twee mannen. Ze zaten aan de tafel en keken nauwelijks op, toen vader en Hans

binnenkwamen. Maar vader dwong ze, hem een hand te geven. Hans, achter vader aan, gaf ook een hand.

Hans was bang. De kamer was vol vreselijke schaduwen en hij rook weer de akelige lucht.

Vader ging naar de bedstee en boog zich naar binnen. 'Krabbé, hier is de jongen.'

'Hans, kom maar,' zei vader zacht. En toen, tot de anderen: 'Hij geeft geen antwoord.'

Hans kwam bevend dichterbij; hij voelde zich ziek. Vaag onderscheidde hij Krabbé's gezicht, het was zo donker in de bedstee. Krabbé's ogen waren holten onder de dikke, witte wenkbrauwen. Toen kwam Krabbé's stem, schor en moeilijk: 'Licht...'

Vader haalde het boek weg. Krabbé keek naar Hans en glimlachte; het was, of het heel moeilijk ging.

'Hans, jochie. Mijn jongetje.'

Hans kon niet praten. Zijn keel zat dicht. Hij had willen schreeuwen van angst en van verdriet. Hij hield verschrikkelijk veel van Krabbé.

'Hee, jochie, zeg es wat, zeg es wat, hè?'

Hans huilde. Hij was niet bang meer. Hij zei tegen zichzelf, dat hij nu praten móést. Hij móést kunnen. Hij pakte Krabbé's handen stijf vast. Toen, plotseling, kòn hij het ook. Zijn keel was niet dik meer. 'Dag Krabbé. Ik heb de fles nog.' Krabbé glimlachte. Hij maakte een hand los uit Hans' greep en legde zijn hand toen op die van Hans. Vader haalde een stoel; hij ging er op zitten en trok Hans op zijn knieën. Krabbé scheen in te slapen. Hij werd weer helder en zei: 'M'n jongen dan, m'n jongen. Zul je de Here zoeken terwijl Hij te vinden is? Wil je dat Krabbé beloven, hè?'

'Ja Krabbé.'

'Geef hem nu maar een zoen op zijn voorhoofd. Durf je dat, Hans?' fluisterde vader.

Hans schudde zijn hoofd. Nee, nee, hij durfde niet.

'Toe, Hans. Krabbé heeft zoveel om je gegeven.'

Hang bukte zich. Hij zoende Krabbé tweemaal op zijn voorhoofd. Het was klam en heet. Hans haalde diep adem. Hij was boordevol verdriet. Hij voelde Krabbé's handen verslappen. Voorzichtig trok hij de zijne terug en keek onderwijl naar Krabbé's ogen, die nat van tranen waren.

Vader stond op. Hij zei tegen de mannen en de vrouw, dat hij straks nog terug kwam. De vrouw liet hen uit. Ze vertelde in het gangetje, dat het hard achteruit ging. 'Wist je niet, dat hij lag, Henk Marijnesse?' Haar stem klonk scherp, verwijtend.

'Ik ben verleden week nog geweest. De vorige Zondag zat hij nog onder 't gehoor van Tiegelaar.'

'Ach ja, we zijn als het gras. Altijd de weg geweten, hè, altijd geroemd. Man, Marijnesse, hij heeft het ons zo vaak aangezegd en nou is het duisternis in zijn ziel. De Here breekt de hoogten af. Merk het op, man.'

Hans wilde weg. Er was iets van triomf in de stem van de vrouw; 't leek wel, of ze blij was, dat Krabbé het moeilijk had. Moeder geloofde niet meer zoals die vrouw en zoals... vader. Moeders geloof was blij geworden. Hij trok vader voorzichtig aan zijn mouw. Bij de deur vroeg de vrouw nog, fluisterend: 'En hoe is met je vrouw?'

'Goed, goed...'

'Wil je me niet begrijpen, Henk Marijnesse?'

Vader deed met een ruk de deur open en ging naar buiten. Ze liepen het hofje uit. Het was helemaal donker. De stad was onrustig, de café's waren vol lawaai.

'Vader, gaat Krabbé niet naar de hemel?'

'Ik weet het niet, Hans.'

'Maar hij houdt toch van de Here Jezus?'

Vader bleef stilstaan. Ze stonden op de hoek van een steeg; de wind ruizelde in de bomen van de gracht; achter de huizen klonk het gillen van een trein.

'O jongen, als het zo gemakkelijk was...'

27

Half zes. Met een ruk deed Hans de piano dicht. Het was de laatste keer, dat hij bij Lot geoeffend had; tante Mien had nu ook een piano. Toch wel jammer, hij was er zo aan gewend geraakt. Even bleef hij nog op de krak zitten draaien. Lot zei, dat hij goed vooruit ging, hij had aanleg. Ze had spijt, hem geholpen te hebben; misschien, dacht ze, had ze wel meer verknoeid dan goed gemaakt, hij moest maar een echte leraar hebben. 't Lokte hem niet erg. Hij was ook zo graag in dit huis vol wonderen. En Lot? Kwam hij ook niet om Lot? Ja... maar 't was soms net, of hij verlegen was bij Lot, 't was niet meer zo als vroeger, jammer. Hij was nu al zo groot. 't Was door oom Joop gekomen, die Lot en hem er mee geplaagd had. Lot had het, geloofde Hans, wel leuk gevonden, maar hij niet.

Hij keek in de muziekstandaard. Daar had je die mooie, verdrietige negerliedjes, die Lot zo graag zong: American Coon Songs. Er stond ook Home sweet home in, dat die pianolerares van de Nonnevest gezongen had.

Weifelend sprak hij de moeilijke naam van het album uit. American was het moeilijkste; Lot had het hem geleerd, maar moeilijk bleef het. Kon hij ze alvast maar spelen. Later!

Hij ging de trap op naar het atelier. Lot zat met morsmouwen aan te werken aan een penseeltekening. Even keek Hans toe. Toen legde ze het penseel neer, keek Hans aan terwijl ze haar krullen naar achteren streek en vroeg: 'Zo Hansje, 't ging goed, zo te horen, hè?'

Hans knikte. Er was hier altijd wat te beleven: en er waren vaak nieuwe platenboeken en tekeningen. Lot spaarde de laatste tijd maskers. In de kast stond de rij boeken, die Lot geïllustreerd had. Lot geeuwde en trok haar morsmouwen uit. 'Weet je wat? Ik leg een briefje neer voor oom en dan ga ik met jou mee.

Even langs de rivier, dat kan best. Wat is 't voor weer?’

‘Om vier uur regende het, maar nu is 't geloof ik droog. 't Is nog net zo warm als in de zomer.’

Wat later liepen ze samen over de kade. De rivier lag dof en stil onder de grauwe lucht. De overkant was helgroen: een smalle veeg tussen twee tinten grijs. Lot was zwijgzaam.

Vlak bij huis zei Hans: ‘Oom Klaas is er.’ Lot lachte. ‘O wee, zou ik maar niet omkeren? Ze komen zeker je moeder bekijken?’

‘Nee, oom is alleen. Hij moet vanavond naar jullie.’

‘Nou, hij doet maar, ik ben niet thuis.’

Hans keek naar Lot. Ze droeg een regenjas, die baar heel jong maakte. Lot was al een heel eind in de twintig. Jammer, hij wou dat ze even jong was als ze er uitzag. Als hij dan wat ouder was, konden ze samen gaan reizen, dat kon dan best. Vervelend voor Lot, dat haar verloofde niet wilde trouwen. Oom Joop was woest op hem en had hem uitgescholden. Hij wist het van vader.

Thuis was het eerst gezellig. Oom Klaas zat met vader te praten en de vrouwen hadden volgens vader zoveel te vertellen, dat het huis ervan daverde. Ans had een nieuwe groene jurk aan, waar haar haar mooi bij kleurde, ze had ook groene strikken. Heel geduldig stond ze tussen Lot en tante in en liet zich bewonderen. 't Leek allemaal mooi, maar Hans kreeg al gauw in de gaten, dat moeder onrustig was. Moeder was zeker bang, dat oom Klaas over het geloof ging praten. Oom z'n gezicht was heel bruin, maar z'n schedel wit. Hij was kleiner en magerder dan vader en z'n haar boven z'n oren was donker. Vader zei, dat de herfst zo zacht was en Hans dacht aan de grachten, waar nu de bomen verkleurden. Op het donkere water dreven de gele, afgevallen baderen. Je moest kunnen tekenen, dan kon je bewaren wat je gezien had. Of schrijven... Misschien werd hij wel tekenaar of schrijver.

Ze gingen aan tafel en oom begon over het sterven van

Krabbé te praten. Eerst duisternis en daarna een groot licht. Ja, wat was die mens in de ruimte gekomen. En altijd een bekommerde ziel gehad. Heerlijk was het geweest, zeker. Oom haalde een preek van Tiegelaar aan. Moeder werd opvallend stil en tante Mien legde haar hand op moeders arm. Lot praatte of ze in geen week iemand gesproken had, maar ze scheen vader en oom niet eens te zien. Ze had het over de handel, er ging zo weinig om, en de prijzen vielen gewoon. Wie had er nu nog geld voor mooie dingen? Tante meende, dat ze toch wel niet van honger zouden omkomen en Lot lachte. Welnee, daar was nog geen kijk op. Of Jan ook al aan de piano was? Jan zei rustig van niet, hij gaf niet om muziek, hij wou later naar de M.T.S.

Oom vroeg wat aan tante Mien. Ze viel heftig uit, ze schrokken er allemaal van. ‘Nee Klaas, daar let ik niet meer op. Of we nu bekommerd zijn of vrolijk, 't helpt allemaal niks. We moeten allemaal eender zalig worden. We konden beter aan de werkelozen denken en aan de miljoenen kinderen die van honger omkomen op aarde en daarvoor dag en nacht sjouwen, dan aan de bekommerde zielen denken, de mijne inclusief. Ik heb er schoon genoeg van. En van jouw praatjes ook. Kijk maar naar vader, hoe is die aan z'n...’

Ze zweeg verschrikt. Ze waren allemaal stil.

Toen zei Lot kalm: ‘Tante Mien heeft ook voor mij gesproken. Oom moest es wat meer de krant lezen en wat minder in de prekenbundels die hij heeft.’

Oom was boos. ‘Welja, veracht het Woord maar.’

‘Ik had het niet over het Woord, ik had het over prekenbundels. Làs u maar wat meer in de Bijbel.’

Moeder zag vuurrood. Ze vroeg vader te eindigen.

Na het eten ging Hans naar de voorkamer om nog wat te lezen. Oom Klaas ging weg; hij was boos, omdat tante Mien weigerde, verder te praten. Hij moest trouwens toch nog naar oom Joop. Hij was op de fiets en ging dus

maar. Even later ging Lot ook. Moeder liet haar uit.

‘En tante, u bent zo bedrukt. Vervelend voor u, dat van straks.’

Hans keek op: hee, stond de deur open? Moeder antwoordde: ‘Ach, wat zal ik zeggen, Lot. Je tante wordt ouder, ze kan niet meer zo goed tegen spanningen, en er is zoveel wat ik zou willen zeggen. Maar ik kan het niet zo. Ik ben over een heleboel dingen anders gaan denken, maar spreek daar nu es over. Er over praten is een ding apart. Ik zou jou ook zo graag veel zeggen...’ Toen, met een zucht, die ook grappig bedoeld was: ‘t Leven valt niet mee, Lot.’

‘Nee. Voor mij ook niet, tante.’

‘Ik weet het Lot.’

Het was even stil. Toen hoorde Hans Lot zeggen: ‘Tante, ik ga maar. Tot ziens. Dag hoor.’

Hans trachtte verder te lezen, maar zijn gedachten zwierven weg. Was er dan niemand gelukkig? En zou moeder opnieuw aan 't ziek worden zijn? Wat hadden ze dan aan het nieuwe huis? Niks toch zeker?

Het werd stil in huis, ze waren allemaal in de tuin. De pendule tikte luider dan anders. In de keuken werd gepraat, het klonk van heel ver. Door de twee stellen glazen deuren zag Hans Jan en Ans in de tuin lopen, ze harkten zeker met de nieuwe bladerhark. 't Werd al aardig donker.

Resoluut stond hij op en liep naar de boekenkast. Hij haalde er Bunyans Pelgrimsreis uit en zocht er het verhaal van de man in de kooi in op. Hij las het met een verslagen hart, maar er kwam ook een vage rust over hem. Het was of hij het al veel eerder had moeten doen. Je kon het wel wegduwen, maar dat hielp je toch niet. Het vreselijke wàs er, daar hielp toch geen muziek of ander moois aan. Hoe had hij ooit kunnen denken dat het anders was.

28

Neem maar, op Zaterdagmiddag boodschappen doen, dat was iets heerlijk. Het was een uitvinding van tante Mien. Moeder vond, dat de vrouwen mans genoeg waren om het zelf te doen, maar tante Mien had gezegd, dat Hans te dik werd. Dat leest maar en trommelt op de piano, maar zijn lichaam gebruiken, homaar. Allee, boodschappen doen, dan doe je ook wat voor de kost. Gré, help me es.

Moeder had geglimlacht en gezegd dat het goed was. Flauw van tante Mien, want hij wandelde genoeg. Zwemmen was er niet meer bij, dat spreekt, 't was nu veel te koud. En vader en oom Joop waren ook dik, daar had hij het van. Zo dik was hij helemaal niet. Boodschappen doen was prettig, want dan had je een doel, het was soms veel leuker om een doel te hebben, dan om zomaar te wandelen. En je had echt het gevoel, dat je mee deed. Als je genieten wou, moest je goed weten, waarom je genoot; je moest het opnoemen, dan werd het nog veel groter. Het was Zaterdagmiddag en het was zacht weer met veel wind en hij mocht vanavond mee naar een zendingavond met muziek en zang. Er zou ook een professor spreken over de plicht tot zendingdrijven. Hij zou met vader en moeder mee, en Jan ook.

Hans liep in de binnenstad. Het was al aardig aan 't schemeren. De straten waren net zo gezellig als kamers en het carillon speelde; elke Zaterdag speelde het een uur lang. Met moeite kwam hij door de drukte heen, telkens botste hij tegen mensen aan. Hij droeg de boodschappentas net als een zwerver zijn bundeltje: op zijn rug. Hij had een stok door de draaglusen heengestoken en die stok hield hij vast, maar zo nu en dan liet hij hem los, dat ging soms een hele tijd goed. Verbazend, zo handig als die manier van dragen was. Hij had het van lelijke Luuk afgekeken, de bedelaar met het lupusgezicht, die

iedere Vrijdag aan de deur kwam sinds ze in de Kerkstraat woonden.

Met geweld drong hij de gedachte aan lelijke Luuk terug. Het was iets zo vreselijks, dat hij er niet aan durfde te denken. De stok was een oude bezemsteel. Als je op die manier iets droeg, wer je helemaal niet moe, alleen je schouders gingen zeer doen en daarom had hij er zijn das opgevouwen onder gelegd. Als hij een fabriek had, zou hij het wel weten: dan maakte hij voor jongens en zwervers draagstokken, die dicht bij 't eind een plat en een beetje gebogen gedeelte hadden, net zo als bij een juk. Stel je voor. Je zou d'r veel te weinig verkopen om te kunnen leven.

Het was nu thuis al reusachtig gezellig. Hij liep hier in de stad en hij had toch het hele huis bij zich. Lang niet iedere jongen woonde in zo'n huis met zo'n mooie tuin, en vlak bij de Sint Maarten. Hij zag het huis gewoon en daardoor had hij dubbel plezier. De sterven brandden in de keuken en in de achterkamer was de lamp aan. Ze woonden, nu het herfst was, meestal in de keuken, tenminste, ze aten er. De keuken was ook zo groot, hun halve ouwe huis kon er in, je kon er wel met paard en wagen in keren. Dat was zo maar een gezegde, want de deur en de gang kwam je nooit door. Ze hadden de laatste tijd een heleboel nieuwe dingen in huis gekregen; in de voorkamer was nu een haard en een bureau. De haard had nog niet gebrand. Het fornuis brandde iedere dag een poosje, want moeder hield daar zo van, ze deed zo weinig mogelijk op gas. Gas was een dood branden, zei ze. Jammer, dat moeder zo stil was. Ze had verdriet om vader, die maar niet geloven kon, dat je de genade voor niks kon krijgen. Was dat nu zo? Je kwam er niet achter... Je moest toch zeker uitverkoren zijn? Er was ook een vrolijk christendom.

Hij ging wat harder lopen, hij wou thuis zijn. En plotseling wou hij voor de piano zitten. Tante speelde

nooit études, alleen maar stukken. Maar études waren juist fijn, verdorie. Verdorie mocht je niet zeggen, maar 't was geen vloek, beslist niet. Hij had toch zeker niet willen vloeken? Bij études voelde je altijd waar 't naartoe moest. Je had van die huppelloopjes, òp neer, òp neer, en hoe vaak het ook terugkwam, je voelde precies: nu nog één keer, of: nu moet die f een fis zijn. Meneer Sizoo zei, dat hij aanleg had, maar dat zeggen zulke lui misschien wel tegen iedereen. Ze wilden je opjagen. Maar Lot had het toch ook gezegd. Hij zou best een beroemde pianist willen worden, maar dan had hij veel eerder moeten beginnen.

Hij moest nu door het park. Wat kon je de wind hier goed horen! Het park was donker en leeg, het was er verbazend stil. Tussen de bomen door zag hij de lucht, die telkens een beetje blauw oplichtte: dan vonkte de elektrische tram. De stad werd groot: er waren twee lijnen gekomen. Thuis hadden ze elektrisch licht, maar in Sint Anna was nog gasverlichting.

Hij moest nu nog de drukke Karthuizerstraat door en dan was hij bijna thuis. Wat was dat bij Van Tuijen, de fietsenkoning? Er stonden wel honderd mensen voor de etalage. Van Tuijen had altijd wat anders. Even kijken. Hij wrong zich door de mensen heen. O, is 't anders niet? Een paar poppen die op kleine fietsjes reden.

Hij ging weer verder en meteen kreeg hij een geweldige pets om zijn oren. Woedend keerde hij zich om en keek in het nijdige gezicht van een meneer, die met zijn hand aan zijn hals voelde. 'Grote kaffer,' zei de meneer. Hij trachtte zijn geknakte boord weer in zijn fatsoen te brengen! De stok! Hans had niet aan de stok gedacht, en nu had hij die meneer in zijn hals geprikt. Er bemoeiden zich mensen mee. Een juffrouw vroeg, of Hans erg pijn had, maar Hans schudde van nee. 't Was stom van me, dacht hij. Hij was ook wel kwaad van binnen, hij deed het toch zeker niet expres? En wie slaat er nu een jongen

zo hard, dat z'n hele hoofd pijn doet? Hij is zèlf een kaffer. Doe nou maar es wat terug...

Hij liep zo snel mogelijk door. Het was, of alle plezier ineens verdwenen was. Hij had nogal een ogenblik gedacht, dat Edo Vierhout hem zo geslagen had, want die had vanmorgen met hem ruzie gemaakt en hem gezegd, dat Hans het hart in zijn lijf niet meer moest hebben om in de Santjessteeg te komen. Hoe Edo nu wist, dat hij daar graag kwam, was een raadsel.

Hij keek naar de verlichte wijzerplaat van de Sint Maarten. Kwart voor vijf pas, het kon nog best. Hij wou wel es zien of die snertknul er werkelijk was. Stevig doorlopen maar, want na zessen wilde hij zeker niet thuiskomen, anders waaide er wat. Vader vond alles goed, maar op tijd thuis, daar stond hij op. Maar hij wilde Maandag toch wel het plezier hebben om tegen Edo te zeggen: 'Hè, waar blijf jij nou met je praatjes?' Hij wou ook wel graag even langs het Witte Paard, hij kon er best es in de avond kijken. Zou dat wel mogen? Wat moest hij er eigenlijk doen? De juffrouw vond hem wel aardig, maar ze rook altijd naar de odeur en dan die lage hals van d'r jurk. Ze was ook zo dik. Biljarten was mooi om te zien, dat was waar. En de speel-automaten waren ook de moeite waard. Hij had eens met de voetbalautomaat van de baas een reep chocolade gewonnen. 't Was er geheimzinnig, dat was het. Daarom wilde hij er naartoe. Als hij groot was, ging hij naar Londen. Dáár was het geheimzinnig! Moest je de boeken van Dickens maar es lezen. Als vader wist, dat hij in het Witte Paard kwam, zou hij vast en zeker kwaad zijn. Wat een vent anders daarnet.

Hij liep op de Binnensingel. Het was er eenzaam. Het water was zwart en onrustig. De spiegelbeelden van de lantaarns aan de overkant kronkelden als slangen en braken ieder ogenblik. Hij luisterde naar de windvlagen en bijna liep hij de Santjessteeg voorbij, zo was hij ver-

diept in 't kijken naar die lichtglibbers. Hij kon zich nog net inhouden en toen hij de steeg inkeek, zag hij tot zijn stomme verbazing Edo Vierhout. Dus tòch. Hoe kon dat nu! Hans was helemaal niet bang, maar het was toch een teleurstelling. Van Maandag opscheppen kwam alvast niks.

Edo liep achteruit, dwars door de helle lichtbalk van het Witte Paard heen, naar het smalle gedeelte en begon pas daar te schelden. ‘k Heb op je gewacht, Hans Marijnesse, 'k ben hier al de hele middag aan het spelen. Maar eindelijk komt daar 't lievelingetje van de meester. Kom nou es op, lelijke rooie. Je mag het Maandag best tegen de meester zeggen, 'k ga toch van die fijne school af... Kijk, hij heeft z'n tassie bij em.’ Edo's stem klonk onbegrijpelijk hard.

Hans stond besluiteloos. Z'n vechtlust was gezakt. Ja, dat is ook wat, hij had z'n goeie goed aan en z'n Zondagse jas. En dan die tas! Dat zou niet meevallen.

Even overwoog hij, of hij toch maar niet rechtsomkeert zou maken en naar huis gaan. Wat kon hem die hele knul schelen. Stel je voor, dat hij wat aan z'n goeie pak kreeg. En hij had nieuwe kniekousen aan ook. Als Edo tegen de tas schopte, kon hij het jampotje kapotschoppen, stel je voor. Maar hij zou Maandag geen leven hebben en hij zou de hele dag het gevoel hebben, dat hij laf was geweest. Maandag uitvechten? En als Edo d'r Maandag niet was? Nee, dat was te gevaarlijk. Hij had anders wel narigheid vanmiddag. Eerst die meneer met dat boordje en nu dit weer.

Het prikte onder zijn haren, hij zag geen uitweg. Maar ineens wist hij het. Hij liep de steeg in, zeker van het welslagen. Edo liep achteruit, zo gauw Hans de steeg inkwam. Edo wilde hem natuurlijk in de kromming hebben, waar de steeg het smalst was. Daar kwam nooit iemand. Al de bezoekers van het Witte Paard kwamen het brede eind in. Hans voelde zich niet prettig, een

beetje laf was het wel, wat hij deed. Maar hij zóú door de steeg. Hij ging het Witte Paard in!

Knipperend met zijn ogen stond hij in het hete, rokerige café, waar alle lampen brandden en een groot geroezemoes van stemmen was. Het zag er in de avond heel anders uit dan overdag, hij voelde er zich helemaal niet thuis. Er werd gebiljart en aan de tafeltjes werd gekaart. Er waren ook vrouwen; ze droegen vleeskleurige kousen; ze woonden op de Binnensingel, wist Hans. Bijna niemand keek op, toen hij binnenkwam. Alleen een meisje, dat wel blote benen leek te hebben, zag hem en schoot in de lach. Was ik toch maar teruggegaan, dacht Hans. Hoe kom ik hier uit. Gewoon weggaan. En Edo dan?

Een magere kellner kwam op Hans af. Zijn gezicht leek een vogelkop en zijn zwarte pak was smerig. Hij had een kaal hoofd en droefgeestige ogen, die dicht bij zijn dunne, kromme neus stonden. Hij grinnikte tegen Hans en vroeg: ‘Een borreltje zeker? Of mot je van je vader wat halen? Magge we niet, we zijn geen slijterij.’

Hans moest wat zeggen en hakkelde: ‘Ik kom hier wel es meer.’ Hij zag, dat de kellner moeite had om niet te lachen. Dat was een vernederend gevoel. Hans werd een beetje kwaad en daardoor kon hij weer gewoon spreken, hij was niet verlegen meer. ‘De juffrouw hier kent me wel, die daar.’ Hij wees naar de bazin. ‘En je mag toch zeker wel door die steeg hier heenlopen?’

‘Welzeker. Waarom zou je niet.’

‘Nou, er staat een knul en die wil me tegenhouden. En ik heb m'n goeie goed aan, anders wist ik het wel.’

De kellner keek hem somber aan. ‘Johan’, werd er geroepen. ‘Ik kom,’ snauwde hij en liep naar de deur. Bijna botste hij tegen Edo aan, en begon ogenblikkelijk uit te varen. ‘Ben je weer bezig, stuk ongeluk? Geen gemier hier, laat die jongen door, zeg ik je, anders zeg ik het tegen de baas en al ben je dan honderdkeer z'n nefie, op je kop krijg je tòch, wat ik je smoes!’

Edo schoof onverschillig naar binnen en zei: 'Hij is een fijne en een vieze verklikker.'

De man draaide zijn wonderlijke vogelkop weer naar Hans. 'Nou, allee, ingerukt.'

De deur rinkelde. De steeg lag doodstil. Langzaam liep Hans naar de kromming toe. Het miezerde een beetje. Wat was hij een held! Ja, nu ging hij door de steeg, maar hij had niet echt gewonnen. Hij had die knul tòch op zijn gezicht moeten slaan en dan maar afwachten wat er gebeuren zou. Hij liep de steeg uit en kwam op de Buitensingel. Nou wàs hij door de steeg en wat nu nog? Hans schaamde zich. De bomen glommen van het nat. Er kwam een tram aan. Geboeid keek hij naar de verlichte wagen; er vielen paarse vonken van de beugel, die suizend en knetterend langs de draad gleed. Het werd weer stil, er was alleen de wind. Hans keek rond of iemand hem ook kon zien en toen liep hij naar het pothuis om de hoek. Tussen het pothuis en de oude klooster-muur was een gleuf. Die gleuf kende hij al jaren. Hij had daar eens een cent in gelegd om te kijken, of iemand hem weg zou halen. Hij was de hele cent vergeten en pas na misschien wel een jaar had hij er weer aan gedacht: de cent lag er toen nog, alleen helemaal groen en vies van 't kleverig stof. Een jongen moet zulke dingen weten, het kon hem soms tepas komen, dat zie je. Hij wurmde de tas in de gleuf en legde er de stok bovenop. Z'n das stopte hij in de zijzak van zijn jas. Nee, niemand kon de tas zien. Hans ging de steeg weer in. Zijn voetstappen klonken luid tegen de zwarte, glimmende gevels op. Bij het Witte Paard stond hij even stil en ging toen resoluut naar binnen.

'Wat mot je nou weer,' vroeg de kellner.

'Is Edo er nog? 'k Wou...'

De kellner haalde zijn schouders op en antwoordde toen: 'Hij zit te bikken, 'k zal hem wel roepen.'

Even later kwam Edo de gelagkamer binnen. Hij liep

nog te kauwen en deed erg onverschillig. ‘Wat mot je van me?’

‘Zeg nòg es, dat ik niet durf?’

Edo's mond zakte open van verbazing. ‘Watte? Kom maar mee.’ Ze liepen samen naar buiten. Hans gaf de eerste stomp. Hij voelde zich sterk: hij merkte, dat hij het was. Edo lag al gauw op de grond, maar vlak daarna wist hij op te komen en viel hij met een harde klap tegen de deur aan, wat een geweldig lawaai maakte. Edo's hoofd bloedde en hij schold gruwelijk. Hij vloekte. Hans' woede was gekoeld en juist toen hij weg wilde gaan, vloog de deur open en kwam de kellner naar buiten. Hij gaf Hans een zo harde schop, dat hij over de straat vloog. Ook de kellner vloekte en schreeuwde hem na: ‘Hoe fijner, hoe gemener.’ Toen Hans opstond, had hij tranen in zijn ogen van de pijn, maar hij was toch blij, dat hij het gedaan had, hij was niet laf geweest. Hij had het toch maar gedaan. Au, wat deed zijn lichaam zeer, en zijn knie ook. En wat was hij smerig! Ja, die knie, die was hij wel al honderdmaal kapotgevallen. Gelukkig was er geen bloed aan zijn kous gekomen. Gauw met je zakdoek afnemen, anders loopt het naar beneden. Z'n jas was wel vuil, maar er was niets aan kapot. Al met al was hij er best afgekomen. Wat rinkelde die ruit toen Edo er tegenaan vloog. Hoe kreeg hij zijn jas schoon? Je kon toch zeker uitglijden? Hij zou moeten liegen.

Hij strompelde naar het pothuis en diepte zijn tas en stok weer op. Nee, die pijn was niks, die zakte al. Maar het andere, zie je. Er bleef een nare gedachte in zijn hoofd zitten, als een draadje van het vlees tussen je tanden: je móét er met je tong aan voelen. En het was toch maar een feit, dat hij veel sterker was dan Edo. Als hij nu zwakker was geweest en hij had het dàn gedaan! En Edo had gevloekt. Goed, dat was Edo's eigen schuld. Wat had die altijd voor fijne te schelden. De kellner had óók gevloekt. Het was toch een lelijk ding, want Hans

had ook wel een beetje schuld. En hij zou vanavond nog wel naar de zendingsavond. Nee, het was een lelijk ding. Hij had zichzelf nog al liefst beloofd, vanavond wat uit zijn eigen spaarpot in de collecte te doen.

Zijn plezier zakte weg. Hij schaamde zich plotseling heel erg voor God. Hij hoopte, dat God hem uitverkiesen zou, maar dan had hij dit toch niet mogen doen. Dat hij aan die dingen bijna altijd te laat dacht! Nee, de Here Jezus zou zeker niet zo gedaan hebben. Misschien was de Here Jezus als jongen niet zo sterk. En later kon Hij het kruis ook niet dragen.

Hans werd heel verdrietig. Hij dacht: had God me maar niet zo sterk gemaakt. Was ik maar zo zwak als de Here Jezus. Hij zuchtte en wist, dat hij het niet helemaal meende. Een stuk van hem meende het en een ander stuk meende het niet.

Het was al bijna zes uur. Hij begon hard te lopen. Bij de hoek keek hij nog even om: de steeg was een smalle zwarte sleuf in de grijze huizen. Als je niet beter wist, zou je zweren, dat daar geen steeg was en toch was er zoveel gebeurd.

29

Het was een grauwe, regenachtige middag. Hans en Jan waren naar de verjaardag van Piet gegaan. Maar de jarige was er niet: hij zat op de mulo en daar hadden ze 's Woensdags geen vrij. De jongens hadden zich verveeld, en toen waren ze maar naar buiten gegaan.

Wim had een plan: ze moesten naar het gemaal gaan, hij was er al veel meer geweest, hij kende de machinist wel. En nu liepen ze gedrieën op het koolaspad langs de tocht. Mooi was het in de polder: wijd en stil. Het water glansde; zo nu en dan vielen er een paar spetters, die dan trage, wijder wordende kringen op het water maakten. Verderop, bij de plassen, stonden de kale wilgen

van het Eendenbos. Het Eendenbos was hun eerste doel. 't Was daar geheimzinnig, geváárljik. Als je niet oppaste, zakte je daar in het veen weg; er was daar al eens een Romeinse helm opgebaggerd. Je moest het smalle paadje kennen, dat door 't riet voerde.

Wim wou soldaatje spelen en geweren van stokken maken, maar Hans en Jan hadden geen zin. Wim noemde ze dooie dienders; dat lieten ze niet op zich zitten en ze begonnen te stoeien. Maar de ware lust was er niet.

Wat was de polder eenzaam! Er dreven geweldig grote, donkere wolken over de weiden heen en in de verte was het net, of er met gum onderaan de wolken gevlacht was. Daar regende het dan. Ja, 't was hier mooi. Hans zou nu het liefst alleen zijn. Of met Jan, dat gaf niet zo veel, Jan was zo rustig.

Het ging zomaar ineens ook hier regenen. Ze begonnen te rennen. 'Naar het boet je, jongens.' Hijgend bereikten ze het rietland. Achter elkaar liepen ze langs het zompige slingerpaadje door het hoge riet, naar het wilgenbosje toe, dat tussen de twee plassen lag. De wilgen waren in lang niet gekapt, ze hadden zware takken. De horizon lag achter het riet, 't was hier heel besloten. Het water glansde tussen de stammen door. Eerst liepen ze naar de oever van de plas. Er lag een gezonken roeibootje, de modder rook heel sterk: er bobbelde gas op uit het water. Nee, niks te beleven. Je werd nat voor niets. Ze gingen daarom gauw naar het schuurtje om te schuilen. Heel in de verte lag de stad.

't Bleef regenen. Nee, van 't gemaal kwam zodoende niets. Ze zouden straks nodig naar huis moeten, want Piet was vast allang thuis. Maar 't goot. Staande voor de deuropening trachtten ze te raden wat het allemaal voor gebouwen waren, die ze boven de huizen van de stad zagen uitrijzen. Dat viel nog lang niet mee. Alleen de stompe Sint Maarten kon je duidelijk herkennen. Jan dacht aan de helm en zei: 'Hier heeft nog es een

Romeinse soldaat gelopen.’ Wim dacht, dat hij wel op een paard gezeten zou hebben en Hans viel hem bij. Maar naar hun zin hadden ze ’t niet.

Eindelijk hield het op met gieten. Een beetje regen moesten ze maar nemen, vooruit maar.

Vlakbij het kanaal, aan de rand van de nieuwe wijk, struikelde Wim over een steen, een halve baksteen. Hij liep eerst een paar passen door, maar toen bedacht hij zich. Hij liep terug en riep: ‘Hee, jongens, wacht es, ik weet wat.’

Hans en Jan wachtten. Wim kwam met de steen in zijn hand naar hen toe.

‘Wie durft zijn hoofd stijf te houden als ik die steen naar hem toegooi?’

‘Ikke niet,’ zei Jan dadelijk.

‘Nou, maar ik best,’ pochte Wim. ‘Jij ook, Hans?’

‘Ik ook wel.’

Jan werd kwaad; hij zei dat hij het een dwaas spel vond en dat het alweer tijd zou kosten. ‘t Was niks aardig voor Piet, dat ze zo laat kwamen. ‘Jullie lijken wel gek,’ foeterde hij. Langzaam liep hij dóór.

Hans zou het eerst gooien. Wim ging op een flinke afstand staan. Zwaaiend met de halve baksteen durfde Hans toch niet goed te mikken en hij gooide de steen daarom maar lukraak weg. Hij viel ver van Wim vandaan in het gras.

‘Kom nou, gekken,’ riep Jan, die al haast bij de eerste straat was. Maar Hans wilde de proef ook afleggen. Hij ging staan. Er viel hem een nare gedachte in: als de steen me raakt, ga ik naar de hel en anders niet. Ik mag mijn hoofd vooral niet bewegen, anders weet ik nòg niets.

Wim gooide met een lage boog. De steen schampte langs Hans' hoofd. Hij voelde een felle, stekende pijn; tranen sprongen in zijn ogen. Wanhopig greep hij naar de plaats waar hij de steken voelde. Wim schrok ver-

schrikkelijk; hij zag zo wit als een doek. ‘Waarom draaide je je hoofd dan niet, idioot. Jô, je bloedt.’

Hans voelde het ook; het bloed liep warm in zijn oog.

‘Druk je zakdoek op je kop,’ raadde Wim. Jan, die gemerkt had, dat er iets gebeurd was, kwam hard aanlopen. Hij gilte: ‘Nou, hebben jullie je zin?’

Ze liepen zo gauw mogelijk naar tante. Het gaf een hele consternatie toen ze binnenkwamen. Tante jammerde van schrik en vergat te vragen, hoe het gekomen was. Ze knipte het haar om de wond weg en legde er een pleister met watten op. Toen moest Hans zich gaan wassen. In het spiegeltje boven de gootsteen zag hij zijn bebloed gezicht. Tante, die achter hem stond, zei, dat het niet zo erg was als het leek, maar dat hij toch een poosje op de divan moest gaan liggen. Hans bekwam van de eerste schrik, toen hij merkte, dat het bloed niet meer uit de wond liep. Maar toen herinnerde hij zich zijn bezwering en in plotselinge kramp braakte hij in de gootsteen.

30

Hans zat naast de haard te lezen. Vader en moeder waren in de kamer, ze lazen beide. Zo nu en dan keek Hans op naar moeder: ze zat daar zo rustig aan tafel; haar springerig, rossig haar glansde in het licht van de lamp. Wat had moeder toch een lief gezicht! Ze hield het boek dicht bij haar ogen, ze kon de laatste tijd niet zo best meer zien en daarom droeg ze dan ook een bril, maar die beviel haar niet. Ze zei, dat ze van verziende bijziende was geworden en dat kon ze geen verbetering vinden.

Buiten heerste de wind. Hans genoot van de kamerstille, die met prettige geluiden vermengd was. Zou vader zo langzamerhand niet weggaan? Hij mocht vanavond mee naar de verjaardag van oom Karel; hij was wel

eigenlijk te jong, maar moeder had haar hand over haar hart gehaald: Hans ging meestal tamelijk gedwee naar bed, het moest dus nu maar es kermis zijn. Ja, 't zou wel laat worden. Vader had er niet veel zin in gehad; nu Hans meeding, kon hij vroeg weer opbreken. Lopend naast vader zou Hans genieten van de donkerte buiten en van de wind en van alles wat er op zo'n tocht te zien is. Vader hield ook van wandelen.

Hans was vanavond volop geluk. Hoor nu toch de wind es! Dat kwam ook wel door de toren, waar ze onder woonden: het gebeurde haast nooit, dat je helemaal geen wind hoorde; maar nu stormde het toch. Hij had vanavond ook best in Bunyan durven lezen: het boek kon hem vanavond niets doen. De laatste tijd las hij veel in het boek, het leek wel of hij lezen móést. Het liefst deed hij het, wanneer er iets prettigs in 't vooruitzicht was. Hij moest het vreselijke dáárom lezen, omdat hij er anders van dromen ging. En in je dromen leefde je eigenlijk veel dieper dan in het echte leven. Zou dat kunnen? Dat je in je droom ècht leefde en als je wakker was nièt? In je dromen was alles veel verschrikkelijker en veel mooier. En hij had geleerd, dat je nooit iets moest proberen te vergeten, want dan kwam het in je droom erger terug. Als je bang of verdrietig was, moest je het tegen jezelf zeggen. Dat hielp. En je moest veel bidden; door bidden werd je stil vanbinnen. Wat was dat toch wonderlijk. God maakte je rustig ook al was je nog niet bekeerd. Bekeerd zijn, daar ging het om. Als je bekeerd was, wist je zeker, dat je uitverkoren was. Dan kon je niet verloren gaan en ook de zonde tegen de Heilige Geest niet meer doen. Zo klopte het wel, maar als je aan de Here Jezus dacht, klopte er niets meer van, want die zei, dat je in Hem geloven moest. Je moest Hem liefhebben. Had hij de Here Jezus lief? Natuurlijk.

Hans boog zich weer over zijn boek. Hij moest zich

haasten, want hij moest het vreselijke lezen; hij was weer van voren af aan in het boek begonnen en was vlak bij de kooi. Hans verslond het boek en het boek verslond hem.

Vader deed zijn boek bedaard en omstandig dicht. Anders lette Hans er altijd op, hóé dat gebeurde: het was zo'n grappig gezicht. Maar Hans keek niet op, hij moest nog even doorgaan, hij kon 't net halen.

Moeder keek op naar vader. 'Ja Henk, 't wordt hoog tijd, 't wordt anders veel te laat. Moest je nu per se eerst nog wat lezen?'

'Ik wou weten, hoe het afliep.'

Hans hoorde het. Hij wilde ook weten hoe het afliep. O, dacht hij, het boek is vreselijk, maar het is ook prachtig. Wàs het leven maar een reis! Dan had iedereen een kans om in de hemel te komen.

Hij werd nu toch bang. Het kòn je soms dagenlang bijblijven. Soms zag je dagenlang die plaat voor je. Vader staat al op... nog even...

Ja, nu las hij het. Hij las het vreselijkste, dat er in het leven was. De angst steeg snel in de schacht van zijn hart. Het boek trilde in zijn handen.

'Kom, Hans, jongetje, boek dicht. 't Wordt anders veel te laat.'

Ja vader.'

'Lot zou ook nog even komen,' vertelde moeder, die gauw een kop thee inschonk.

'Zo. Anders niets voor Lot. Kent die Karel en Jans dan?'

'Van hier. Jans heeft ze uitgenodigd.'

Toen ze eindelijk buiten stonden, sloeg de klok van de Sint Maarten acht uur. Ze liepen eerst door de smalle straten achter de kerk. Het hoge koor stond donker en geheimzinnig boven de huizen, die wel klotsend water om een zeeboot leken. Je kon niet eens de versieringen van de toren zien; tenminste, je kon ze bijna niet zien:

je wist immers dat ze er waren. Er dreven telkens wolken over de maansikkel heen.

Wat had de binnenstad toch wonderlijke straten en smalle stegen! Hoewel de angst nog nasmeulde in zijn hart, genoot Hans. Dat was zo bij hem. Gelukkig hoefde hij niet te praten: vader was een zwijger. Je kon echt alleen bij hem zijn. Ja, hij had een fijne vader. In de avond zat de stad vol gevaar. Er waren allerlei verschrikkelijke en gevaarlijke mensen: onzedelijke vrouwen en inbrekers. Het was prettig dit te weten, als je met vader in de stad liep. O, alleen was hij evenmin bang, maar met vader hoefde je niet op te passen.

De straten geerden. De lantarens veroorzaakten grillige schaduwen naast vooruitspringende gevels. Sommige stegen waren als diepe barsten in verweerde steenklompen; diep in de barsten schommelden hanglampen. Uit de kroegen sieperde lawaai naar buiten en er liepen allerlei mannen en vrouwen, die er haveloos of opzichtig uitzagen; ze praatten luidruchtig en keken onverschillig. Er was schel en armoedig licht van kleine winkeltjes. Voor het Danspaleis stond een dikke portier; er slopen honden rond. Toen ze langs de Korte Oude Gracht liepen zei vader: 'Hier woonden vroeger rijke kooplui; nu is het hier alles ontucht en misdaad.' Ontucht en misdaad! Angstaanjagende, heerlijke woorden! Hans haalde diep adem: hij voelde zich thuis.

Ze kwamen nu dicht bij het viaduct. De huizen leunden er letterlijk tegenaan. Wanneer er een trein overheen reed, was het alsof de trein binnenin de huizen bleef en het viaduct alleen maar nodig had om de straat over te steken. Ze moesten er nu onderdoor. De wind was hier tamelijk sterk. Hans hoorde, dat er een enkele locomotief aankwam en hield zijn vader tegen. Zwijgend keken ze naar de hekloze overspanning. Het geluid stortte over hen heen. Machtig, vol geheim, dreunde de locomotief voorbij. Het duurde maar even. Tussen het dreunen en klop-

pen door hoorde je een ononderbroken zingen. Er waren ook heldere metaalgeluiden. De wind joeg een vette, benauwende walm in flarden de straat door. Het rook heerlijk.

Toen ze de stad uit waren, kwamen ze aan de verbindingsweg. Wiegend en zwaar ruisend stonden de bomen in de wind. Het was wonderlijk, zo weinig ze in de stad van de wind last gehad hadden, maar hier greep hij hen beet; het was vechten. De laan kwam op de kanaalweg uit. Daar stonden geen bomen, je moest scheef tegen de wind inlopen. Het water zwalpte spetterend tegen de meerpalen van een aanlegsteiger. Aan een lantaarnpaal, van boven gebogen als een verlepte bloemstengel, hing een schommelende lamp, die bij elke zwaai zware schaduwen over bultige pakzeilen trok.

In de verte gloeiden de bruglichten: daar moesten ze over het water heen. Een sleepboot loeide. Er woeien spetters in hun gezicht en ze konden niet meer spreken. Hans had geen adem meer, maar hij voelde zich gelukkig. Na een poosje zagen ze een hoogliggende aak, die door de wind scheef was komen te liggen en met zijn achtersteven tegen de wal zat. De schipper riep iets tegen de sleper en de sleepboot antwoordde met de stoomfluit; een dekknecht liep haastig, met klotsende klompen, door het gangboord. Hoog boven Hans was de kajuit met het gouden binnenlicht.

Hans' gedachten waren nog bij dit alles, toen hij in het gangetje bij oom Karel zijn jas uittrok. Het niet meer in de wind zijn deed hem vreemd en onaangenaam aan. Tante Jans, die opengedaan had, stond aldoor pratend te wachten tot ze klaar waren om naar binnen te gaan. Vader haastte zich niet. Toen Hans achter hem de kamer inging, werd hij verlegen: het groeten en het feliciteren waren akelige dingen. Er waren veel mensen. Gelukkig vond hij een fijn plaatsje: met enige moeite werkte hij een vouwstoeltje tussen het muziekkastje en het huisorgel

in. Het orgel was donkerbruin; de klankopeningen waren met groene stof bespannen. Het had een kwistig versierde bovenbouw: op gladde terrasjes stonden portretstandaards en papieren boeketjes in spitse vaasjes. Er was een spiegel tussen spiralende kolommen, waarvoor een geelgekapte olielamp stond. Hans zat in het donker naast het orgel, maar hij kende het goed: er was iets griezeligs aan zo'n harmonium, je onthield van zelf alles, het was zo lelijk. Je voelde je er niet op je gemak bij; het leek wel, of het iets met Bunyan te maken had. Toch zat hij hier prettig. Het gekke was, dat dingen waarvan je bang was, ook altijd iets hadden dat je aantrok.

Hij kon hier fijn de hele kamer overzien. Niemand lette op hem. Allen praatten en de mannen rookten. De walm hing dik om de roze lampekap, die tussen glanzende, messing buizen hing. De buizen waren gebogen als de omtrek van een peer. 't Was zeker een ouwe lamp, die oom en tante niet weg hadden willen doen, want het was een gaslamp en hier hadden ze ook al electrisch licht.

Een juffrouw die hij niet kende bracht hem limonade en een koekje. 'Jij hebt het geschoten,' zei ze tegen hem. Ze leek wel wat op Lot. Lot was er niet. Jammer; ze had zeker geen tijd.

Toen hij een poosje had zitten kijken, begon zijn onrust hem af te leiden van de kamer. Hij dacht aan allerlei: er lagen schaduwen in hem. Plotseling zag hij de kamer weer. Hoe was het mogelijk, dat de mensen pret hadden! Ze moesten toch allemaal eens sterven! Hijzelf vergat het ook dikwijls genoeg, maar hij was nog zo jong, hij stond nog niet zo dicht bij de dood. Maar als hij nu morgen eens een ongeluk kreeg? En het vreselijke is immers altijd dicht bij je?

Oom Karel en een vreemde meneer gingen muziek maken. Oom zou orgelspelen en de meneer, die ze Wiltschut noemden, haalde een fluit uit een foedraal. Meneer Wiltschut werd geplaagd, omdat hij eerst niet

had willen spelen, maar hij had z'n dwarsfluit dan toch maar bij zich gestoken. Hans kon hem niet zien, maar hij hoorde hem zeggen: 'Ach nee, een mens kan zijn lot niet ontlopen...'

Ja, dacht Hans, je kunt je lot niet ontlopen.

'Ja, van lot gesproken... Zou Lot niet komen?' vroeg oom aan tante.

Er was een juffrouw die blijkbaar Lot kende en vroeg of ze Lot Marijnesse bedoelden.

Tante zei van ja en toen zei die juffrouw iets heel lelijks over Lot. Vader zei: 'Die Lot is een nichtje van me; d'r vader is mijn broer. Ik geef veel om haar.'

Het werd even stil. De juffrouw kreeg een rood hoofd en verontschuldigde zich.

Hans haalde diep adem. Zijn hart bonsde. Het was, alsof ze iets lelijks van hemzelf gezegd hadden. Maar de juffrouw had vast gelogen, en anders gaf het nog niet.

Oom zette in en meneer Wiltschut begon te fluiten. Het gesprek kwam weer op gang. Hans verdwaalde in de grot van zijn gedachten. De laatste tijd moest hij weer zoveel aan nare dingen denken. Je kon maar niet begrijpen hoe het leven in elkaar zat. Durfde je het nu maar es aan iemand te vertellen! Maar vader en moeder en Lot, ze waren allemaal zelf vol verdriet. De grote mensen van wie je het meest hield, hadden ook het meeste verdriet. Van oom Karel hield hij ook, dat was waar, en die scheen altijd blij. Die was rustig, dat kon je zomaar merken. Zou hij ooit rustig worden? En grootvader, waarom had die zich opgehangen? Hij leek op grootvader, zeiden ze.

Hans bad om rust, terwijl hij luisterde naar de weemoedige muziek. Hij werd stil en blij. Er wáren toch ook prachtige dingen en hij was nog zo jong! En er kon nog van alles gebeuren. God kon je bekeren wanneer Hij maar wou. Het geluk bestond toch ergens. Dat was ook al veel. Als hij groot was, ging hij reizen. Met een zeeboot

mee, hij sou naar Schotland willen. Daar was het woest en daar mistte en regende het veel... Of naar Spanje, dat moest ook een prachtig land zijn.

Hij verloor het besef van tijd en dingen, hij werd slaperig. Gebed en droom vermengden zich. Toen vader hem wenkte, stond hij met stijve knieën op. Veel zin om weg te gaan, had hij niet, hij had zo wel willen inslapen.

Buiten ging zijn moeheid weg. Meneer Wiltshut ging met hen mee, hij woonde ook in de stad en wilde het niet te laat maken.

Tussen de beide mannen in liep hij langs het kanaal. Zij hadden de wind in de rug en het ging haast vanzelf. Hans voelde zich rustig, maar hoe dichterbij hij kwam, hoe meer zijn onrust terugkwam. Langzaam maar zeker zakte hij in een moeras van angst. Als God hem verdoemd had, zou hij de strijd tegen de Duivel nooit kunnen volhouden. Dan zou hij móéten vallen. Alle strijd zou dan vergeefs zijn. Een mens kan zijn lot niet ontlopen. Maar hoe kon God straffen voor wat je had móéten doen? Dat was toch onrechtvaardig? Misschien had hij, door dit te denken, de zonde al wel gedaán! Het angstzweet brak hem uit. De gloed van de hel verzengde hem: hij wàs niet uitverkoren, anders zou God hem nu wel helpen.

Dicht bij huis brak de laatste weerstand. Hij zei in zijn hart: 'Ik vervloek de Heilige Geest. Ik kan het niet meer tegenhouden.'

Deze zonde kon niet vergeven worden. Nu was hij voor eeuwig verloren, nu was hij de man in de kooi. Altijd, altijd zou hij branden in de hel. Toen, in zijn grenzenloze vertwijfeling, haatte hij God; hij haatte met al de kracht van zijn hart. Want God had dit gewild. God die zo machtig was, dat hij de hemel en de aarde kon scheppen, had een jongen van elf jaar verdoemd, een jongen die niets terug kon doen.

Toen hij weer thuis was, probeerde hij moeder te verstaan, maar het ging niet. Hij kon ook niet praten. De

kamer draaide langzaam om hem heen: de vloer sloeg naar boven.

Terwijl hij naar bed werd gedragen, kwam hij bij. Hij lag in vaders sterke armen. Moeder liep achter vader aan en maakte vader verwijten. Vader zei niets, hij hijgde.

Vader legde hem in bed. Hans glimlachte tegen vader en moeder. De duivel met zijn verzoeking was weg: de verzoeking was overbodig geworden en dat gaf Hans een klein geluk. Hij wist nu, waar hij aan toe was. Hij voelde zich erg moe en hij genoot ervan, dat moeder hem als vroeger toestopte. Ze zoende hem op zijn wangen en legde haar hand op zijn voorhoofd. De slaap kwam zó spoedig, dat hij op vaders vraag hoe hij zich voelde, met een knik antwoordde. Wat hij zeggen wilde, kreeg geen gelegenheid meer om tot woorden te worden.

31

Moeder en tante Mien stonden naast Hans' bed. Hij was wakker geworden doordat ze waren binnengekomen. Hij was toch niet ziek? vroeg moeder. Eén ogenblik keek Hans haar verbaasd aan. Toen wist hij plotseling alles weer. Hij had de zonde gedaan en daarna was hij gisteravond flauw gevallen; daarom waren moeder en tante zo bezorgd. De schrik verlamde hem eerst. Hij was verloren, er was voor hem geen hoop meer.

‘Hans, wat is er dan? Je wordt zo wit. Voel je je ziek?’

‘Ik ben niet ziek.’ Hans stond op en liep naar de gang, waar de wasbak was.

‘Blijf liever liggen,’ raadde tante; ‘houd je niet groter dan je bent.’

‘Nee tante, heus niet. Ik bèn niet ziek.’ Hij praatte schor.

‘Nee, dat hoor ik. Nu, je moet het zelf weten.’

Tante ging naar beneden. Moeder bleef besluiteloos op de gang staan. Ze begon voorzichtig: 'Hans, is er wat? Ja, er is wat, zeg het maar gerust.' Hans schudde zijn hoofd. Langzaam liep moeder de trap af.

O, nu moest hij moeder terugroepen en haar alles vertellen. Maar wat zou moeder verdrietig zijn. Ze had zelf al zo veel te dragen. En ze kon er immers ook niets aan veranderen? Niets hielp meer, niets. Wanhopig bad hij: 'Here Jezus, laat het toch een droom zijn. U kunt toch alles veranderen, U bent toch zelf ook God? Ik kon er niets aan doen, ik werd gedwongen vanbinnen. Waarom hebt U me laten geboren worden, als ik toch niet naar de hemel mag?'

Aan tafel kon hij bijna niets door zijn keel krijgen. De wind gromde om de toren; de regen sloeg tegen de ruiten en hij bedacht, dat hij anders zo gelukkig van zulk weer werd. En nu? Hij kon niet meer in de hemel komen en wat had je dan aan het leven? Hij was nu alles kwijt.

Op school was hij een beetje verstrooid, maar toch niet erg. Met verwondering merkte hij, dat er toch een beetje plezier in de dingen gebleven was. Je kon alles wat gebeurd was vergeten en dan genoot je weer. En hij zou misschien wel tachtig jaar worden. Dan had hij nog zowat zeventig jaar voor de boeg. Wat kon je daar allemaal niet in beleven! Nu had Lot toch gelijk gekregen! Genieten moest hij. Mooie dingen en muziek konden je troosten. Je moest juist niet zeggen dat de mooie dingen nu ook waardeloos waren, want ze waren nu juist het enige! Hij hoefde in ieder geval niet meer bang te zijn om de zonde tegen de Heilige Geest te doen.

Hij luisterde naar de wind. Hij voelde zich rustig worden en glimlachte tegen zichzelf.

Hans deed zijn boek dicht. De schemer viel. Jan en Ans hadden weer es ruzie en tante trachtte de rust te herstellen; ze had haar mantel nog aan, want ze was weg

geweest. Het was kil in de kamer en tante beloofde de haard aan te maken, maar dan moesten ze ogenblikkelijk met hun geharrewar ophouden en hun rommel opruimen. Hans stond voor de tuindeuren: wat een natte, verwaaide bende. Net zo was hij nu van binnen. Waar was nu zijn moed van vanmorgen? Als het schemer werd, kwam al je verdriet altijd terug. Dat was met ieder verdriet zo en hiermee natuurlijk ook. Hij doorleefde plotseling alles weer. Hij kon zich wel van alles wijsmaken maar hij ging naar de hel. De vertwijfeling sloeg door hem heen. Met tranen in zijn ogen ging hij de kamer uit, naar boven, naar de zolder. Kon hij maar ergens wegkruipen, ergens waar niemand je kon vinden. Hij klom de ladder op naar de vliering boven de jongenskamer. Het was er donker. Er stond een kinderwagen vol oude kleren. Daar, tussen de muur en de kinderwagen in, knielde hij neer en begon te bidden. Hij zou alles vertellen, hij was niet meer kwaad op God. God, dat was ook de Here Jezus, en die zou hem begrijpen. Hoe vaak had hij Hem niet alles verteld?

Huilend van ellende vertelde hij allereerst van de tol, want hij bedacht opeens, dat hij daar nog nooit vergeving voor gevraagd had. En daarna kwam opnieuw het pleiten voor zichzelf, het uitleggen hoe het gegaan was. Terwijl hij bad, wist hij, hoe onzinnig het was. Het was immers te laat, het was overbodig. Het hielp niet meer. Telkens en telkens bad hij hetzelfde: ‘O, dat U het hebt toegelaten. Ik hield toch van U? Ik kon het immers zelf niet meet tegenhouden? De duivel heeft me gedwongen. Waarom hebt U me niet geholpen? U kunt toch geen zonde doen en hoe komt het dan dat U toch alles doet?’

Langzamerhand kwam er een soort rust over hem. Nu de Here Jezus alles wist, leek het verschrikkelijke zelfs te dragen. Al zou hij in de hel zijn, hij zou toch blijven bidden. God is immers overal? Dan is Hij in de hel ook. En zou God ergens kunnen zijn zonder lief te hebben?

Wat was dat? Wat was dat voor een wonderlijke gedachte? Hans droogde zijn gezicht af; hij had het gevoel, iets geheel nieuwe gevonden te hebben. Het was of het een vondst was die hij in zijn handen nemen kon.

‘Hans, ben je hier?’ Moeder riep, ze stond op zolder. Hans liep naar de ladder toe.

‘Jongen, wat heb jij op de vliering te doen?’

Hij kleurde en haalde zijn schouders op. Bah, wat naar was dat. Je kon toch niet zeggen, dat je had zitten bidden?

Moeder liep zwijgend achter hem aan de zoldertrap af. Haar ogen staken in zijn rug. Hij voelde, dat moeder er moeite mee had, niet verder te vragen.

32

De Sint Maarten luidde, het was dus nog vroeg genoeg, want ze woonden nu zowat in de kerk. Maar moeder was graag vroeg, ze hoorde het orgel zo graag. Ja, moeder was al klaar. Hans nog niet; hij dacht van wel, maar hij merkte in de gang, dat hij zijn schone zakdoek boven had laten liggen. Gelukkig maar dat hij 't merkte, want hij was verkouden. Toen hij weer beneden was, stonden ze allemaal op hem te wachten. Maar toen moest vader weer terug, die had z'n portemonnaie binnen op tafel laten liggen. Vader kreeg er een kleur van, want hij had op Hans gefoeterd en hij begreep wel, wat moeder en tante nu van hem dachten. ‘Nou vraag ik je,’ zei moeder lachend, en tante Mien beweerde dat ze allemaal eender waren. Flauw hoor, vond Hans. Moeder zag er mooi en deftig uit. Ze had een donkergroen mantelpak aan en een lichtgroen bloesje met een puntje en haar hoed was ook groen. 't Was een nieuwerwetse hoed, heel klein, je moest er echt aan wennen. Moeder was net een vrouw die op

moeder leek. Hij had een jonge moeder en dat is heel wat waard.

In de kerk was het koud. Moeder, tante en Ans gingen naar de stoelen; vader, Jan en hij mochten van 'n meneer in een luifelbank komen zitten. Je zat daar fijn, luifelbanken waren net kamertjes. Moest je er 's avonds zitten! Elke bank had een eigen lamp! Maar 's morgens zat het er ook jofel en het tochtte er niet óók. Het orgel speelde, het leek wel of de vergulde engeltjes meebliezen. Wat mooi was zo'n kerk. Eerst had je de zware pilaren en daar rustten de spitsbogen op en daarboven waren de smalle, kleine ramen, die tot aan het hoge houten gewelf doorliepen. Achter de pilaren waren de grote ramen. Er viel een beetje zon doorheen en kijk, in de hoogte ook: er lagen bleke kleurvlekken op de muur aan de overkant. Dat was een zonnetje dat ging water halen. Waar ook: die uitdrukking moest hij nog altijd in zijn schrift schrijven: hij had al een heleboel van die gezegdes verzameld. O, daar kwam de voorlezer. Hij begon de wet te lezen en het bijbelgedeelte. De dominee kwam met de ouderlingen. Wat zou zo'n dominee nu bidden als hij op de trap stond? Zou hij dat niet thuis kunnen doen? Hij hield zijn hand aan zijn voorhoofd. Het stond opschepperig. Ze kregen nieuwe burens, net zo iets als een dominee: een godsdienstonderwijzer. Hij was getrouwd en had vijf kinderen. Zou die ook wel es hier mogen preken? Hij heette Cabauw. Een mooie naam. Jan had hem gezien. 't Was net een vis, had Jan gezegd.

Onder 't gebed begonnen Hans' gedachten weer naar zijn eigen rampzaligheid af te dwalen. De dominee bad lang over de zonden der gemeente en Hans kon daar inkomen, de dominee wist nog lang niet alles. De morgenblijdschap vloeide uit Hans weg. De preek was óók naar, 't ging in hoofdzaak over de hel en over de toorn Gods. Over de Here Jezus ook wel, maar die was vooral op aarde gekomen om tot een val voor velen te worden. Zo

begreep Hans het. De blijde boodschap had een heel donkere kant. Dat je nu maar nooit kon begrijpen wat die dominees precies bedoelden, dat ze het nu altijd zo ingewikkeld moesten maken. 't Wàs natuurlijk ingewikkeld.

Duidelijk hoorde hij buiten het blazen op de bazuin. Hans verstijfde van schrik, maar het volgende ogenblik wist hij, dat het een boot op de rivier was geweest: de wind was west. En toch zou het zo gekund hebben. Je zat op school en daar begon het, je was net in een som... Gods liefde is niet onze liefde; zij ontbloeit ook in 't rechtvaardig oordeel over de verdoemden, want Hij kan niet anders dan Zichzelf liefhebben. Uit Hem, door Hem en tot Hem zijn alle dingen...

Vader zat ernstig te kijken, hij was vol aandacht. Jan zat rustig achterin zijn psalmboekje te lezen. Even keek Hans naar de man vóór hem: de man zat te slapen. Hoe konden ze allemaal zo doen! Hij kon wel schreeuwen van ellende. Had God de mensen dan niet lief! Had hij dat dan altijd verkeerd begrepen? Hoe kon God naderhand gelukkig zijn, terwijl Hij wist, dat er een hel vol jammerende mensen was? Eeuwig, er kwam geen eind aan. Hij zou er ook bij zijn.

Ze waren thuis. Hans trok zijn jas uit. O, hoe gezellig zou 't nu kunnen wezen. Zondags woonden ze in de voorkamer, die tegenwoordig vaders werkkamer was. 't Was er heel anders dan achter. Je had er de boekenkast en het bureau en op de kast stond de globe en er hingen etsen en ook een paar reclame-platen, affiches, die vader mooi vond. Je kreeg koffie met cake en alles was feestelijk. Hans voelde er wel iets van, maar het ware geluksgevoel was toch weg. Vroeger had hij nog een kans gehad, nu niet meer. O, gingen die gedachten nu maar es een uurtje weg. Eén uur zoals vroeger zijn. Hij wilde plotseling naar de achterkamer, omdat hij daar dan verder van

het vervloekte boek af was. Hij werd misselijk van de gedachte aan het boek. Dat zulke boeken gedrukt konden worden! Zou de schrijver niet wanhopig zijn geweest toen hij het schreef? Bunyan was toch een echte gelovige geweest, iemand die veel van God hield. Kon hij het boek maar verbranden, kon hij het maar in stukken trekken. Niet dat het wat gaf. Stel je voor dat Jan het las! Jan! Stel je voor dat al vaders en moeders kinderen door het boek verloren gingen!

Vader ging in de leunstoel naast het raam zitten. Moeder kwam binnen, ze had haar nieuwe hoed nog op. Voorzichtig deed ze haar manteltje uit, maar ze bracht het niet weg. Ze was zenuwachtig.

‘Henk, nu moet je niet boos worden, maar ik ga niet meer naar die Scharing toe, ik wil jullie en mezelf niet door die man laten vergiftigen. Is dat nu een manier van preken? 't Lijkt wel een verhandeling over de hel. Is dat nu evangelie? Wat hebben de mensen daar nu aan gehad? Als ik denk aan de tobbers die op aarde zijn, word ik er koud van.’

Vader schrok een beetje. Hans keek naar moeder. Toen ze weer verder ging, had ze kleurtjes op haar wangen. ‘Als ik niet beter wist, zou ik moeten geloven, dat God welbehagen had aan 't verloren gaan van de mensen. 't Is toch treurig, dat onze godsdienst... Is dat nu van Christus getuigen?’

‘Gré, zeg zulke dingen in elk geval niet waar kinderen bij zijn.’

‘Ja, dat doe ik wèl, juist wel. Ze mogen best weten, hoe moeder er over denkt. Ze hebben het toch zeker ook gehoord? 't Is vergif, dat zeg ik je. Ik heb het in het... in het gesticht anders leren zien en dat heeft me beter gemaakt en nu wil ik m'n kinderen in elk geval daarvan laten meedelen.’

Vader zei, dat Gods rede hard om te horen was, maar het maakte geen indruk op Hans. Hij keek naar moeder.

O, wat moest moeder veel van de Here Jezus houden; ze zou anders nooit zo tegen vader in durven gaan. En ze deed het om haar kinderen, om hem ook. Zou het kunnen, dat ze het beter wist dan die dominee? Ging het dan niet allereerst om de uitverkiezing?

Ook moeder gaf vader geen antwoord. Huilend bijna en met het groene manteltje tegen zich aangedrukt, zei ze: 'We leven zo weinig in Christus. 't Lijkt soms wel of onze godsdienst niets met Hem te maken heeft.'

Tante Mien kwam binnen. 'Pas op je jasje, Gré. Henk, je vrouw wordt jong opnieuw. Zouden jullie eerst maar niet es koffiedrinken?'

33

Het werd al donker in de kamer van oom Joop. Hans had een hele tijd in de fabels van La Fontaine zitten kijken. Wat een prachtige platen! Jammer dat hij nog geen Frans kende, hij zou de fabels zo graag lezen. Je werd er gewoon kriebelig van, dat je er toch maar niet achter kon komen, wat die woorden allemaal betekenden. In het grote boek waren bijna negen honderd bladzijden en er zou dus heel wat te lezen zijn. Kon hij best gebruiken. De platen waren ook al heel wat. Hij hield van zulk soort platen. Ze waren van G. Doré. Rechts van de plaat stond een andere naam, de naam van de graveur. Voorzichtig deed hij het boek dicht en keek naar oom Joop, die tegenover hem aan de tafel zat te lezen. Wat een gerimpeld gezicht had oom Joop, hij leek wel verkreukt. Krabbé had ook zo'n verkreukeld gezicht gehad, maar oom was heel anders, veel groter en veel deftiger. En daarenboven kaal. Waar zou Krabbé nu zijn?

Hans bleef een poosje zitten peinzen. In de open haard vlamde het hout; het knetterde, de vonken sprongen soms

de kamer in. Zou Lot nog niet thuiskomen? Jammer, dat ze niet ging trouwen. Tante Mien zei, dat Lot nog overschieten zou als ze niet oppaste. Of je daarvoor oppassen kon. Zou hij 't nu vragen?

Hij weifelde even, voelde zich niet op zijn gemak.

‘Oom?’

Oom keek op en glimlachte tegen Hans. Ook hij deed zijn boek dicht, 't werd te donker.

‘Zeg het maar es.’

‘Hebt u een portret van grootvader?’

Oom trok zijn wenkbrauwen op en keek Hans een poosje aan. Toen zei hij langzaam. ‘Jawel. Wou je dat soms eens zien?’

Hans knikte. Oom stond op en liep naar de kast. Hij steunde onderwijl op een stoel, die tussen de tafel en de kast stond. Hij rommelde een poosje en kwam tenslotte met een map terug, die hij voor zich legde en waarvan hij omslachtig de lintjes losknoopte. Zo kon vader ook iets doen, zo kalm en precies.

Hans durfde niets te zeggen. Hij zag, dat oom naar woorden zocht. Grootvader was immers oom Joops vader geweest? Het was nog veel naarder, dat je vader zich had opgehangen, dan dat je grootvader dat had gedaan.

‘Hier, Hans, je lijkt op hem. Dat wist je al wel. Draai het licht es op, je zit er vlak bij.’ Hans deed het, ging weer zitten en nam het grote portret in zijn handen. Een rustig, nogal dik gezicht, dromerige ogen en nogal donker krulhaar. Maar toch een gewoon gezicht, helemaal niet het gezicht van iemand, die je voor zoiets vreselijks als jezelf ophangen zou aanzien. Dat verwonderde Hans. Lang keek hij naar het knappe mannengezicht. Ja, hij leek op grootvader, alleen had hij geen krulhaar meer. Maar het was toch nog springerig.

Toen hij de foto weer neerlegde, merkte hij, dat oom hem had zitten aanstaren.

‘Nu Hans, nu moet je verder vragen. Uit mezelf zeg

ik niets.’ Ooms ogen leken op te lichten, het was, of hij Hans dwingen wou.

Zo gewoon mogelijk vroeg Hans: ‘Waarom deed hij het?’

‘Waarom? Wel, dat is een trieste geschiedenis. Dit portret is kort voor zijn dood gemaakt. Hij was een knappe man, hij bleef lang jong. Moeder was toen een paar jaar dood. Iedereen beweerde in die tijd, dat hij er overheen was en dat hij wel spoedig hertrouwen zou. Dat hoorden wij kinderen allemaal later... Wij hadden ook zo geen kijk op hem, we waren nog te jong en zelf vol levensvragen. We hielden niet zoveel van hem, want hij was niet wat je een goeie man voor zijn vrouw noemt. Toen hij moeder trouwde, was hij wat jullie een werelds mens noemen, maar in zijn jeugd moet hij overdreven gelovig zijn geweest. Goed, je grootmoeder was een bedeesde, gelovige vrouw, die heel veel van hem hield. Ze had gehoopt, dat hij nog veranderen zou. Je grootvader heeft haar, toen hij merkte wat zij met hem voorhad, vaak om haar geloof bespot. Hij hield wel van haar, maar hij kon niet hebben, dat ze hem veranderen wou. Hij heeft het zover gebracht, dat ze om hem niet meer naar de kerk durfde. Moeder moet een zwaar leven gehad hebben... Toen ze stierf, ging ze zoals dat heet in duisternis heen. Ze had haar Heiland verraden, verloochend en nu zou Hij haar verloochenen. Wij zijn er niet bij geweest, we waren een week weg en het sterven kwam heel plotseling. Ze had een gezwel in de hersenen, zei de dokter later. Na moeders dood kwam grootvader tot bekering, als je het zo noemen wilt tenminste, want blijdschap was er niet bij. Hij geloofde in ieder geval daarna aan de duivel en aan de verdoemenis... De Marijnesses zijn allemaal zwaarmoedig, we komen van de eilanden, dat is te merken. Jij, Hans, hebt het van twee kanten... wapen je... Hoewel, ik moet zeggen, je moeder verzet zich.’

Oom zweeg. Hij speelde met een vouwbeen. ‘Ja, en je grootvader dacht daarna: ik heb de Geest wederstaan in mijn vrouw en in mezelf, er is geen redding meer. Tenminste, dat vermoeden we, dat hebben we opgemaakt uit een brief, die hij eens aan een kennis had gestuurd en die we later in handen kregen. Want ons liet hij aan ons lot over... Hij ging ons niet voor...’

Hans' hart sloeg in zijn keel. Dát was het dus. Het was net zoiets als bij hem, hij leek óók in die dingen op grootvader. Nu moest hij gewoon doen, oom mocht niets merken, het ging niemand aan.

‘Oom, gelooft u nu net als wij?’

Oom glimlachte. ‘Als wij? Wie zijn die wij? Je vader zit tussen geloven en wanhopen in. En hoe jij gelooft weet ik niet... Lees jij je Karl May's maar. Drink het leven in, jongen, het leven is zo mooi. Dat van je grootvader, dat moest je toch es weten, het kan geen kwaad. Zulke dingen bestaan nu eenmaal...’

‘Ja, maar u moet toch gauw doodgaan?’

‘Ik? Gauw? Ik hoop van niet, ik heb het hier nog heel goed, ook al is mij 't leed niet voorbij gegaan. Wat zou je denken van zo'n lichaam als het mijne? En hoelang denk je, dat ik getrouwd ben geweest? Nog geen twee jaar.’

Hans haalde diep adem. Zou hij 't nog durven? Oom leek zo verdrietig. Hij wilde zo graag weten, hoe oom leefde... en Lot. Lot had hem vroeger wel van de Here Jezus verteld, maar hij had begrepen, dat Lot net zo was gaan denken als oom. Zouden oom en Lot dan allebei verloren moeten gaan? Oom had eigenlijk niet op zijn vraag geantwoord, maar hij begreep wel, wat oom had willen zeggen.

‘Maar houdt u dan niet van de Here Jezus? En Lot?’

Oom stond op. Hij strompelde met het portret naar de gebeeldhouwde kast, draaide de deur open en daar, in het halfduister, zijn gezicht naar de kast toe, antwoordde hij: ‘Jezus? Hij was een tragisch mens, Hans. Een

mysterie is hij... Wat zal ik zeggen? Ja, ik houd van hem, ik heb hem lief...'

Hij kwam weer naar de tafel, 'Kom, schenk es thee in. Lot... Die is ook getrapt door het leven... Je geeft veel om d'r, is 't niet? Lot is een prachtig mens, mooi van buiten en mooi van binnen. Maar wie ziet dat? Een manke vader en een kleine jongen... Lot laat mij en jou in de steek, Hans. Weet je dat ze weggaat? Ze gaat naar Spanje, tekenen... zwerven. Dat is het leven. Ze stikt hier. Ik heb wel zin om mee te gaan, maar de zaak zie je, en... Als ik maar niet zo'n lastig lijf had.'

Hans schrok. Hij begreep, dat Lot verdriet had en daarom weg wilde. 'En u dan? Wie gaat er voor u zorgen?'

'Voor mij? O, vrouwen genoeg, die huishoudster willen worden. Misschien gaat je tante Mien bij jullie vandaan. Maar vertel me liever es, hoe het met de muziek gaat. Heb je er nog altijd plezier in? Je bent bij Sizoo, niet?'

O, oom wil niet verder over hem en Lot spreken. Hij vindt het vast erg naar dat Lot weggaat. Tante Mien... Zou die weggaan? Jammer, je weet niet beter of ze hoort bij ons.

Hans ging na een poosje weg. Hij had zoveel gehoord, waarover hij wilde nadenken. En Lot kwam toch niet.

Het was niet koud, ook al lag er dik sneeuw. De wind was lauw, het dooide sterk. Wat zou het een smeerboel geven. Hoe laat was het? Nog even naar de rivier? Nee, toch maar niet, wat had je er aan.

34

Hans zat in 't donker op de steiger van het tolhuis. Hij zat er zo'n beetje te soezen; 't was daar een heerlijk plekje en er kwam zo goed als nooit iemand, en in de

winter zeker niet. Er was de laatste tijd zoveel veranderd. Lot ging volgende week weg en oom Joop had nu een huishoudster, want tante Mien bleef bij hen thuis. Moeder zou in 't begin van de zomer weer een kindje krijgen en daarom wilde tante Mien niet weg. Wat was dat lang geleden, dat Ans geboren was. Misschien was 't wel weer een meisje. Meneer Cabauw was een vriend van vader geworden. Hij had werkelijk een vissegezicht. 't Was een heel wonderlijke man. Hans had met Kerstmis het beste rapport van de hele klas gehad. Met April ging hij van school en dan naar de opleidingsklas: in Juni was 't examen. Hij was nu al twaalf jaar, hij was nu al oud. Jammer, de lucht was dicht. Hij had eens een schaakpartijtje van meneer Cabauw gewonnen en toen een boekje over de sterren gekregen. Hij kende al een heleboel sterrenbeelden. Vervelend, dat meneer Cabauw hem jongen noemde en soms wel es jongetje. Verdraaid, hij was toch zo klein niet, hij was zowat even groot als moeder. Iedereen zei, dat hij groot voor zijn leeftijd was. Als hij nu de zonde niet gedaan had, zou hij volmaakt gelukkig zijn. Het was vreemd, maar in 't begin dacht hij er dag aan dag aan. Maar zelfs zoiets sleet. Er was toch niets aan te veranderen en daarenboven wàs het leven toch mooi, of je nu verloren ging of niet. Het kwam eigenlijk bij vlagen. In de schemering kwam het 't vaakst. Dan viel de angst soms over hem, een radeloze angst.

Hij had dit plekje een poos geleden ontdekt; hij had nooit goed geweten hoe het tolhuis er nu eigenlijk precies uitzag, het lag ook zo'n eind uit de buurt. 't Was een echte kwakkelwinter geworden, een winter, waarvoor je niet thuis hoefde te blijven, ook al had 't vroeg in de tijd gesneeuwd. In een boek van vader stond, dat het tolhuis al heel oud was. Kon je ook wel zien. Van het grote zandstenen wapen boven de deur aan de wegkant was alleen de leeuw nog een beetje rood, de rest was grauw. Toen 't kanaal gegraven werd, was het gebouwtje aan

het water komen te staan en toen had iemand, die er een uitspanning van had willen maken, er een steiger aan gebouwd. Dan konden daar plezierbootjes aanleggen. Maar dat was mislukt. De laan was ook in onbruik geraakt, en het gebouwtje stond nu doelloos aan een weg waar het gras op groeide. 's Zomers zat er wel eens een schilder in. 's Winters zag je er nooit iemand, en zeker niet, als 't donker geworden was.

Hans zat, zijn rug tegen de muur, op de planken van de steiger. Wat was hij dicht bij het water. Het water maakte gelukkig. Onder hem en voor hem klotste het, het leek wel, of het iets vertelde, maar dat was onzin. Toch, wat was dat stille geluid mooi en geheimzinnig. Ja, 't water was mooi. Waardoor iets mooi was, waarom je iets mooi vond, dat was een raadsel. Vooral bij mist, zoals nu, was het water mooi. Als er een kustvaarder voorbij ging, wist je niet wat je zag. Ze voeren hier al langzaam, want de sluizen waren vlakbij. Hoe hoog was zo'n boot. En dan de lampen en de schaduwen. Je moest het kunnen opschrijven. Het leek hem heerlijk, te kunnen zeggen wat je zag en wat je voelde. Hij probeerde het wel eens, maar er kwam nooit veel van terecht: je schreef altijd het verkeerde op. Het water was, als zo'n boot voorbij was, nog lang onrustig en spatte tegen de meerpalen op. De weerspiegeling van de lampen was ook mooi: 't leek wel of er op het water klodders licht lagen, die uit en in elkaar vloeiden. Je kon je hier verbeelden, dat je een zwerver was: je zat te wachten op het schip, dat je mee zou nemen. Alles wat je bezat, zat in de tas die naast je stond.

Hij was verdrietig en toch ook weer niet. 't Was net, of hij een andere jongen was, een jongen uit een boek of een jongen die hij goed kende. En nu zat hij wat met die jongen te praten. Je moest hem troosten, want die jongen had de zonde tegen de Heilige Geest gedaan, daar was niets aan te veranderen. Hij had de Heilige Geest

vervloekt en deze zonde kon niet vergeven worden. Hij vertelde aan de jongen, dat hij maar veel moest bidden. Ja, dat hielp wel niet voor later, maar het maakte je toch rustig. 't Klonk wel gek, maar 't was toch zo. De Here Jezus begreep heel veel van de mensen, Hij was zelf ook mens. Je moest maar zo denken: God was overal, helemáál alleen kon je nooit worden. Je moest er maar niet over nadenken, maar je moest vertellen, bidden. En misschien deed God wel een wonder. Je kon nooit weten.

Zo troostte hij zijn vriend, die verloren moest gaan en luisterde onderwijl naar het water, dat van zwerven en geheimen zong.

Plotseling sloeg de schrik door hem heen. Er wàs geen vriendje, hij was het zèlf. Hij moest zichzelf niet bedriegen, hij zou voor eeuwig verloren gaan. Had hij het eigenlijk niet altijd geweten? Wat hielp het, dat hij hier al zat te dromen? Wat hielp het, dat hij naar de H.B.S. zou gaan en later reizen en genieten? Zelfs bidden hielp niet. 't Was allemaal onzin. Nee, als je de hemel had verspeeld, had je ook niets meer aan de aarde. En bidden was immers óók dwaas? De Here Jezus zou toch zeker wel weten, wat Hij gedaan had? Had vader dat vervloekte boek maar nooit gekocht. Ach, het móést immers gebeuren?

Verweg, in de donkerte achter het plekje water, dat glanzend binnen de mist lag, sloeg een klok. Onwillekeurig telde Hans de slagen: vijf... nee, zès. Zes uur al, hij moest hoognodig naar huis, hij kwam toch al te laat. Als 't pontje nog maar voer. Wat zou moeder mopperen.

Toen hij opstond, zag hij dat je met veel moeite op de paal zou kunnen klimmen, die een eindje van de steiger af in het water stond. Het móést kunnen. Zou hij er op klimmen? Hij weifelde. Waarom zou hij het doen? Omdat het kon, je moest durven. Als hij 't niet deed, zou hij straks spijt hebben. Hij mocht niet laf zijn. Gevaarlijk

was het, want je was hier zo heel alleen. Als je iets overkwam, verdronk je. Als je misgreep, als je handen van de paalkop afgleden, zakte je zo het kanaal in.

Langzaam liep hij naar de rand van de steiger. De paal had een ijzeren, witgeverfde kop, die iets boven hem uitstak. Je zou je voorover moeten laten vallen, de paal vastgrijpen en je dan naar boven werken.

Het was doodstil. De mist lag zwaar boven het weke, trage water. De wereld was niet groter dan de kleine steiger en een meerpaal.

Hans beefde. Hij wilde niet springen, het was zo dwaas, hij moest naar huis. Maar hij móést. Hij deed zijn jas uit. Klappertandend ging hij op de steiger zitten en strekte zijn armen uit: zijn vingers raakten bijna aan de paal. Nee, zo zou het niet gaan. Hij moest gaan staan en dan naar de paal toespringen. Opschieten, het was al vreselijk laat.

Hij stond op en sprong. Krampachtig klemde zijn armen zich om het klamme hout. Steunend van angst klom hij naar boven. Zijn spieren trilden. Nu vocht hij voor zijn leven, voor zijn geluk. Als hij nu verdronk, was hij over een paar minuten in de hel. Here Jezus, Here Jezus help me dan toch.

De kop! Voelde hij de kop? O, ik ben gered! Hij trok zich op en bleef sidderend van moeheid voorover liggen. Toen kromp hij in elkaar. Een verrukkelijke pijn vloeide uit hem weg. Toen de pijn was weggeëbd, begreep hij plotseling niet meer, waarom hij op de paal geklommen was. Hij schaamde zich hevig voor zichzelf. Gèk was hij. Zo spoedig mogelijk moest hij weer op de steiger terecht komen en naar huis gaan. Hij moest op de paal gaan staan en dan meteen, nog voor hij weg kon glijden, er afspringen.

Voor hij het zelf besepte, bad hij het al gedaan. Hij had honger. Hij leefde. Hoe had hij zo gek kunnen zijn? En hij dacht: en wat dan nòg, als ik in het water gegleden

was? Ik kan toch zeker zwemmen? En zo diep was 't aan de kant ook niet.

Haastig liep hij langs het water weg, naar het veer toe. Zelfs de lichten van de stad kon je niet zien. Je kon denken dat je alleen op de wereld was. Niemand had hem gezien. Hans begreep, dat hij verder leven zou en was verschrikkelijk blij.

35

‘Vijf uur al?’ Lot stond op en toen gingen vader en moeder en tante Mien ook staan. Hijzelf natuurlijk ook. Wat zag Lot er mooi en chic uit. Kon hij maar met haar mee. Dat moest toch wat wezen: te weten, dat je morgen naar Spanje ging.

‘Ja, jammer, dat Jan en Ans er niet zijn. Maar 'k ga de wereld niet af, zullen we maar denken. Nouù...’

Lot stak haar hand naar moeder uit. ‘Blijf toch zitten, tantes. Het beste; wie weet ben ik wel gauw terug.’

‘Lot, ook het beste. En Gods zegen.’

Lot haalde haar schouders op. ‘Ach, wat dat betreft..’

‘Lòt,’ zei moeder verschrikt.

‘O tante, schrik maar niet, ik ben niet zo'n heidin als ik er uitzie. De zaak is, dat we over die dingen een beetje anders denken. Soms vraag ik me af, of God ons wel ziet, laat staan of Hij ons zegent.’

Vader ging er op in. Hij zei, dat God zegent, maar ook verdoemt. Hij leidt ons soms in diepe wegen om ons te behouden.

Lot haalde haar schouders op. ‘Ik weet het niet, oom. 't Zal wel. Maar wat heb ik er aan? 'k Was graag hier gebleven, ik zou die hele trekkerij wel willen opgeven, als ik een eigen huis had mogen hebben.’

Ze draaide zich om naar Hans. ‘Hans, heb ik niet

vaak Home zweet home voor je gezongen?’ Toen, tegen vader: ‘Maar we schijnen het met het heimwee te moeten doen. Het zij zo. Misschien is dat heimwee in me zo groot, dat ik tegen God een wrok koester. Ik ben er soms ziek van... Nee, het leven nemen zoals het is en zoveel mogelijk ervan genieten en maar niet denken.’

Lot glimlachte. Moeder zuchtte en schudde haar hoofd. Vader zei met z'n stille bedachtzame stem, net of hij 't tegen iemand anders had, dat God iemand ook in Spanje vinden kon. Wie Hij verkiest, haalt Hij overal vandaan.

Lot gaf tante Mien een hand. ‘Ach, wat zullen we praten. We weten precies van elkaar, hoe we er over denken.’ Ze kreeg plotseling haast.

Met z'n allen liepen ze naar de gang. Zou Lot me vergeten, dacht Hans in diepe ontgoocheling. Schoorvoetend liep hij achter de groten aan. Maar in de gang trok Lot hem naar zich toe. ‘Hans, we zijn altijd van die goeie maatjes geweest... Ik heb een paar plaatwerken voor je uitgezocht. Hier, lees ze en bekijk ze en denk es aan me. Ik blijf misschien zo lang weg...’

Ze bukte zich naar een pak dat op de grond lag en gaf het Hans in handen. Toen gaf ze hem een zoen en zei: ‘Geef hem maar terug ook.’

Hans kleurde tot achter zijn oren; hij zoende de wang, die Lot hem voorhield. Zelfs in de grote verwarring die over hem kwam, merkte hij nog, hoe zacht en koel die wang was en dat maakte zijn verlegenheid nog groter. Lot zei tegen de anderen, dat hij tot haar beste vrienden behoorde, ze zou hem missen, eerlijk. Haar stem klonk gewoon, onverschillig bijna. Hans liep naar binnen, hij was van streek.

Toen Lot weg was, maakte hij, terwijl de groten om hem heen stonden, het pak open. Met voorzichtige handen nam hij de schildersboeken op. Vader beweerde prijzend, dat hij die boeken ook wát graag gekregen had.

Ze bewonderden ze een voor een. Moeder zei: ‘Wat moet Lot veel van je houden, Hans.’

Hans knikte. Hij pakte het onderste boek op en zag de Coon Songs. Hans bladerde er verlegen in. Kijk, hier had ze wat bij geschreven, boven 3. Home sweet home: Speel het vaak en bid er bij. Lot.

Het stond er zo rustig met ronde, grote letters. In gedachten las Hans: Moderately Henry R. Bishop. Telkens weer opnieuw prevelde hij die paar woorden, die Lot hem samen met het eerste couplet had leren uitspreken.

De groten stonden er zwijgend naast. Toen haalde tante Hans uit zijn verlegenheid door te zeggen: ‘Nou vraág ik je. En bid er bij. Arme Lot.’

36

Hij stond op vader te wachten, die de koster spreken moest. 't Regende dat het goot; de hele markt was vol haastig lopende mensen en in het buitenportaal stond het stampvol. De wind ribbelde de plassen; de gevels van de huizen zagen zwart van 't water. Eindelijk, daar was vader. Naast elkaar draafden ze het korte stukje van de kerk tot het huis van meneer Cabauw, want ze zouden bij de Cabauws koffie drinken. Ze waren de laatsten. Moeder zat al op haar gemak in een rieten leunstoel naast de kachel. Je kon goed zien, dat ze dikker werd, 't kindje moest in Juni geboren worden. Wat zou het fijn zijn als het er eenmaal was! Tante Mien en mevrouw waren bezig met de koffie. Mevrouw was kort en dik. Ze praatte heel rad en ze droeg een gouden bril. Ze had dik, bruin haar, en een wrat naast haar neus. Moeder werd al grijs, maar ze zag er toch jonger dan mevrouw Cabauw uit. Een leuke vrouw was mevrouw anders, grappig

eigenlijk. Zodra Hans binnenkwam, had ze een karweitje voor hem. ‘Hans, goed dat je komt. Haal mijn man es van zolder, zeg dat je vader er is.’

‘Van zolder?’

‘Tuurlijk. Kun je niet horen?’

Ja, boven heerste een heidens spektakel. Hans ging er gauw naartoe. Wat was het toch gezellig hier in huis. Kijk, meneer was aan 't spelen met de kinderen. Jan en Ans waren er ook bij.

‘Zo jongen,’ hijgde meneer Cabauw. Hij was in zijn hemdsmouwen en had getracht, het met op één been blokjesrapen van Wies te winnen, maar dat was niet gelukt.

Wies stond er triomfantelijk bij en gilte: ‘Hans, meedoen?’

‘Ja, nù Hans,’ besliste meneer. ‘Tegen wie?’

‘O, ik wil best, maar u moet beneden komen. Vader is er.’

‘Laat hem ook boven komen,’ stelde meneer voor, maar mevrouw bleek Hans te zijn nagelopen naar de eerste verdieping, want ze riep aan de zoldertrap: ‘Niks daarvan. Allemaal naar beneden. Koffie met koek.’

Ja, reuze gezellig was 't hier. Je hoorde het lawaai vaak hiernaast. En soms hoorde je ze allemaal gieren van 't lachen. 't Ziet er in huis lang zo netjes niet uit als bij ons, dacht Hans, maar minstens zo gezellig. Leuke meid, die Wies. Ze had bruin haar met een slag. Onderaan haar dikke vlechten zat een strik. Ze had een mager gezicht en blauwe ogen; dat stond mooi bij donker haar. En ze was lang, net zo lang als hij wel. Ze leek op haar vader wat de lengte betreft, maar dat was ook alles. Meneer had een vissekop en hij liep krom ook. Z'n voorhoofd en z'n kin weken allebei schuin naar achteren en hij had bolle ogen. Van voren was hij erg kaal, en daar kamde hij dan een paar slierten zwart haar overheen.

Beneden was het zo druk, dat mevrouw lachend haar

handen voor haar oren hield. De tweelingen maakten het meeste kabaal. Ze heetten Gré en Bertha, ze waren net zo oud als Ans. Dan was er nog Fransje, een stil jongetje met een bril op. Mevrouw zei kleine Frans, want meneer heette ook Frans, dan kwam ze niet in de war. Moeder kwam wèl in de war: telkens als Gré's naam genoemd werd, keek ze op.

‘Zeg Hans,’ vroeg Wies, ‘ga je ook naar de H.B.S.?’

‘Ja, misschien...’

‘Fijn. We komen vast en zeker in dezelfde klas.’

Hans hoopte het vurig. Graag nam hij Wies' voorstel om een partijtje te dammen aan. Hij merkte al gauw, dat hij geen schijn van kans had; op 't laatst speelde Wies even ingespannen met hem mee als ze haar eigen spel speelde. Ze verloor het nog bijna, maar toen zei ze: ‘Nou help ik niet meer, hoor; 'k heb geen zin om het van een jongen te verliezen.’

't Kon Hans niet zoveel schelen, of hij won of verloor; hij gunde Wies haar overwinning.

Meneer Cabauw had zeker op hen gelet, want hij zei iets over de strijd der sexen en mevrouw, die 't heel druk met moeder had, vond tijd om tegen meneer te zeggen: ‘Ach jij, als ik jou je leven lang geen twee dammen had voorgegeven, had je 't nooit gewonnen.’

Moeder moest heel erg lachen. Hè, wat een heerlijk gehoor: moeder die zo hard lachte. Mevrouw vertrok geen spier. Ze schoof haar bril naar boven, pakte zonder dat ze opstond, Bertha bij de arm, en duwde die een eindje opzij, omdat ze in de licht stond, en praatte weer door tegen moeder.

Wies was overmoedig geworden en daagde Jan uit. Daar zul je een strop aan hebben, dacht Hans. En zo was het ook; er werd uit een ander vaatje getapt, want Jan was een echte Pietje secuur, een kalme. Hij stond al gauw voor. Verdikkeme, wat kon Jan toch goed dammen. Schaken ook trouwens. Jan was een echte rekenaar. Op

een gegeven ogenblik zei Wies: ‘Nu moet je mij helpen, want ik sta hopeloos.’

‘Waarom?’ vroeg Jan verwonderd.

‘Ik heb daarnet Hans toch zeker ook geholpen?’

‘Mooi, wat heb ik daar mee te maken?’

‘Hans,’ vroeg Wies, ‘is 't waar of niet.’

Ja, wat moest hij daarop zeggen? Ze had hem wel geholpen, maar ze had hem toch weer laten verliezen ook. Goed beschouwd had ze 't net zo goed kunnen laten. Maar hij wou Wies toch niet afvallen. Hij zei daarom maar, dat Wies gelijk had.

Jan grinnikte. ‘Meidengek. Ze liet je toch verliezen? 'k Zal me broer wreken al kost het mij m'n eer.’

‘Zo, dat jongetje leest Buffalo Bill op bed.’ Meneer Cabauw keek kwasi wanhopig. Jan kleurde en Wies gaf op. Gretig vroeg ze: ‘Als je ze uit hebt, mag ik ze dan? 'k Mag best van vader, hè vader?’

‘Niet meer dan één per dag.’

‘Zie je,’ triumfeerde Wies. Ze lachten allemaal.

Wat later gingen ze weg. Hans vond het jammer, maar toen ze eindelijk zouden gaan, maakte Wies met haar moeder uit, dat Hans mocht blijven eten. ‘Wat?’ riep haar vader, ‘het oude liedje. Vraag me, anders vraag ik jou. Wies hééft een zwak voor jongens.’ Jan vond, dat Hans er toch wat mee gewonnen had, met z'n verloren partijtje. Bah, flauw van Jan. Als hij nu maar niet kleurde. Maar hij voelde het al aankomen.

Na het eten klaarde de lucht wat op. Meneer wilde wandelen en omdat Wies haar moeder moest helpen, mocht Hans alleen mee. Ze zouden meteen door naar de kerk gaan, want meneer moest preken in het verenigingsgebouw van de kanaalwijk, en dat was een heel eind uit de buurt.

Meneer liep toch werkelijk gek, dacht Hans. Hij slingerde met zijn armen en zijn rug was een klein beetje

krom. En hij liep maar te vragen, daar kwam geen eind aan. Tante Mien zou zeggen: hij vraagt je het hemd van je gat. Opschrijven.

Ze kwamen langs de watertoren en daar hleef meneer Cabauw stilstaan. ‘Eventjes zien hoe laat het is. Half vier? Kan makkelijk dus. Kom mee jongen.’ Hij liep naar het pompgebouw naast de watertoren en ging naar binnen. Hans liep nieuwsgierig achter hem aan de betegelde ruimte in. ‘t Was er heel schoon; de glanzende machines dreunden en zoemden. Er kwam een man achter een stilstaande machine vandaan; hij had een net pak aan en een overall.

‘Ha, meneer Cabauw. Wel dat is vlug. Toch geen zwaarigheid?’ De man stak een beetje de gek met meneer, dat zag Hans wel. Maar de man had een goedig gezicht.

Ze gaven elkaar een hand. ‘k Heb dienst, zie je,’ legde de machinist onderwijl uit.

‘Ja, ik straks ook. We pompen zogezeid allebei water. Jammer dat jij het mijne niet lust.’

De man moest lachen. ‘Een mens moet maar geen dorst hebben. Je weet het, ik heb maar liefst bewijzen.’

Meneer Cabauw knikte bedachtzaam. ‘Op je doodsbed zul je ze krijgen; de bewijzen die je nú hebt, kijk je niet aan.’ Wat praatte meneer toch wonderlijk, dacht Hans. ‘t Was net, of hij onder ‘t spreken op zijn tong kauwde.

‘Zo is ‘t net, meneer,’ antwoordde de ander.

‘k Wou even in de toren. Dat mag zeker wel?’

‘Welja, ga je gang maar; de deur is los.’

Wat? In de toren. Was dat even een boffer. Verrukt liep Hans achter meneer aan. Ze staken een grindveldje over en meneer duwde de zware deur open. Even keek Hans naar het machtige, van boven overstekende gevaarte; ‘t leek wel, of de toren aan ‘t omvallen was. In de toren was het koud. De geluiden die ze maakten, klonken hol als in een lege kerk. Heel in de hoogte was een zoldering van dikke, betonnen balken en in ‘t midden

stonden zware, zwarte buizen tussen zoldering en vloer; er liep een ijzeren, open wenteltrap om de buizen heen; 't leek wel een klimplant.

Terwijl ze de trap opliepen, vertelde meneer, dat hij hier al een paar maal geweest was. Hij hield van watertorens. Als kind al had hij zo vaak gedacht, dat je zo toch ook es in je eigen lichaam moest kunnen klimmen. Je zou onderwijl moeten liggen, dat was gemakkelijker. Al die aderen doorvaren en in je hart en je lever kijken en zo. En in je hersens niet te vergeten. Ja, een mens denkt wel eens zowat, een mens is een raar wezen. Misschien zou je je zonden kunnen zien: allemaal zwarte spinnen en torren die ziektekiemen braakten. Gek hè?’

‘Ja,’ antwoordde Hans. Het was gek, het was griezelig. Een rare bleef hij, die meneer Cabauw.

Ze kwamen in de donkere ruimte boven de zoldering. 't Was er heel koud. Meneer draaide het licht op en toen zag Hans, dat hij onder het grote ijzeren waterreservoirstond.

‘Kom Hans, we gaan in 't water kijken.’

Ze kropen een ijzeren laddertje op, dat schuin onder het reservoir doorliep.

‘Hans, nu klimmen we in het gedeelte, dat je buiten ziet oversteken.’ Hans vond het griezelig-fijn. Hij was blij, toen hij op de smalle omloop aangekomen was en weer rechtop kon staan. Morgen zou hij er vast op school van vertellen, hij wilde wedden, dat hij de enige was, die in een watertoren was geweest. Nieuwsgierig keek hij door een rond gat naar binnen: je zag het zwarte water glanzen. Er scheen geen beweging in. Veel was er niet aan; eerlijk gezegd maar heel weinig. Hij draaide zich om en keek door de smalle ruit naar buiten: in de diepte lag de stad; kijk, daar was het kanaal en je kon de sluizen ook zien. En het tolhuis. Toen, alsof meneer wist, wat voor gedachten het tolhuis bij Hans opriep, vroeg hij: ‘En Hans, denk jij wel es aan je zonden?’

Hans was volkomen overrompeld en antwoordde van ja.

‘Dacht ik het niet? Ja, ik dacht het al. Nou, ik ook wel es hoor. Dat doet iedereen wel. Maar ik doe het in m'n vrije tijd en ik heb niet veel van dat soort tijd, zie je. Een godsdienstonderwijzer is een raar ding, jongen. Een heel raar ding. Hij heeft weinig geld en weinig tijd en een heleboel werk. Voor 't vet hoef je 't niet te wezen. Maar ik denk nu net aan je vader. Je vader zie je, is een beste man, een hele beste man, maar hij maakt z'n vak van het stuk der ellende. Begrijp je me?’ Hans knikte. ‘Dat is niet goed. Er is zoveel te doen. Ik tenminste heb zoveel te doen, dat m'n zonden er wel eens bij overschieten. We moeten weg, anders halen we 't niet...’

Ze klommen de trap weer af. Hans vóelde zich, omdat meneer Cabauw met hem praatte of hij volwassen was. Maar er was toch ook de verdrietige gedachte, dat het voor hem gelijk bleef, of hij het één deed of het andere. 't Bleef allemaal gelijk.

Toen ze op de stenen vloer van de toren stonden, zette meneer het gesprek voort. ‘Dat moest je maar doen, Hans. Je moet vroeg aan 't werk beginnen... Wies had je graag als hulp bij 't verspreiden van het Zendingsblad, eens in de maand. Haar wijk is te groot. Denk er eens over.’

Buiten was het veel warmer dan in de toren. Hans voelde zich werkelijk opgelucht, want al was meneer Cabauw nòg zo'n aardige man, hij had toch iets, vreemds, iets dat je onrustig maakte. Hij praatte met je, of je al van alles verstand had; dat was natuurlijk wel prettig, maar je voelde je toch ook niet helemaal op je gemak. Vader vond hem een gevoelig mens, maar hij maakte het de mensen te gemakkelijk volgens vader. Toch vond vader het jammer, dat zo'n man niet voor dominee had kunnen studeren. Hij was voor het jeugdwerk benoemd en hij mocht wel eens preken als er een dominee ziek was. In ieder geval was het een boffer, dat hij hun buur was geworden. Nog even kijken. Hans keerde zich om;

de grijze toren leek wel een reusachtige stamper. Daar had hij nu straks nog ingezeten. Wat had meneer plotseling een haast, zover was het toch niet? Hee, het spetterde. Nu zou 't in de polder mooi zijn. God had alles gemaakt, je vond iets mooi, omdat God het gemaakt had, dat was het 'm. Zou God het goed vinden, dat hij een zendingsblaadje ging verspreiden? Zou dat geen heiligschennis zijn? Wies... Een fijne meid was Wies. Hans zag zich al met haar door de stad trekken.

Toen hij die avond in bed lag, dacht hij nog een hele poos over de dag na. Je had soms het gevoel, dat je aan iets bepaalds te weinig gedacht had en dat moest je dan uit alles van de dag opzoeken. Aan morgen denken was ook prettig. Hij zat nu in het opleidinggklasje: vier meisjes en drie jongens. Jammer, Wies ging op een andere school; hij was bij de verhuizing op de oude school gebleven, ook al was die verder weg. Jan en Ans wilden ook niet van school veranderen. Morgen kwam de timmerman; hij kreeg een eigen hokje, waar hij rustig zijn huiswerk zou kunnen maken. Ze hadden nu een groot huis, dan moesten ze daar de vruchten ook maar van plukken, vond vader. Jan bleef op deze kamer slapen; hij, Hans, had mogen kiezen en hij had het nieuwe kamertje gekozen, omdat er de muur met het luik in zou vallen. Het luik was echt iets voor zo'n oud huis; als je het open deed, kwam je op een steile buitentrap, niet veel meer dan een ladder en die kwam op het platte dak van de keuken uit. Boven het luik was een raam. Z'n kamertje kwam dus naast dat van Jan, want dat liep aan die kant van het huis niet tot de zijmuur; dat was zeker al gedaan om het luik vrij te houden. 's Zomers zou hij heerlijk op het keukendak kunnen zitten leren. Je zat er zo fijn afgezonderd, want de jasmijn stak er hoog boven uit. En je kon ook mooi in de tuin van Cabauw zien. Als je Wies zag, kon je even roepen en je hand opsteken.

De regen roffelde op het dak. Ergens sloeg een deur dicht. Zeker de schuurdeur. Vanmiddag was er toch zoveel wind niet, 't was bepaald weersverandering. Hij had zin om zijn nieuwe spel te spelen. Hij was een koning, en je leven en jezelf was het koninkrijk. En er was een parlement. Je was het allemaal zelf en het was toch niet moeilijk, het uit elkaar te houden. En nu zou hij een rede in het parlement houden en naderhand met de ministers vergaderen. Hij vertelde in zijn rede, dat het goed ging met het koninkrijk. Maar er was nog steeds het oude punt. In hoeverre mocht dit van invloed zijn op het voorstel Cabauw, om het Zendingsblad te gaan verspreiden? Dat was een ernstig vraagstuk. Na een poos vergat Hans zijn spekulatie Hij kreeg medelijden met zichzelf. Je kon veel beter nooit vergeten wat gebeurd was, want de teleurstelling werd er maar groter door. Dwars door alle verdrietige gedachten heen dacht hij aan Lot. Hij zag haar opeens heel duidelijk. Lot was verweg. Ze had hem ansichtkaarten gestuurd, ze reisde in prachtige landen. Maar zij was ook niet gelukkig. Was Lot maar even jong als Wies. Wat zijn meisjes wonderlijk: je wilt naar ze toe en je bent toch bang. Je moet altijd je verlegenheid overwinnen. Meisjes zijn eigenlijk het mooiste dat er is. Hans, dwaal niet af.

Hij luisterde een poos naar de regen. Daarna kwam de angst. De angst overviel hem altijd. Angst was iets heel anders dan verdriet. Je hart begon fel te kloppen en je werd heet en klam. Hij greep naar het enige wapen dat hij had: hij begon hartstochtelijk te bidden. Een hele tijd lang vertelde hij alles: hij bad over Lot en over Wies en over het Zendingsblad en over het vreselijke. En hij vroeg of de Here Jezus aan de Vader wilde vragen: verander voor Hans Marijnesse Uw raadsbesluit.

Hans hilde. De wind zong onrustig om het huis. Hans hoorde het: het was of de wind meebad. En opnieuw overwon het gebed de angst. Hans viel biddende in slaap.

37

Wat was het een prachtige dag geweest. Een zomerse dag, zeiden de mensen. De kranten schreven, dat het in tien jaar om deze tijd niet zo warm was geweest, maar dat betekende volgens vader niet veel, want iets dergelijks kwam er elke lente in. Je zag overal bloeiende struiken en de bomen waren op het punt uit te lopen. Achter in de tuin bloeiden de ribes en de prunus. Het prunusboompje was de mooiste plant van de hele tuin. Het had een stammetje van een halve meter en daarop stond een regelmatige waaier van takken, die nu vol roosjes zaten. Het bloeiend hout was overdekt met gele sterren. Een prachtige tuin hadden ze. 't Gras kwam ook weer op. Hans had een poosje onder de pereboom gewerkt: vader wilde de grond daar mooi gelijk hebben en dus moesten de lage gedeelten opgehoogd worden; op de kale plekken zou weer gras gezaaid worden en dan zouden meneer Cabauw en vader een grasscheerder kopen: vader wist een tweedehandse voor een paar centen te koop. Moeder had er verschrikkelijk om gelachen, hoewel ze toe moest geven, dat een grasveld regelmatig gemaaid moest worden, wilde je er wat aan hebben. Maar ze wilde het altijd nog zien, dat het nu ook gebéuren zou, ze had moeten denken aan een spa, die nooit in de grond gekomen was. En ze had volgens haar zeggen een nieuw spreekwoord gemaakt: goede voornemens bederven goede reputaties. Ja, moeder was me er tegenwoordig eentje. Vader zei, dat hoe lastiger ze liep, hoe makkelijker ze lachte. In elk geval kwam de spa nu in de grond, al was het maar om te graven. Moeder was het zonnetje in huis geworden: haar geloof was vast en zeker goed, dat kon niet anders. Het evangelie was een blijde boodschap, beweerde ze. Als 't niet waar was, zou God er wel een andere naam aan gegeven hebben. Die moeder! Gisteren had ze aan tafel na het bijbellezen zoiets moois gezegd:

vader had van Zacheüs gelezen en moeder zei toen, ze zaten allemaal al met hun ogen dicht: ‘Dat was toch wat! Ik ben soms zo blij, dat die geschiedenis in de bijbel staat. Het is zo'n troost voor kleine en dus ook voor alle mismaakte en verminkte mensen. De Here Jezus zag Zacheüs niet klein.’ Ze hadden hun ogen weer verwonderd open gedaan en vader had er aan toegevoegd: ‘Misschien zag de Here Jezus alle mensen wel klein, dus dan maakte het geen verschil.’ Moeder was het daar niet mee eens geweest: Adam was ook niet klein in Gods ogen en de Here Jezus is de tweede Adam en onze broeder. Vader had, beweerde moeder, natuurlijk ook gelijk: 't ging er tenslotte om, dat de Here een andere maatstaf had dan wij. Wij vinden ons soms hele pieten als we een beetje langer dan een ander zijn. Moeder had daarna weer moeten lachen, zo'n beetje zacht en eigenlijk alleen maar voor zichzelf. Ze waren allemaal blij geworden en na 't danken was Ans moeder om de hals gevlogen.

Plotseling viel Hans een wondere gedachte in. Zonder dat hij er erg in had, ging hij er bij zitten. Ja, toen moeder ziek geworden was en ze naar het gesticht moest, had hij gedacht, dat ze steeds maar aan 't zieker worden was; maar je kon toch ook zeggen, dat ze toen aan 't beter worden was? Want als ze niet naar 't gesticht was gegaan, zou ze nooit zo hebben leren lachen als nu. Had moeder vroeger ooit zo gelachen? Hij was vroeger een beetje bang van moeder geweest. Maar je wist zoiets niet, als je in zo'n ziekte-tijd leefde. O, en als hij nu ook eens aan 't beter worden was? Zou dat ook niet kunnen? Soms dacht hij beslist, dat het over ging, maar dat was toch niet waar: hij vergat het soms. Dat was geen genezing. Nee, hij kòn niet genezen, hij was niet ziek, hij was dood. Dat was ook niet waar, want de Here Jezus kon ook dode mensen weer levend maken. Wonderlijk toch: 't ging in 't geloof om de Here Jezus allereerst, dat begreep hij nu wel. Dat had hij vroeger niet geweten. Had hij het maar

geweten, dan was alles misschien heel anders gelopen.

Met wijd-open ogen staarde Hans in de groeiende schemering. De omgewoelde grond geurde, de eerste sterren stonden in de doffe lucht. Uit het huis klonken vage geluiden. Kijk, de lamp ging op. Je kon hier zomaar door het hele huis heen zien. Moeder, hee daar liep moeder. Het ging al moeilijk. Het kindje zou nu wel gauw komen. Hans geloofde, dat moeder Juni had gezegd om hen, de kinderen, niet zenuwachtig te maken. Tante deed niet voor niets zo zorgzaam en de kleertjes en zo waren allemaal al klaar. Als 't een meisje was, zou 't net om en om zijn: twee jongens en twee meisjes. Gebeurde het vannacht maar. Wat een wurmen waren pasgeboren kinderen toch.

Het carillon speelde. Hans keek naar boven, naar de hoge, grijze toren. De toren was gothisch: vader vertelde hem tegenwoordig van allerlei gebouwen in welke stijl ze gebouwd waren. Wat was er toch veel te leren en wat was het fijn, uit jezelf te kunnen zeggen: dat is gothiek en dat barok. Vader was knap, hij wist verbazend veel, daar stond je als jongen verstomd van. Hij schee er maar es uit, 't was welletjes geweest voor vandaag. Jan was zeker vader tegemoet gegaan en Ans zou wel hiernaast zitten.

Hans stond op en rekte zich uit. Toen zag hij meneer Cabauw, die over de schutting leunde en naar hem keek. De schutting was maar laag en meneer stond daarenboven nog op een steen of zoiets, want hij kwam vanaf zijn middel boven de schutting uit. 't Was een vreemd gezicht, 't leek wel, of hij heel lange benen had. 'Hans, Hans, kom es.' Hans liep naar hem toe en dacht: gelukkig, hij zegt geen jongen meer.

'Zeg, kijk jij es, of Greetje d'r pop misschien over de heining gevallen is. Ze laat dat ding wel op de schutting zitten en nu is ze hem kwijt.'

Hans liep de hele heining langs, maar zag geen pop.

‘Nee meneer, in onze tuin is-t-ie niet,’ riep hij bij de schuur. Hij wilde er naar binnen gaan, maar meneer wenkte hem. Hij zei: ‘Jammer, ik was anders klaar geweest en nu kan 't wel tien uur worden.’

Hans meende, een wenk te moeten geven en beweerde dat ze hem zelf maar op moest zoeken.

‘Zo. Ja, je kon gelijk hebben. Kom es hierheen, jongen; ik ben nog niet klaar. Je staat toch niet in aangenomen werk?’

Onwillig kwam Hans terug. Meneer staaarde hem met droefgeestige ogen aan. Maar hij was helemaal niet verdrietig, Hans wist wel beter: zo was meneer z'n gezicht nu eenmaal. Nu zul je het hebben, ik weet best wat er komen zal, dacht Hans. 't Ging vast en zeker over die krantenwijk. Wat moest hij in vredesnaam zeggen?

Verlegen keek hij naar de magere hals boven hem. Meneer Cabauw droeg niet eens een boord. Moest je vader hebben; die deed zijn boord pas af als hij naar bed ging.

‘Zeg jô, je moest ook maar op de jeugd-vereniging komen. Hoe denk je daar over?’

Oók, dacht Hans. Hij zegt óók. Ik heb toch zeker nog niets beloofd? Zie je wel, dat loopt helemaal mis. Daar kom ik nooit tussenuit. Als meneer eens wist, hoe graag ik het zou doen. Hans werd er heet van, hij voelde zich heel ongelukkig.

‘Nou, hoe zit het?’

Verlegen naar een struik kijkend, dacht Hans na. Hoe heerlijk zou het zijn om ‘ja’ te zeggen. Wat zou het fijn zijn om met Wies door de stad te trekken. Wies kende de stad eigenlijk helemaal nog niet; hij zou haar van alles kunnen laten zien. Wat wist hij een bende mooie plekjes! En je deed er tegelijkertijd een goed werk mee, een werk voor God. Maar dat was het hem juist! Hij mocht het niet doen, hij moest van de heilige dingen afblijven, hij zou anders zijn oordeel maar groter maken.

Zie je, daar ging het om. Nóóit kon hij nu es doen waar hij zin in had, altijd was er iets, dat hem dwars zat. Wat waren andere jongens toch gelukkig.

‘Meneer, ik heb echt geen tijd, heus niet.’

Meneer Cabauw zei niets terug. Hij keek naar Hans en toen naar de lucht en schraapte zijn keel. Hans voelde zich ellendig, omdat hij gejoekt had en omdat meneer dat begreep en hij meneer Cabauw tegenviel. Die geloofde er natuurlijk niets van. Die dacht nu: die knul liegt, hij heeft geen zin om een beetje werk voor God te doen en dat valt me van hem tegen. Ik had heel iets anders van die Hans verwacht.

Hans kon dat laatste toch niet verdragen en daarom probeerde hij het uit te leggen. Hij zei: ‘Ik màg het niet doen, echt niet. Geloof u me asjeblijft.’

‘Màg niet? Van wie dan niet? Van je vader?’

Hans zweeg. Het zweet brak hem uit en toen fluisterde hij: ‘Van God niet.’

‘Wát?’

Meneer Cabauw viel van verwondering bijna over de schutting heen en Hans liep plotseling weg, het huis in. Hij wilde niet huilen, hij was al zo oud. Maar hij had heel erg medelijden met zich zelf. Er was een groot verdriet in hem. Achter zich hoorde hij meneer Cabauw ‘Hans, Hans’ roepen, maar hij deed net of hij het niet hoorde. Hij moest nu naar binnen gaan, want hij had al veel te veel gezegd; als hij nu terugging, zou hij vast en zeker zijn mond voorbij praten. Hij had tòch al zo'n verlangen om alles te vertellen. Hij had al te veel gezegd.

Voor hij die avond naar bed ging, hing hij nog een hele poos uit het raam. De tuinen lagen in het donker. Op de tegels achter het huis lag volop licht en in dat licht was een waaier van schaduwen. Vaag drongen de geluiden van de stad tot hem door: een soort geruis en

daar bovenuit soms de claxon van een auto of het schuren van de tram in een bocht, of een ongeduldige fietsbel. Het leek wel, of er feest gevierd werd. Zo nu en dan was er een heel vaag zuchten van de wind. De hemel zat vol sterren. Er was een verdriet in hem om het gesprek met meneer Cabauw en hij dacht vaag: vanavond moet ik er vergadering over houden, ik moet het bespreken. Maar hij kwam niet tot geregeld denken: hij luisterde maar en keek. Pas toen hij het koud kreeg, ging hij naar bed. Nog even bleef hij rechtop zitten. Jan zuchtte in zijn slaap en draaide zich met een ruk om. Die twee grote sterren daar zijn Castor en Pollux. Toch fijn, dat hij er iets van begon te leren. En die daar schuin naar links, ja, hoe heette die ook alweer? 't Begon met een R dacht hij doezelig.

38

De volgende morgen werd hij vroeg wakker. Had hij gedroomd? Er was een vaag gevoel van onrust, van onraad in hem. Eerst bleef hij een poos liggen kijken, maar het was, of hij moest gaan zitten. Het licht was kleurloos. In het andere bed sliep Jan nog als een roos. Jan woelde altijd verschrikkelijk, hij was al een paar maal midden in zijn slaap uit bed gevallen. Ook nu leek het wel, of hij in bed gevochten had, zo'n bende was het in zijn bed. Een blote voet stak over de rand heen.

Een beetje suffig keek Hans naar Jan en draaide toen zijn hoofd voorzichtig naar het raam. Het raam draaide en bleef toch op zijn plaats. Hij merkte plotseling, dat hij misselijk was, dat hij moest overgeven. Hij was ziek! Hij greep meteen naar de po en kon het nog net opvangen. Bah, wat een vieze smaak. Hij voelde het opnieuw komen en ging op zijn knieën op de grond zitten.

Wat voelde hij zich ellendig! Zou hij Jan wakker maken? Ach, waarom? Water! Hè, het glas was leeg. Zou hij naar de wasbak op de eerste verdieping gaan? Hij deed het maar niet, hij voelde zich te slap om te lopen. Zijn hoofd voelde gloeierig, net of er iets in los zat. Ja, hij was ziek. 't Was koud. Hoe laat zou het zijn? Vast nog wel vroeg, het was nog schemerig. Rillend kroop hij onder de dekens en sliep meteen in.

Een paar uur later werd hij wakker. Jan was al op en Ans stond op de overloop te praten. Met die open trappen kon je alles zo duidelijk horen. Zou hij ziek zijn? 't Was wel prettig om ziek te zijn, maar dan moest het winter wezen. Hij ging zitten en merkte, dat het best ging. Nee, hij ging er uit. Ziek zijn was 's morgens wel prettig, maar 's middags had je spijt, op je bed te moeten liggen.

Toen hij opgestaan was, viel het hem toch niet mee. Zijn benen waren slap en zijn hoofd was vreemd licht, 't leek wel hol.

Beneden aan tafel dronk hij een heleboel hete thee. Dat deed hem goed en hij voelde zich weer bijna net als gewoonlijk. Moeder vond dat hij wit zag, en toen vertelde hij, dat hij vanmorgen heel vroeg had overgegeven.

‘Dacht ik het niet? Blijf Kever thuis. Je hebt zeker kou op je maag gevat. Heb je je borstrok soms uitgelaten?’

Jan antwoordde voor hem: ‘Tuurlijk. 't Is lente. U wil altijd dat we zoveel goed dragen! De jongens op school dragen veel minder.’

‘Ja, je ziet waar 't goed voor is. Hans, blijf maar thuis. Jan kan wel zeggen, dat je je niet goed voelt. Een ziek lichaam leert niet.’

Vader bemoeide er zich mee. Hij vond, dat Hans zelf het best wist, hoe hij zich voelde. Vader droeg nooit borstrokken en hij was toch niet misselijk.

Moeder moest lachen. Ze zei tegen vader: ‘Ja, jij ben

me nog al een held. Eer jij je vest uit laat, vallen de mussen dood van het dak. Nou ja...'

Hans bemoeide er zich niet mee. Hij wilde naar school.

Het gebeurde na elf uur. De opleidingsklas had een uur vrijaf gekregen, omdat de meester op de gewone school moest invallen, en Hans was naar het park gegaan. Hij kwam daar de laatste tijd graag, want er was een nieuw stuk bij aangelegd en daar gingen de mensen nu veel in wandelen en ze sloegen dan het oude stuk over. Dat was verreweg het mooiste stuk: er waren heel grote bomen en twee kleine vijvers. 't Was er stil geworden. Bij een van de vijvertjes wist Hans een prachtig plekje. Het vijvertje lag nogal diep en er liep een bochtig paadje van boven naar het water. Vroeger was daar een vlondertje geweest, maar er waren nu alleen maar een paar groenig afgebeten paaltjes. Halverwege het paadje stond een treurwilg in het hellende gazon en daaronder was een soort van grot. Als je daar zat, zag niemand je. Zelfs de parkwachter was al eens vlak langs hem gelopen zonder hem te zien, en de parkwachter was nog veel strenger dan de agenten.

Hans ging er zitten. De zon scheen door het water van de vijver heen tot op de zwarte hobbelige modder. Om hem heen was het vage gelige groen van de treurwilg. Het oevergras was kort en felgroen en de takken van de beuken aan de overkant waren bruin van de knoppen. Overal stonden, als stille fonteinen, de bloeiende struiken. De kastanjes hadden al slappe bladeren. Net sla leek het. Wat een zacht weer was het!

Hans zag dat alles en hij zei tegen zichzelf, dat hij hier heerlijk zat en toch voelde hij zich zenuwachtig: net of hij een standje tegoed had en je wist toch niet waarvoor.

En opeens was er een plek van het water, waar hij naar keek, maar waar hij toch niets zag. Hee, wat gek. Hij keek

naar een andere plek en die kon hij ook niet zien. 't Zat in zijn oog! Het linker deed pijn, 't was heet. Hans schrok: er zat een klein blind plekje in zijn oog! Met dichte ogen leunde hij achterover tegen de stam van de treurwilg. Toen hij een poosje later weer keek, zag hij bijna niets meer. Toch bewoog er zich iets voor hem: het was een witte vlek, die groot werd en begon te schitteren en te draaien. Het werd een blinkende klomp door elkaar kronkelende wormen. Hans voelde zich plotseling doodziek en begon te braken. Over heel zijn lichaam bevend zat hij op zijn knieën en hield zijn hoofd vast. Door het braken schokte zijn hoofd en die beweging deed hem verschrikkelijk pijn. 't Was net of er een gloeiende steen in zijn hoofd zat.

Eindelijk werd de draaiende vlek rustiger en ging tenslotte helemaal weg. Maar er kwam een felle pijn in zijn oog en slaap opzetten. Hans voelde zich doodziek. Steunend en huilend van de pijn ging hij in het gras liggen. Een gloeiende spijker zat in zijn hoofd. Soms leek het een steen.

Iemand raakte hem aan en Hans probeerde te kijken. Een juffrouw praatte rad en medelijdend tegen hem; ze beduidde hem, dat hij moest oprijzen. Hans kon haar niet goed verstaan. O, hij wilde hier blijven liggen, hij wilde zich niet bewegen. Maar de juffrouw dwong hem op te staan en nam hem aan zijn arm mee het park uit. Hans moest zeggen waar hij woonde en ze ging helemaal tot huis met hem mee.

Tante deed open en bracht hem meteen naar bed. Ze maakte koude compressen klaar en gaf hem aspirine te slikken. Het smaakte afschuwelijk. Stil huilend kroop Hans in bed. Hij werd gek van de pijn in zijn slaap en er verdrongen zich allerlei wanhopige gedachten in hem. Was dit het begin van blind worden? Begon het gericht nu al? Begon het al, terwijl je nog leefde? Maar hij had het toch niet gewild, hij had niet anders gekund. O Here

Jezus, help me dan toch, ik ben zo hang, ik ben zo bang, ik ben nog zo jong.

Hij werd wakker, doordat een koele, droge hand op zijn voorhoofd werd gelegd. Hij deed zijn ogen open en begreep, dat het een dokter was. Het was een vreemde, de hunne was er zeker niet. Het compres was van zijn hoofd gegleden en lag tegen zijn hals aan. Vader en tante waren er ook. Moeder niet: nee, die kon niet meer traplopen.

De dokter was heel vriendelijk. Hij was nog jong en droeg een dikke bruine bril. ‘Zo jongeman, wat scheelt er aan?’ De dokter nam Hans' pols tussen zijn vingers: uit de koele hand vloeiende rust in hem over.

Hans vertelde. Zo nu en dan vroeg de dokter om verduidelijking, nam onderwijl de compres weg en knikte. Toen Hans zweeg, haalde hij bedaard zijn receptenboekje tevoorschijn en tikte er met zijn vulpotlood op.

‘Tja, je reinste migraine. Hoe oud is hij?’

‘Twaalf jaar, dokter.’

‘Zó... Een hele kerel voor zijn leeftijd. Heeft ie genoeg lichaamsbeweging. Kan hij zwemmen?’

‘Volgens mij wel,’ zei vader. ‘Hij zwemt ook. Is 't iets aan zijn ogen? Eerlijk gezegd ben ik lelijk geschrokken.’

De dokter meende van niet, maar hij raadde aan, voor alle zekerheid naar een oogarts te gaan. ‘Heeft uw vrouw, meneer Marijnesse, ook nooit es zo'n aanval gehad?’

Vader dacht van niet.

‘O. Nou, vraag het toch es. Zo'n eerste aanval is nooit mis. Laat ik je... Hoe heet je? Hans? Nou Hans, laat ik je tot je geruststelling zeggen, dat je er niet blind van wordt, hoor. Je kunt er beste ogen bij hebben. Maar je moet er op rekenen dat het terugkomt. Schrik dan niet. Hoe kalmer je blijft, hoe beter. Ik geef je nu een poeiertje voor de zenuwen. Als je wat ouder was, zou ik iets

anders proberen. Bewaar die poeiers maar, en als je 't dan voelt aankomen, neem je er eentje in. En luister eens juffrouw: géén koude compressen. De jongeman goed warm houden, maar hij mag niet zweten. Kamer donker. Geen ijskoud drinken en minstens drie dagen bedrust. Ach ja, 't is vaatkramp, 't is een zenuwkwestie. En als de broom niet helpt, wil ik toch es wat anders proberen...' Toen, tot Hans: 'Je voelde het zeker aankomen?'

Hans knikte en zei erbij, dat hij niet wist wat het was, maar hij was zenuwachtig geweest.

'Tja. Nog erge hoofdpijn?'

Hans knikte weer.

'Hoe is 't met kijken?'

'Alles beeft nog een beetje.'

'Weet je wat? Laat je tante je maar een kop sterke koffie geven.'

De dokter stond op, groette Hans en liep naar de deur. Vader en tante liepen met hem mee. Op het bed lag het recept. Hans voelde zich rustig. Een aardige dokter hoor. Alle dokters waren, geloofde hij, aardig. Migraine klonk eigenlijk helemaal niet gevaarlijk: hij had altijd gedacht, dat dat een vreemd woord voor schele hoofdpijn was. Hans zuchtte. De pijn was er nog wel, maar toch veel minder. Heerlijk: slapen en nergens meer aan denken. Hij werd helemaal niet blind. Je hoofd niet bewegen, daar kwam het op aan.

Tante kwam weer binnen; ze had een oud gordijn over haar arm hangen. Ze ging op de stoel staan en hing het gordijn aan twee spijkers op en beloofde, dat ze vader een roe op zou laten scharrelen en dat ze een nieuw gordijn zou maken, 't moest tòch gebeuren. Voor het ronde raam zou ze ook meteen maar zorgen, want het kamertje werd van de week gemaakt.

Ja, Hans merkte, dat het fijn was: donkerte in de kamer. Of hij nog wat nodig had? Nee, niks. Zakte de hoofdpijn al wat? Gelukkig wel.

Tante zette de stoel weer op zijn plaats en deed de deur zacht dicht.

De kamer was bijna helemaal donker; de avond viel, begreep Hans. Hij had geslapen en was wakker geworden van het sluiten van de tuindeuren: ze klemden en moesten altijd met een ruk dicht gedaan worden. Nog altijd had hij hoofdpijn en zijn ene oog was gevoelig, 't leek wel beurs. Er kwam iemand naar boven. De deur ging behoedzaam open. Het licht op zolder was aan en Hans deed zijn ogen haastig dicht, maar hij bad toch Wies Cabauw herkend. Hij voelde zich verlegen worden: hij was niet graag ziek waar Wies bij was. Wies had een bord in haar hand; ze zette het op de stoel naast zijn bed en deed daarna de deur weer dicht.

‘Hans, slaap je,’ vroeg ze zacht.

‘Nee...’

‘O, hier is je eten. Heb je trek? Spinazie.’

‘Niet erg.’

Wies probeerde het gordijn open te krijgen; ze zocht naar een spijker of een haakje om het daaraan op te hangen, want het kon niet schuiven. Ze vond niets en daarom zette ze het eten even op de grond en klom met de stoel bij het raam. Ze haalde het net. Het avondlicht viel naar binnen.

Hans rook het eten; nee, hij had eigenlijk helemaal geen trek. Toch maar niet zeggen, het zou niet leuk voor Wies zijn.

‘Zeg Hans, je krijgt een eigen kamertje hè? Fijn zeg. Jullie huis is groter. Et slaap met de tweelingen op de zolder. Ik wou, dat ik ook een eigen hokje kreeg.’

‘Vraag het dan aan je vader... Ga je niet zitten? Op bed mag best.’

Hans duwde zijn voeten zover mogelijk naar de andere kant. Wies weifelde, maar ze deed het toch.

‘Aan vader vragen? Hij zou me aan zien komen.’

Nee... Zeg, ik moest vragen of je nog wat nodig had.'

Hans schudde zijn hoofd. 'Nee, niks.' Hij keek naar Wies, die net in het vierkant van het raam zat. Ze had haar vlechten om haar hoofd heen opgestoken. Het stond ouwelijk, maar wel mooi. Lot had blond haar, maar bruin springerig haar was ook mooi. Wies merkte dat hij naar haar keek en stond op.

'Ik ga maar, anders kom je nooit aan je eten toe. Of je niet vergeten wil, het servet voor je neer te leggen. Dàg. 'k Moest je van allemaal thuis beterschap wensen.' Bij de deur zei ze nog eens: 'Dàg.'

Toen ze weg was, dacht Hans: 'k wou, dat ze gebleven was. Vervelend, dat hij zo verlegen was geweest. Ze was toch zeker de koningin niet? Maar ze had veel ouder geleken dan anders. Zo was het op school ook bij hem. Hij verlangde er naar, met meisjes te praten en als ze bij je waren, wist je niet wat je zeggen moest en was je verlegen. 'Meiden', zeiden ze op school. Hij dacht vaag aan Ria. Wat was dat al lang geleden! Wat was die bruin geweest. Wies was heel anders. En Lot ook...

Met lange tanden begon hij eindelijk te eten, maar hij zette het bord al weer gauw op de stoel terug. Nee, morgen wel. En rechtop zitten viel niet mee, de steen in zijn hoofd was er nog en als je je hoofd omdraaide, was het of hij verschoof, net als een echte steen. Hij ging weer liggen en sloot zijn ogen. Wat was hij moe. Hij was ook een beetje verdrietig, maar niet erg.

39

Toen Hans om kwart over vieren de straat inkwam, zag hij Wies met Fransje aan haar hand in de regen staan kijken. Wat was die Fransje toch een zielig jochie met die grote nikkelen bril op. O, het was om hèm te

doen, want ze kwamen op hem af. Fransje viel en Wies zette hem weer op zijn benen. Wies had een leuke geruite regencap om. Kijk, ze gleeed ook zelf uit op de gladde, natte keien. Wat zou Wies van hem moeten hebben en waarom stond ze daar buiten op hem te wachten?

‘Hans, je mag bij ons komen eten. Ans is er ook en Jan is naar je oom Karel.’

Hans kreeg een kleur. Of hij zin had? Nou, en of! Maar hij begreep ook ogenblikkelijk wat er aan de hand was: het nieuwe kindje moest geboren worden. Zie je wel, het was nog lang geen Juni. Hij had altijd wel gedacht, dat moeder dat maar had gezegd om hen er niet teveel aan te laten denken.

De wereld leek ineens veranderd. Er was een wonderlijk verlangen in hem naar moeder. Het was een verdrietig en een blij verlangen. Eigenlijk zou hij heel graag even naar moeder toe om haar een zoen te geven. Het deed erg zeer, een kindje te krijgen. Hoe zou het nu toch wel gaan? Daar wist je als jongen niets van af en in boeken stond het ook nooit.

Terwijl hij met Wies en Fransje langs de toren liep, bad hij gauw even voor moeder. ‘Here Jezus, laat het niet zo erg zeer doen en laat moeder niet sterven, amen.’ Achter zijn gebed was de verdrietige gedachte, dat het misschien wel helemaal niet hielp, een gebed van hem. Met geweld duwde hij die gedachte weg: hij wilde niet altijd aan dat akelige denken.

Even keek hij, bij de Cabauws op de Stoep staand, naar de deur van hun huis; toen, haastig, liep hij naar 't raam en keek naar binnen. Er was niemand. De tussendeuren stonden open; in de tuin hing wat wasgoed aan de lijn. Vader en moeders slaapkamer was op de eerste verdieping. Daar stond ook de nieuwe wieg met het laken er overheen.

Wies riep hem; haastig ging hij bij de Cabauws binnen. Hij kreeg al gauw een karweitje: mevrouw was aan 't

wassen van gordijnen en Wies en hij moesten om de beurt de wringer draaien. Dat viel nog niet eens mee; je kon niet met een ruk beginnen, want dan kwamen mevrouws vingers tussen de rollen. Maar je moest zorgen, dat de slinger net op z'n hoogste stand stond als je begon, dan ging het best. Grappig toch: zonder op te kijken riep mevrouw zo nu en dan iets naar de kamer, waar de tweelingen en Ans aan 't spelen waren. 't Leek wel, of ze door de muur heen kon kijken. Wat had mevrouw een hoop sproeten op haar armen. Moeder niet, moeders armen waren ook veel magerder. Gekke dingen eigenlijk, armen. Handen waren nog veel gekker. Hee, daar was dat weer. Soms vond je iets zomaar gek. Soms had je dat met een woord ook. Dan leek zo'n woord helemaal niet meer op wat het betekende. Soms was het onbegrijpelijk dat er iets bestond. Als God er nu eens niet was geweest, zou je er zelf nooit geweest zijn. Als je aan zoiets dacht, werd je heet van angst.

‘Vooruit, draaien, 'k heb geen eeuw de tijd. Dat kind komt zonder jouw gepieker ook wel ter wereld.’

Hans kleurde. Met een ruk trok hij de slinger naar beneden en zei toen: ‘Daar dacht ik niet aan.’

Wies sprong meteen voor hem in de bres. ‘Ach mams, doe niet zo vinnig. Die jongen is hier voor z'n plezier. U altijd...’

Mevrouw hield even stil. Hans zag, dat ze haar best deed, niet te lachen. Wies keek een andere kant uit en zag het niet; ze werd dus boos toen haar moeder beweerde, dat Hans haar tòch wel aardig vond. ‘Je mag pas over een man moederen als je met hem getrouwd bent. Voor die tijd moet je hem laten geloven, dat je zonder hem zo hulpeloos als een baby bent.’

Wies ging de keuken uit en deed de deur met een klap dicht. Hans dacht: grote mensen houden van zulk soort grappen. 't Lijkt wel, of ze niet kunnen zetten, dat een jongen een meisje aardig vindt. Maar toen hij naar me-

vrouw keek, móést hij toch lachen, want mevrouw had zo'n schik, dat ze even op moest houden met spoelen. Hij vergaf het haar daarom dat ze flauw geweest was.

Na het eten nam meneer Cabauw hem mee naar zijn kamer. Het was de beneden-achterkamer. Er waren openslaande deuren naar de tuin net als bij Hans thuis, maar er waren geen tussendeuren. 't Was er best wel gezellig. Aan de kant van Hans' huis waren boekenplanken aan de muur gemaakt. Een schoorsteenmantel was er niet: aan de kleine zwarte kolomkachel zat een lange pijp, die vlak bij de zoldering in de behangen schoorsteen uitmondde. Het behang was verschoten en had hier en daar losgelaten; 't was bruin met grote gele bloemen. Er stond in de kamer een tafel, die vol papieren en tijdschriften lag, en er was nog een klein tafeltje met twee luie stoelen.

Meneer stopte zijn pijp. 'Schaken, Hans?'

Hans knikte. Hij dacht aan moeder. Hoe zou het nu met haar zijn? Zou het kindje al haast geboren worden? Toch akelig, dat je met zoveel pijn voor je moeder op aarde moet komen. Was de dokter er nu eigenlijk al?

'Raden, jongen, en niet zo naar die muur kijken.'

'Links dan maar.'

Het was wit. Jammer. Je wist met wit op een gegeven ogenblik niet meer, wat je doen moest. Was dat hun buitendeur? Zou...

'Kun je nog zien? 't Is hier zo gauw donker, 't scheelt een uur met boven. Volgende week examen, hè? Wat denk je?'

Hans antwoordde, dat hij niet bang was voor de uitslag. Hij opende, maar hij was er niet erg bij; na een paar zetten kreeg hij van meneer al een goedmoedig standje; hij moest z'n zet overdoen. 'Géén paard naar de buitenkant, dat moest je nu toch es onthouden.' Meneer Cabauw keek hem verdrietig aan. Hans moest hoesten van de rook en zette het paard op een ander veld.

Na een poosje verloor Hans een toren en toen vond meneer Cabauw het welletjes. ‘Nee, een schaker zit er niet in je. Hoe krijg je het gedaan, nu al een kasteel kwijt te raken. Dat is een kunst apart, hoor. Jàn, dat wordt een prima schakertje. Hoe zit dat, mag je nog altijd geen zendingsblaadjes verspreiden?’

Hans werd vuurrood. Daar was het. Dat is echt zo'n manier van grote mensen om zo onverhoeds te vragen. Ze doen net of het zo ineens in hen op komt, maar 't is niet waar, ze hebben er al lang op zitten broeien. Wat moest hij zeggen? Hij kon toch zeker niet met hetzelfde antwoord van de vorige keer voor de dag komen?

Er kwam een verdrietige boosheid in hem op. Waarom lieten de mensen je niet met rust? Maar ze bleven net zolang doorvragen, tot ze uit je hadden wat ze wilden weten. Toch werd het verlangen, alles te zeggen, heel sterk in hem. O, wat zou het heerlijk zijn, als iemand anders het ook wist. Zou hij het durven?

Met bevende handen legde hij de stukken in het kistje: eerst de twee koninginnen en dan de koningen en dan vier kastelen... Meneer Cabauw stond op en liep naar de tuindeuren; hij floot tussen zijn tanden, en stak toen zijn pijp opnieuw aan. Een beetje gebogen stond hij in het licht; z'n kale hoofd glansde.

‘t Regent nog steeds. Meiregen brengt zegen. Wat is alles anders vroeg van 't jaar, niet?’

Hans telde de pionnen en vergiste zich tot tweemaal toe in het aantal. Toen, na een poos, vroeg meneer: ‘Is er een naar geheim in je hart, Hans? Zou je het maar niet zeggen? Jongen, dat doet zo goed, hè, dat doet zo goed. Ja hè, er is wel wat. 'k Zou het maar zeggen... Heb je erover gebeden? Hielp het niet?’

Hans haalde diep adem. Hij slikte en zei toen: ‘Nee, ik heb niet gebeden. Ik...’

‘Wat ik?’

‘Ik durf niet.’

‘Wat durf je niet. Te bidden of het mij te vertellen?’

Hans wist niet goed hoe hij antwoorden moest. Zijn keel zat haast dicht. De mogelijkheid, dat hij zijn akelig geheim vertellen zou, was opeens zo heel groot geworden. Hij hoorde een auto voor hun huis stoppen. Het portier sloeg. Vaag dacht hij door zijn ontroering heen: de dokter. Hij voelde tranen over zijn gezicht lopen en toen brak het vreselijke uit hem los. Een vloedgolf van ellende en verlangen spoelde over hem heen. Hij dacht aan heel veel dingen te gelijk en toch eigenlijk maar aan één ding. Er kwam een even grote spanning in hem als toen hij de verschrikkelijke vervloeking gezegd had. Vader, moeder, Lot, Krabbé... God had hem niets laten vergeten. Het helpt niet, of je er al over spreekt, er is toch niets meer aan te doen. Nee, maar ik wil het zo graag vertellen, ik kan het niet meer tegenhouden.

Door zijn tranen heen zag hij meneer Cabauw nog altijd voor de deuren staan. In de gang riep Wies iets tegen haar moeder.

‘Ik heb de zonde tegen de Heilige Geest gedaan.’

‘Hè?’ Met een ruk draaide meneer Cabauw zich om. ‘Nee maar, Hans, wat zeg je me nou? Maar jongen, dat kàn niet, dat is zozegd onbestaanbaar, dat is eenvoudig onmogelijk, jongen. Hans, hoe kòm je zo gek om dat te denken? Waar haal je in vredesnaam de dwaasheid vandaan?’

Meneer is stomverwonderd, dacht Hans. Zoiets heeft hij niet van me verwacht. Hij gelooft het niet eens. Het maakte Hans toch zó verdrietig! Met zijn zakdoek wreef hij langs zijn ogen, maar de tranen bleven komen. ‘Toch is het zo,’ fluisterde hij.

Meneer ging de kamer uit. Het was al tamelijk donker nu. Boven zong Wies. Heel even dacht hij aan haar, zag haar blauwe ogen met de gekrulde wimpers. Tegelijk met haar beeld vloede rust in hem naar binnen. Hij had

het iemand verteld, hij had het eindelijk tegen iemand gezegd. Het was, of hij niet meer alleen was.

Meneer kwam binnen met een glas water. ‘Hier, drink es. Is me dåt schrikken.’

Hans dronk. Het water liep koud door hem heen naar beneden.

‘Hans, nu moet je eens goed luisteren. Je hebt A gezegd en nu moet je ook B zeggen, hè? Hoe kom je daar nu zo bij? Bij 't begin beginnen, hoor. Ik heb de tijd.’

Hans vertelde. Meneer Cabauw viel hem helemaal niet in de rede; hij zat bij de tafel te roken en bewoog zich niet. O, wat was het heerlijk, eindelijk alles te zeggen. Een stroom van gedachten vloeide uit Hans weg. Alles, alles zou hij zeggen. Vreemd was dat: je hoorde jezelf praten en je hoorde aan je stem dat je gehuild had en je dacht aan het kindje en aan moeder, die nu misschien heel veel pijn had en je kon toch goed denken, je kon praten, je kon het heel gemakkelijk, je had nog nooit van je leven zo gemakkelijk gepraat.

Toen Hans eindelijk zweeg, bleef ook meneer Cabauw even stil. Daarna liep hij op zijn gemak naar de deur en draaide het licht aan. Ze knipperden allebei met hun ogen. Meneer Cabauw glimlachte naar Hans, ging voor hem staan en zei: ‘Luister. Ik, Frans Cabauw, verklaar hierbij, dat ik de Heilige Geest vervloek. Heb je het gehoord, Hans?’

Ja, Hans had het gehoord. Hij was als verlamd van schrik. Hij schrok zo erg, dat er een spier in zijn hals ging trillen. Hij kon hem niet stil krijgen. Z'n mond vertrok. Verbijsterd keek hij meneer Cabauw aan, die, rook door zijn neus blazend en van ja knikkend, door de kamer liep. Toen ging hij aan de grote tafel zitten, greep een stuk papier, schreef met het eerste het beste potlood dat hij kon vinden met grote hoekige letters dezelfde verklaring op en legde die voor Hans neer.. Het was met rood potlood gedaan; de letters dansten voor Hans' ogen,

het was of hij van angst niet meer goed zien kon.

‘Hier, hier, daar staat nu jouw zonde en de mijne. En wat dan nog? Wat zou dat allemaal? Dom ben je, Hans, zomaar dom. Wat weet jij eigenlijk van die zonde af? Niets meneer, niets. Hoor je dat? Je hebt je zelfs in het woord vergist. Je hebt vervloekt en het gaat over lasteren, over bewust gemene leugens over God en de Here Jezus en de Heilige Geest vertellen. Je hebt nog niet eens de bijbel er over gelezen...’

Hans was verbluft; hij stotterde dat hij dat niet gedurfd had.

‘Nee natuurlijk. Maar wel dat verhaal van Bunyan lezen en niet eens even nakijken of die meneer misschien niet onzin vertelt. En niet eens Bunyan góéd lezen, ook dat nog. Nee, je bent een eendvogel. Ik dacht dat er heel wat kwam, ik dacht dat je ergens mee in de knoei zat en nu is het zomaar niets, zomaar een dwaasheid. Heb jij dan zo'n hekel aan de Here Jezus? Begrijp je dan niet, dat wie van de Here Jezus houdt, die zonde eenvoudig niet kàn doen?’

In diepe verwondering keek Hans meneer Cabauw aan en herhaalde de vraag. Hij voelde zich ontuchtterd; er was schaamte in zijn hart en het begin van een grote bevrijding.

‘Vooruit, geef es antwoord.’

Hans zei, dat hij veel van de Here Jezus hield.

‘Zie je wel? Dacht ik het niet? En daar gaat het nu net om. Blijf jij nu maar van de Here Jezus houden en op tijd je gebed doen en, nou, zendingsblaadjes verspreiden bij voorbeeld. Hoe bèn je toch zo dwaas gekomen!’

Hans begon opnieuw te vertellen. Hij zou de hele nacht wel door willen praten. Hij had immers altijd angst? Je wist immers niet of je uitverkoren was of niet? En je moest bekeerd zijn! Het was alles zo onbegrijpelijk. En toen was het boek gekomen. Hij had niet eens geweten

dat er zo iets vreselijks was. Alles was verward geworden. Hij had het niet meer kunnen tegenhouden, hij wilde het niet, maar hij móést. En moeder was ziek. Moeder had toen ook geen geluk in haar hart en vader was bang van God, net als hij, Hans. En hij leek op grootvader, op grootvader, die zich had opgehangen. Met Lot had hij altijd fijn kunnen praten, maar Lot was ongelovig geworden. Lot was ook ongelukkig, de hele wereld was ongelukkig... Vaag besepte Hans, dat hij hetzelfde van straks vertelde, maar hij zou het allemaal wel drie keer willen vertellen, zo goed deed het hem.

Meneer Cabauw ging vragen en Hans moest antwoorden. De vragen dwongen Hans om goed na te denken over vroeger. Of hij wel eens meer het gevoel had gehad, iets te móéten doen? Ja, ja, dat had Hans. Of hij bang in het donker was? Nee, dat niet, ècht niet. Waar was hij dan bang van? Van God. Nee, dat bedoelde meneer niet. Hij bedoelde, waar hij bang van was, behalve van God.

Dat was een moeilijke vraag. Toen, ineens, wist hij het: van dat je bestaat. De dingen waren vreselijk omdat ze bestonden en ze waren prachtig ook. Je kon haast niets begrijpen, dàt was het.

Hans begon iets van zijn geluk te beseffen. Het schemerde in hem, het werd morgen. Zijn hart bonsde heftig; hij dũrfde gewoonweg niet te geloven, dat hij de zonde nièt gedaan had. Maar meneer hield toch maar stijf en strak vol van niet. Het kòn niet eens. Ten eerste had hij het niet gemeend en ten tweede had hij zich in het woord vergist! Al zou hij het kunnen doen, dan moest het in ieder geval nog gebeuren. En de Here ziet het hart aan. De Here had Hans daar wel gezien in zijn angst en dat zo gelaten, omdat dat de beste weg voor Hans was om tot geluk te komen. Zoiets weet je natuurlijk niet als je het beleeft...

Nee, dat begreep Hans.

‘En nu stond er in de bijbel, dat iemand, die zag, dat de Here Jezus goede werken deed, en die dat uit pure kwaadaardigheid niet wilde erkennen, en ijskoud zei, dat de Here Jezus door middel van de duivel de duivel uitwierp, en dus de Here Jezus voor een duivel uitmaakte, dat zo iemand niet kon zalig worden. En zo'n geval zou vandaag de dag ook nog wel kunnen voorkomen. Maar 't is een vraagstuk, waar de heren geleerden 't nog lang niet over eens zijn, dat komt er nog bij. En nu Hans. Die houdt immers van de Here Jezus? Hij dènt er toch niet over om de Here Jezus menens voor een duivel uit te maken? Nou dan. Jij wordt zalig, jongen, zo vast als een huis...’

‘Maar je moet toch ook nog uitverkoren zijn?’

‘Ben jij dat dan niet? Hoe kùn je nu Jezus liefhebben en niet uitverkoren zijn? Ach Hans, ik wil d'r niet eens met je over praten. Wat begrijp ik er zelf van? Als je later groter bent, mag je over zulke dingen gaan denken. Een prachtig werk is dat, jongen; een prachtig werk. Maar dat raakt ie zaligheid niet. Je staat, noemen ze dat. Nee, ik wil er niet over praten. Lees nou maar in de bijbel en geloof in de Here Jezus, want daar gaat het om. 't Gaat allemaal over Hem. Wat kan 't jou schelen, of je er weinig of veel van begrijpt... Ga jij pas in de tram zitten als je precies begrijpt hoe hij werkt? Ik heb je liggen, jongen. Schrijf jij nu maar met zwart krijt op de muur van je nieuwe kamertje: “'t Gaat allemaal om de Here Jezus.” Heel de bijbel heeft het nergens anders over, hamer dat in je hoofd. Bunyan? Die was net zo dom als-t-ie vroom was. En jij had er helemáál geen begrip van, dat is het grappigste...’

Gràppigste, dacht Hans. Gràppigste. Een stroom van liefde vloeide uit hem naar meneer Cabauw, die, net als een standwerker, heen en weer liep en allerlei gebaren maakte. Was het dan werkelijk waar? Wàs hij dan niet verdoemd? O, je kòn haast niet geloven, dat het waar

was, maar het was toch eigenlijk heel duidelijk... meneer Cabauw had gelijk, dat zag hij toch in...

Hans stond op. De tranen liepen over zijn wangen, maar hij moest ook lachen. Ja, hij lachte en huilde tegelijk. Hij had alles terug! De hemel en de aarde!

Toen zei meneer Cabauw plechtig: 'Dat is een mooie avond voor me, Hans. Een mooie avond voor jou en voor mij, want ik mag zomaar boodschapper van grote blijdschap zijn; en die boodschap geldt jou. Kun jij God begrijpen? Nou, ik niet hoor. Nu zijn de engelen blij, geloof dat maar gerust. Ze zien misschien ons lichaam niet en misschien wèl. Dat zijn zo van die dingen, waar ik graag over mag nadenken. Maar onze vreugde zien ze zeker. En dan heb ik het niet eens over de Here Jezus... Daar durf ik zo niet aan te komen. En dan nog een glaasje water en dan onder de wol. 't Is schandelijk laat geworden. Haal ik wel even...'

Hans dronk gulzig. Boven zijn linkeroog gloeide een kleine pijnvlek, maar hij schrok er niet van. Wat gaf het, al kreeg hij de ergste aanval van migraine, die je je denken kon! Alles was immers anders geworden? Ja, wat gaf het al ging hij vannacht dood? Hij ging immers naar de hemel? 't Zou natuurlijk wel jammer zijn, want het leven was verschrikkelijk mooi, maar het voornaamste had hij dan toch behouden. Wat een heerlijk gevoel, zomaar te durven doodgaan!

Meneer zette de buitendeuren open. 'Even doortochten, Hans. 'k Zal ook maar de deur naar de gang openzetten, dan kan jij in deze kamer blijven slapen. We hebben zo'n harmonica-bed, zie je. Dat is in een wip neergezet en opgemaakt. Ik slaap er zelf wel es op als ik het te bont heb gemaakt en m'n vrouw niet mag weten hoe laat het is, als ik naar bed ga.'

Hans liep naar de tuindeuren. Hè, heerlijk, die koele wind. Als hij nu maar geen kou vatte, zo vlak voor 't examen. Ach, wat gaf het nog? Ja, dacht hij in diepe

verwondering, als je de Here Jezus had, kwam er eigenlijk niets meer zo erg op aan... Ja toch wèl, denk maar es aan moeder. Maar je had geen àngst meer, dàt was het. Moeder! Hij bad haastig. Hij had het gevoel, dat zijn gebed als een pijl naar boven vloog. 't Kindje was nog niet geboren, anders zou vader vast en zeker al wel gebeld hebben. Zou...

‘Kijk Hans, je bedje, jongen. Gauw er onder. Was je gezicht maar even bij 't fonteintje van de W.C. Maf ze hoor.’

Hij had het gevoel, heel diep geslapen te hebben. De stilte suisde. Even was er de nachtwind. Hij wist plotseling alles weer. Hij lag in de kamer van meneer Cabauw en hij had alles verteld en hij had de zonde niet gedaan! Dat verrukkelijke maakte hem klaar wakker. Hij was de gelukkigste mens op de wereld! En er zou een broertje of zusje geboren worden...

Buiten sloeg een motor aan. De dokter! De dokter ging weg, het kindje was dus geboren terwijl hij sliep. Wat zou moeder blij zijn!

Stemmen. Het portier. De auto reed weg.

Hans hield zijn adem in. Hoorde hij voetstappen? Er werd gebeld! Ogenblikkelijk zat hij overeind. Even was er de gedachte, dat het ook níét goed kon zijn gegaan; een geboorte was ook gevaarlijk. Maar dat kon haast niet, hij was zo vól geluk!

Er werd al open gedaan. 't Was dus nog niet zo laat, ze waren hier in huis nog op. Hans ging op de tast naar de deur en deed die open. Toen hoorde hij vader zacht in de gang zeggen: ‘Een dochter, Frans, en alles goed.’

Hans tastte naar de knop van het licht. Hier moest 't ergens zijn... Ja, hier. Haastig trok hij zijn broek aan en vloog de gang op.

‘O vader, mag ik het zien? Is moeder niet erg blij?’

Verwonderd keken de mannen hem aan. ‘Jô, heb ik jou

niet naar je bed gestuurd? Komt me daar in z'n hemd de gang op in 't holst van de nacht.'

Ze lachten alle drie en Hans begon weer te vragen, maar meneer beval hem, z'n mond te houden; hij zou anders het hele huis wakker maken, 't was verdikkeme twee uur.

‘Zat je nog op, Frans?’

Meneer Cabauw raakte een beetje verlegen en Hans begreep, dat meneer niet naar bed had willen gaan, zolang hij niet zeker wist, dat het met moeder goed was. Vader begreep het ook, want hij zei ontroerd: ‘Maar kerel, als 't nu eens tot morgen had geduurd? 'k Waardeer het heel erg. Je gebed is verhoord, want het is wonderlijk goed gegaan. Gré is verschrikkelijk blij. Je moet rekenen: na haar ziekte...’

‘Ja ja. Zeg, weet je wat? Neem die knul maar weer mee, dan kan ik in z'n bed. Dan hoef ik de vrouw niet wakker te maken. Maar dóén hè?’

Hans knikte verrukt. ‘Je slaapt in je eigen bed het best,’ hielp hij meneer.

‘Schreeuw toch niet zo, ondankbare pias.’ Ze grinnikten alle drie als samenzweerders. Hans liep naar de kamer terug en stootte zijn kleine teen aan de paraplubak. Verschrikkelijk, wat deed dat zeer. En wat een lawaai! Meneer siste. Goeie mensen, wat deed dat gemeen pijn. Gauw, opschieten, niet treuzelen... De pijn verdiepte zijn geluk: hij moest lachen en had moeite, het niet luid te doen.

40

't Was stil in huis. Hans zat op de benedentrap te dromen. Hij zat daar graag: je kon er zo heerlijk naar twee kanten de gang in zien. Links, naar de voordeur toe,

was het het donkerst. Het bovenlicht had groen glas-in-lood en het liet maar weinig licht door. Dat was maar goed ook, want als je er goed doorheen zou kunnen zien, zou je toch niets anders dan de dooie muur van de toren zien. De gang was betegeld met om en om zwarte en witte tegels. Wat was het nu: een witte gang met zwarte blokken of een zwarte gang met witte? Kon je nooit uitmaken. Je zou misschien kunnen zeggen: wat de meeste tegels waren, was de kleur van de grond... Onzin. Tegenover hem hing de koperen lantaren aan de zoldering. Vader had hem op de schaal van de trapstijl willen hebben, maar moeder had natuurlijk haar zin gekregen. Moeder kreeg in alles haar zin, maar ze maakte nooit meer ruzie. Dat was maar niet door haar beter-woorden gekomen; tante had wel eens gezegd, dat ze als meisje ook zo geweest was. Pas toen ze met vader getrouwd was, had ze langzamerhand haar blijheid verloren. Gek toch, vader was zo'n fijne man. Hoor, het kindje huilde. Truusje. Leuke naam. Wat was het tegenwoordig toch fijn bij hen thuis. En 't huis zelf was ook heerlijk. Een deftige gang hadden ze. Koel hier. Vader beweerde, dat de gang het beste stuk van 't hele huis was. Dat was overdreven, maar er was toch wel veel van aan, vast wel.

Hans ging eens verzitten en keek rond. Het trok hier op de trap en hij had alleen maar zijn shirtje aan. Als moeder of tante er achter kwamen, woei er wat. Vrouwen waren ook zo bang en zelf liepen ze met maar een dunne jurk aan. Een jongenspak was haast zo dik als een jas. Ja, maar hij had nu z'n jasje ook niet aan. Nou ja. De gang leek beslist op gangen die je op ouwe schilderijen wel afgebeeld ziet. Rechts werd hij breder en lichter. Een soort kamertje leek het wel. Vader had er een masker en een doek opgehangen. Moeder had het goed gevonden, als hij de doek maar niet scheef hing; een doek moest met de punten op gelijke hoogte hangen. Daar had moeder gelijk in, vond Hans. Iedereen vond

het huis een juweel. Wies vooral. Ze had hem na het examen, toen ze allebei naar huis gehold waren om te zeggen, dat ze geslaagd waren, hijgend en wel verteld, dat een kennis van hen haar boeken en kleren betaalde in die vijf jaar. Haar vader kon dat zelf niet betalen. Dat was toch wat, dat zo iemand zo weinig verdiende! Wies vond het ellendig, niet om haarzelf, welnee, als zij maar leren mocht, ze kon toch zeker goed leren, maar om haar vader en moeder. Nou, dat kon Hans begrijpen. Als je zo'n fijne vader had... Mevrouw ook, mevrouw was ook reuze. Maar 't was in ieder geval geen schande, vast niet. Er waren ontzettend veel arme mensen. Werklozen vooral. Zou dat nu werkelijk zo moeten? Als alle mensen nu eens eerlijk deelden? Dat zouden ze nooit willen. Vervelend, dat er zoveel narigheid was. En dan moest het bij je thuis juist zo veranderd zijn. Wat was hij zelf niet gelukkig! Elke dag leek wel een feestdag, vooral als je er aan dacht, dat je de zonde tegen de Heilige Geest niet had gedaan. Akelig, dat er altijd nog een beetje twijfel was. Stel je voor, dat meneer Cabauw geen gelijk had! De duivel kon toch ook als een engel vermomd naar je toekomen? En al had hij 't niet gemeend, een grote zonde was het toch geweest, dat kon haast niet anders. Ja, die nare twijfel. Helemaal weg wou de angst toch niet. De eerste dagen was er geen angst geweest, maar later was er toch iets van teruggekomen. Iets. Die meneer Cabauw was anders ook een mooie: de dag nadat Truusje geboren was, was Wies komen vragen of ze het nieuwe kindje even mocht zien. Het had gemogen en toen ze weer weg ging, had ze tegen Hans gezegd: 'Fijn, dat je me helpen gaat met m'n wijk.' En hij had niets beloofd! Vanmiddag waren ze er samen op uit geweest. 't Was best leuk werk en Wies had zoveel te vertellen over de mensen bij wie ze aan de deur kwamen: de mensen vertelden haar een heleboel, zei ze. Ze geloven immers niet, dat zo'n kind iets snapt. Ze hadden er samen reuze pret

om gehad. Nou, die Wies was bij, reken maar. Hij laa nu vaak in de bijbel. Meneer Cabauw had gezegd, dat hij dat doen moest. 't Was moeilijk om de bijbel te begrijpen, maar als je ergens mee zat, moest hij maar naar meneer toekomen. Dat had hij nog nooit gedaan; hij vond het te gek om naar een vreemde te gaan als je een vader en een moeder had. Het nare was, dat je juist tegen je vader en moeder niet goed dũrfde te praten. Hij zou maar wachten, tot hij 't uit zichzelf begrijpen kon. Jammer, dat de Here Jezus niet meer op aarde leefde. Stel je voor, dat je zomaar naar Hem toe zou kunnen gaan. In de hemel zou je dat kunnen. 't Was gek, maar nu hij weer zo goed als zeker geloofde, dat hij in de hemel zou komen, verlangde hij er niet zo erg meer naar. 't Was hier op aarde ook erg prettig. In de schemer, dan kwam de twijfel...

De toren begon te spelen. Goeie, pas zeven uur. Wat was het al lang licht, 't was gewoonweg nog volop dag! Zou hij es naar boven gaan? Jan zat zeker met zijn nieuwe vriendje op zolder: die waren samen al een week lang aan een grote kraan bezig. Moeder zou wel rusten en tante zou Ans wel voorlezen. Als hij vader nu eens vroeg een eind te wandelen? Eerst even wat drinken.

In de keuken keek hij naar de tuin. Wat zag die er mooi uit! Op de zijmuur lag nog zonlicht op het klimop in de hoogte. Wat bloeiden de jasmijnstruiken al prachtig! Als je op het plat stond, leek 't wel een grot waar je in was. Hè, nu moest vader nog een poosje weg willen.

Er viel een schaduw door Hans' blije gedachten: naar Lot konden ze niet gaan en naar oom Joop ook niet. Die was weg gegaan, naar Spanje, Lot achterna. 't Ging daar niet goed met Lot, volgens oom. Hij had het wagentje meegenomen, hoewel hij bang was, dat hij er in de bergen niet veel aan hebben zou. Misschien kocht hij er wel een motortje in. Dat moest reuze best gaan. Er woonde nu zolang een vriend van oom Joop in 't huis om op de

meubelen te passen. Jammer. Hij dacht nog vaak aan Lot. Lot was mooi. Vooral 's avonds kwam ze vaak in zijn gedachten. Dinsdag piano-les, verdraaid, daar mocht ie wel aan denken, hij had nog zo weinig gespeeld van de week.

Hans liep naar de voorkamer. Vader zat in een tijdschrift te lezen. Hè, 't rook hier lekker: vader had zowaar een sigaar opgestoken en hij zat in zijn hemdsmouwen. Dat mocht ook in de krant

‘Vader, ga u mee een eindje lopen?’

Vader keek bedaard op. Hij ging op oom Joop lijken, zag Hans. Omslachtig legde vader de sigaar weg en vouwde het blad dicht. ‘Allemaal misère op de wereld, 't zint me niks... Ik vraag me wel eens af, wanneer de nieuwe oorlog uit zal breken.

Wandelen? Daar zeg je zo wat... Was zo gek nog niet. Maar waar naar toe?’

‘Weet ik niet. Naar het station door de stad heen en dan met de tram naar de werven, en dan weer langs de rivier naar, nou ja, ergens naar toe. Of naar oom Karel...’

‘Met de tram? Nee, die brokkenbus. Zeg, waarde heer, tante zegt, dat jij wel es achterop rijdt, op de koppeling dan. Is dat zo?’

Hans kleurde. Vervelend, die ene keer dat hij achterop gezeten had, was 't nog uitgekomen ook. Flauw van tante om het te verklikken.

‘t Is gevaarlijk,’ meende vader. ‘Jullie jongens zien geen gevaar, maar daarom is het er nog wel. Stel je voor, dat je er onder komt...’

‘Als je achterop zit, kùn je d'r niet onder komen. En net die ene keer moet het natuurlijk weer uitkomen ook. Eerlijk, dat heb ik altijd...’

Vader lachte en stond op. ‘Zo, ben jij zo'n ongeluksvogel... Ja, je hebt van die mensen, die één keertje zonder licht rijden en er bij zijn, en anderen die de honderdste keer de dans nog ontspringen. Al met al wil

ik liever niet, dat je achterop de tram zit. Laten we maar gaan, ik heb ook wel zin...'

Vader trok zijn jasje aan, keek in de glazen deur van de boekenkast of zijn das wel recht zat en nam met een kieskeurig gezicht zijn sigaar weer uit de asbak. 'Ga jij es kijken waar tante uithangt en vraag es of ze eerst nog een kop thee heeft... En zeg gelijk tegen moeder, dat we weg gaan. Ze moet toch weten, waar haar onderdanen uithangen.'

Hans was al op weg. Leuk, dat vader grappen maakte.

Ja, dat deed Hans graag: op Zaterdagavond de stad in. Dat was gewoonweg een feest. Als hij groot was, ging hij vast en zeker naar Londen of Parijs! Zou 't dáár even druk zijn? Zeker, in de polder was 't ook mooi. De hele wereld was mooi; als je maar niet altijd hetzelfde zag, dat was het. Maar een stad was toch wel het jofelste. Een stad had zoveel verschillende dingen en zoveel geheimzinnigs... De stegen waren wel het wonderlijkst. Soms dacht je: al die duizenden mensen denken nu iets en niemand denkt hetzelfde. Als je nu alle gedachten eens kon zien, zou het wezen, of er een dikke rook uit de stad opsteeg...

Ze liepen eerst over de Zaterdagavond-markt. Wat een drukte. In de kramen suisden de acetyleengas-lampen al, hoewel het nog volop licht was. Voetje voor voetje liepen vader en hij tussen de kramen door. Praten ging niet, daarvoor was er veel te veel lawaai. Iedereen had schik en liep te lachen. Er waren kinderen, die elkaar nazaten en zich tussen de mensen door wurmden. Jammer, dat op Zaterdagavond de fijnste kramen er niet waren; of kramen... Zo kon je ze eigenlijk niet noemen. Maar oude meubelen en metalen voorwerpen en gedragen kleren waren er niet. Op Zaterdagavond had je alleen bloemen en galanterieën en noga... En de standwerkers met sigaren niet te vergeten. Toch ook reuze gezellig. Zouden

die kerels even bek-af zijn als ze naar huis gingen! Bij de bloemenstalletjes was het geschreeuw het ergst. Het rook er zwaar en vochtig. Ieder ogenblik kreeg je een bos onder je neus geduwd en werd de prijs in je oren geschetterd. Al die kleuren en vormen, wat prachtig om te zien. Ha, vader kocht een paar bosjes. Die zou Hans wel moeten dragen en dat was minder leuk. Dat kon je als vader doen: zeggen tegen je zoon dat die een paar bosjes bloemen moest dragen... Hans zou anders best hebben willen meehelpen met het verkopen; vader zou 't vast goed vinden, als hij 't vroeg. Nee, vanavond toch maar niet...

Vader droeg de bloemen zelf. Een paar huizen verder, vlak bij de hoek van de markt belde hij aan en vroeg, of hij daar de bloemen even mocht laten liggen, hij zou ze straks weer ophalen. 'O, dat is best, Marijnesse, leg maar op de trap; we zetten ze wel even in het water...' Handig van vader. Makkelijk toch, als je een hoop kennissen had...

In de winkelstraten was het ook druk. Ze kwamen maar langzaam vooruit en ze bekeken daarenboven op hun gemak sommige etalages. Wat moesten er toch een bende rijke mensen zijn. Hoe ter wereld konden anders al die winkels met dure dingen blijven bestaan. En er waren al zoveel werklozen! Moest je es zien, een ring van negenhonderd gulden... Prachtige dingen lagen hier. Er waren mensen, die voor hun kinderen niet eens een beetje aardbeien konden kopen. De wereld zat gek in elkaar.

Ze liepen net zolang tot ze op de Binnensingel terechtkwamen. Daar was het prettig stil. Je werd doodmoe van dat slenteren en kijken en uitwijken. Vóór hen rezen de donkere kloostergebouwen op; tussen de glooiingen lag het donkere water als glas zo vlak; de bomen stonden roerloos in de beginnende schemering. Ze kwamen langs de Santjessteeg en daar zagen ze een wonderlijk-grote,

oranje maan in staan. Ze bleven er naar kijken; de maan scheen wel klem te zitten tussen de muren. Het Witte Paard! Zou hij het vader maar vertellen? Na het gevecht met Edo Vierhout was hij er vanzelfsprekend nooit meer geweest. In de steeg ook niet meer: het plezier was er voor hem af.

‘Even zitten?’

Ze gingen op een bankje zitten en luisterden naar de stadsgeluiden, die in de stilte terechtkwamen als steentjes in water. Een enkele maal kwam er een fietser voorbij. Ze keken naar de zware muren van het voormalige klooster; de ramen waren er later ingezet, dat kon je duidelijk zien aan de stijl. Ze praatten er samen over en toen kreeg vader een plan. Ze konden er misschien wel even in! Vader kende de bedrijfsleider van het atelier voor glas-in-lood, dat in de linkervleugel van het gebouw gevestigd was. Die kerel ging 's avonds altijd even de ronde doen. Je moest rekenen, er stonden soms ovens aan en het was een oud, brandbaar gebouw... Er waren kostbare kunstvoorwerpen in het gebouw ook... Als ze nu eens meemochten...

Hans was ogenblikkelijk ingenomen met het plan. Hij stond al. ‘Schiebaan heet die man. Hij is een verbazend knappe glasschilder en ontwerper. Als-t-ie nou maar thuis is.’

Hans dacht: zou vader dat misschien al die tijd al van plan zijn geweest? Vader wilde altijd op visite. Vader legde onderwijl uit hoe hij aan die kennis gekomen was: door de krant. Hij moest over dat glas-in-lood-bedrijf een stukje schrijven. De zaak was van Le Geux, een schatrijke vent. Z'n vader was een echte verzamelaar geweest en de zoon ook. De zoon had helemaal geen verstand van 't vak, maar hij was een hartstochtelijk verzamelaar van antiek en een eerste klas kunstkenner. Ze hadden zich ook toegelegd op 't restaureren van oude kerkraden. Daar was het atelier van Le Geux beroemd om door heel Europa.

Asjeblijft, dacht Hans. Hij popelde van ongeduld. Wat een strop zou het zijn als die meneer Schiebaan niet thuis was.

Vader bleef voor een klein, zorgvuldig onderhouden huis staan. In het bovenlicht van de deur zat een lantaren, die evenver naar binnen als naar buiten uitstak. Er brandde geen licht in. Vader trok aan de greep van de lange belstang, die tussen ogen langs de gele post naar boven liep.

Na een poosje deed een magere, tanige vrouw open. Ze keek nors naar vader zonder iets te zeggen.

‘Dag mevrouw Schiebaan. Ik ben Marijnesse. Is uw man thuis? Ik zou hem graag even spreken.’

De vrouw herhaalde de naam en ging naar binnen.

Even later kwam een wonderlijke, vriendelijke man naar de deur. Hij droeg een oude hoed op zijn hoofd; zijn kleine, vieve ogen stonden dicht bij zijn dikke wipneus; hij had ook een puntig, grijs baardje. Door die neus met de grote gaten leek hij wel op de mannen uit boeken van Dickens.

‘O, ik zie het al. Kom binnen man, kom binnen.’ Er gleed een vergenoegde glimlach over het lelijke gezicht. Hans vond hem meteen reuze aardig.

‘Even dan,’ zei vader weifelend.

Achter meneer Schiebaan aan liepen ze door naar een kleine zijkamer, die vol meubelen was. Op de schoorsteen stond een penlule onder een smalle stolp; de klok had geen slinger, maar een veer, waaraan vier traag achter elkaar aan draaiende balletjes hingen. Zo'n klok was niet antiek, wist Hans. Maar hij vond hem toch heel mooi. Wat benauwd was het hier. Op de kast opgezette vogels. 't Had iets weg van Krabbé's kamer, maar dan een stuk netter. Kijk es, wat een kast! Een dure.

‘Ga zitten, mensen, ga zitten. Vader en zoon zeker. Ja, ik wou eigenlijk net even naar de zaak, ik moet de boel zo wat nalopen, zie je. En je weet, of je weet nog niet,

maar dan weet je 't nu, de vrouw ziet niet graag vreemden. Een kop thee?’

‘Nee, Schiebaan, heus niet. 'k Kwam maar even kijken hoe je 't maakte. En ik dacht: dat jong van me moest toch het atelier eens kunnen zien, hè?’

Meneer Schiebaan lachte vergenoegd. ‘O, ik maak het best. Ach ja, iedereen heeft wat. Is 't waar of niet. En of jullie mee mogen? Wis wel. Dat komt dan mooi uit. Is 't artikeltje al af? Al gezet? Kijk es aan. En ben je nu werkelijk van plan, mijn portret in de krant te zetten?’

‘Ja, zo vast als een huis. Dat van Le Geux natuurlijk ook. En dan Crans, hè?’

‘Zeker. Daar kan 'k inkomen. Crans is al twee en veertig jaar bij Le Geux. Hij valt nog es als een lijk in de oven.’

Hans moest verschrikkelijk lachen; die uitdrukking klonk toch zo zot in de mond van meneer Schiebaan. Meneer lachte toen ook; maar toch een beetje verlegen: hij had helemaal niet grappig willen zijn.

Naast elkaar liepen ze even later het korte stukje tussen het huis en de zaak.

De maan was flink gestegen: het ging in 't begin vlug. Ze bleven voor 'n poortje staan en meneer Schiebaan haalde een grote sleutel tevoorschijn. Hans stond te springen van ongeduld. Dat was me een buitenkansje: in 't klooster mogen! Zou je een fijn opstel over kunnen maken. Ze gingen binnen. Een klein, koel en wit portaal. Links en rechts waren zware eiken deuren en recht voor hen uit een brede trap. Achter de beide pratende mannen aan ging Hans de trap op, die verscheidene keren draaide en zijnissen had, waarin beelden stonden. Aan de roodstenen muur hingen hier en daar tapijten. Prachtig. Na de trap kwam er een hoge, brede gang, die links uitzicht gaf op een kleine zaal. Zware bronzen kronen hingen in de ruimte. Meneer Schiebaan draaide het licht van de gang aan; de bollen en gebogen stangen van de kronen

glansden en vonkten; er onder was de lege, schemerige ruimte boven de vaag zichtbare tegelvloer. Luisterend naar de uitleg van meneer Schiebaan keek Hans rond. Wat was het hier wonderlijk. Nee, die kronen waren van een heel andere stijl dan de betimmeringen, dat voelde Hans ook. Wat meneer nu zei, was iets nieuws, dat moest hij onthouden: alle echt goeie dingen kunnen 't goed met elkaar vinden. Ze mogen best van stijl verschillen, dat hindert niets. Je moest, dat sprak vanzelf, niet overdrijven, dat was nooit goed...

Rechts van de gang een wand, waaraan schilderijen hingen. Er stonden beelden en harnassen. Kisten ook. Mooie, met kleden er over heen. Wat hing hier een hoop! 't Was een compleet museum.

Ze gingen verder. Hun stemmen en voetstappen klonken hol. 'Je moet rekenen,' zei meneer Schiebaan, 'dat hier voor duizenden en duizenden bij elkaar staat. D'r is wel systeem in; deze gang is gothisch en 't zaaltje beneden is renaissance, en dan verder de barok en de Lodewijk-stijlen. Van 't moderne houdt de jonge heer niet zo. Heeft liever één Leyster dan tien Van Goghs. Ik ook, hoor.'

Vader ging er op in, vader hield wel van de modernen. In de ouwe tijd maakten ze ook wel rommel, maar die was voor 't grootste deel verdwenen, daarom dacht je daar zo niet aan... Hans luisterde maar met een half oor; er was zoveel voor zijn ogen te doen, dat zijn oren erbij inschoten. Wéér een trapje op. Een gang-achtige kamer met een houten wand, die van onder tot boven met lofwerk versierd was. De andere wand was wit en daar hing het mooiste, dat Hans ooit gezien had. Verwonderd en heel blij keek hij naar het tegelschilderij, dat in de wand gemetseld was. Het stelde een paar meisjes voor, die in een wei hand aan hand in een kring met elkaar dansten. In de wei bloeiden grote witte kelkbloemen; op de achtergrond was een donker meer en daar weer achter

hoge, diepgroene bossen. Er was iets in het schilderij, dat Hans diep ontroerde. De meisjes met hun goudgele, pas bij de schouders krullende haren deden aan Lot denken. Ze hadden iets weg van engelen en door hun wijde witte kleding leken ze op de witte kelkbloemen op de voorgrond. Je zou kunnen denken, dat het op een andere ster was, of in een land, waar niemand komen kon. Er was iets droevigs in de voorstelling. Nee, iets dat zei: je kunt hier nooit komen.

‘Zo manneke, treft je dat zo? Dat is vreemd hoor. 't Is wel een mooi tableau, dat niet. Maar 't is mij te... te week zal ik maar zeggen. D'r is zo helemaal geen fut in.’

‘Ik vind het verschrikkelijk mooi,’ zei Hans, en vader vroeg: ‘Prae-Rafaëlietisch niet?’

‘Precies.’

Goeie, wat wist vader toch een hoop. ‘Hoe vindt u het, vader?’

‘k Hou er ook niet erg van. 't Is mij voor beeldende kunst wat te muzikaal, te poëtisch. Hoe moet ik het noemen. Misschien komt het ook, doordat het zover van onze moeilijke tijd af staat, veel verder dan de Gothiek bij voorbeeld.’

Plotseling, met een schok, wist Hans wat hij worden wilde. Hij begreep vader niet helemaal. En dat wilde hij veranderen. Mooie dingen maken was heerlijk, maar zo mooi als dit zou hij nooit iets kunnen maken. Nee, nagaan hoe zo'n tegeltapeau gemaakt was en hoe het kwam, dat ze het zo geschilderd hadden, dat wilde hij leren. Er achter komen wat de mensen erbij gedacht hebben... Kunstgeleerde wilde hij worden.

Meneer Schiebaan, vergenoegd lachend, trok Hans aan zijn haar. ‘Kom, Hans, we moeten verder. Je zult je paradijs hier achter moeten laten... Dat gaat zo in 't leven.’

Paradijs. Dat was het woord, dacht Hans.

‘Ja, jô, wij hebben ook zoveel tijd niet en meneer

Schiebaan ook niet. 'k Zal over die stijl wel een boek voor je opzoeken.'

Onwillig draaide Hans zich om. Hij kòn haast zijn ogen niet los van het schilderij krijgen. Maar meneer Schiebaan kreeg ineens de tijd. Hij ging op een kist zitten, en terwijl hij zijn baardje streelde, legde hij uit, dat hij alle tijd had. 'Marijnesse, je denkt aan mijn vrouw. Maar dat heb je mis. 't Is mijn tweede en ik hou veel van d'r, maar ik ga en sta waar ik wil, en wannéér hè. We hebben geen kinderen. Dat is het. Bij m'n eerste had ik er twee en dat heeft ze zich wat aangetrokken. Maar een beste vrouw hoor. Een beetje lastig. Ja, dat is mijn kruis, maar 't heeft een kussentje. 'k Zal d'r geen eelt van op m'n schouders krijgen... Nee, wat God met je doet, dat is erger. 'k Heb z'n verborgen omgang gekend, man. En 't is nu al zowat negen jaar duisternis.'

Hij stond op. Hans was geschrokken. Daar was het. Geen wonder, dat hij straks aan Krabbé had moeten denken. Vader zweeg. Hans begreep, dat het meneer Schiebaan veel angst gaf; anders zou hij er zo maar niet met vreemden over spreken. Hij had misschien wel geen vrienden of familie. Hij zou het aan meneer Cabauw vertellen. Misschien kon die es met hem gaan praten. Zou dat kunnen, dat God je in de steek liet?

Ze kwamen in een grote zolderruimte. O, hier was het atelier. Aan de kant stonden lange tafels met glas-in-lood er op. Je zag het blinkende lood als zilver glanzen tussen de stukken gekleurd glas. Toen kwam er een wonder: meneer Schiebaan draaide aan een lichtknop, die aan een van de tafels vast zat en plotseling werd het raam dat op de tafel lag van onderen verlicht, en lag het in al zijn kleurige weelde voor hen. De grillige loodlijnen werden, toen ook daarenboven het bovenlicht uit ging, doffe rivieren door een landschap van bloeiende akkers. Verrukt boog Hans zich over dat wonder heen. O, wat was dát prachtig. Je kon zo gauw niet zien, wat

het raam voorstelde: je zag alleen onderdelen: een gezicht of een mantel of een stuk van een landschap. Maar dat hinderde niet. Ja, zo kon je aan een raam werken; je moest het licht zien, het moest net zijn als wanneer je in een kerk stond en de zon van buiten door het raam naar binnen scheen. ‘Overdag,’ legde meneer Schiebaan uit, ‘had je licht van ramen, die in de muur onder het tafeloppervlak gemaakt waren.’ Handig was dat bedacht. Dit was nu een raam in oude stijl, dat zag Hans heel goed, en dat tableau van straks was in een veel nieuwere stijl, maar ze waren allebei mooi. Ja, meneer had gelijk: alle echte, zuivere dingen waren mooi. Wat zou hij er graag veel meer van weten... En toch, je kon de hele dag met zulke mooie dingen omgaan en ongelukkig zijn, je kon in duisternis leven.

Hans dwaalde naar de angst af. Hij keek gulzig naar het brandend rood en het diepe blauw en onderwijl groeide er een schrik in hem: de oude angst was nog niet helemaal weg. Hoe kon dat? Kwam het door de woorden, die meneer Schiebaan zo net gezegd had? Was zijn blijheid dan toch niet echt geweest? Hoe kwam dat zo ineens in hem?

In verwarring keek hij op het raam. Vlak bij hem stonden de beide groten. Hun schaduwen lagen op de verre wanden en op de donkere, houten zoldering. Zowel vader als meneer Schiebaan keken naar Hans. ‘Ja,’ zei meneer toen, ‘hij moet maar es alleen hier zijn. Overdag. Dan zal ik hem het hele gedoe uitleggen.’

‘Graag, meneer.’ Hans zei het uit beleefdheid, maar het kon hem op dat ogenblik niets schelen.

Buiten had vader ineens haast. Hans moest daarover in zichzelf lachen. Die vader toch ook. Het was altijd zo met hem: hij leek wel een jongen die bang is voor een standje. Moeder zei wel es: ‘Je bent mijn liefste en mijn lastigste zoon.’ Nou, Hans zou er best een standje voor

over hebben: hij had zó iets prachtigs gezien! En vader kreeg niet eens een standje. Vader was een man. Een man mocht doen wat ie wou. Waar was nu de angst? Die was er niet meer. Buiten had je nooit angst. Nog nooit van zijn leven had hij zo iets prachtigs voor zijn ogen gehad! Iets heel moois maakte je verdrietig, net als muziek. Het raam was ongeloofelijk geweest. Hoe heette die stijl ook weer van dat schilderij? Werden zulke tegels nu ook gebakken? Wat wist hij nog weinig. Een wonderlijke man, die Schiebaan. De wonderlijke mensen waren de fijnste. Jammer, dat er ongelukkige mensen op de wereld waren; als je wist, dat iedereen gelukkig was, zou je nòg gelukkiger zijn dan je al was. Als de Here Jezus nu meteen kwam, zou er aan alle narigheid ineens een eind komen.

Maar daar durfde hij toch niet om te bidden.

De markt lag in 't donker. Gemeente-werklui waren bezig met het opladen van de kramen. Twee agenten stonden rustig in de warboel te praten. De stad ruiste. De zilveren maan hing in een schemerblauwe lucht zonder sterren.

41

Hans werd wakker. Wat had hij naar gedroomd! Hij was nat van 't zweet. Eerst die deken maar weg, dat luchtte op. Het was warm in het kamertje en toch stond het luik wijd open. Langzamerhand herinnerde hij zich alles: de wandeling met vader en het klooster en meneer Schiebaan. Wat was 't laat geworden!

Er was een wonderlijke angst in hem: een angst, die er in zijn droom was geweest en die, nu hij wakker was, weggekropen was en wachtte tot hij weer zou gaan slapen. Voor het openstaande raam stond de helle maan. Wat had hij nu toch gedroomd? Plotseling wist hij, dat

hij van Lot had gedroomd en dat er die heerlijke pijn was geweest, die hij ook gevoeld had toen hij op de paal lag. Maar daarna was er iets anders gekomen... Hy trachtte te denken aan het schilderij van de dansende meisjes en aan het raam. Maar het hielp niet, hij werd niet rustig. 't Was, of er iemand in de kamer was die op hem loerde. Onzin. Wat moest een inbreker in zijn hokje doen? Stel je voor, dat er iemand onder je bed lag! Hans, doe niet zo gek; je hebt alleen maar gedroomd en je weet niet meer wàt. Kijk dan zelf als je 't niet gelooft. Zou hij durven? Wat een dwaasheid. Hij had van Krabbé gedroomd, nu wist hij het weer een beetje. O, en hij had gevaren! Hij had op een schip gestaan en hij had over de reling naar het water moeten kijken en toen was hij er in gevallen en Krabbé had geschreeuwd: 'Wie zich niet ophangen wil, moet maar verdrinken.' En toen was er opeens geen schip meer: hij lag helemaal alleen in de zee en de fles met het scheepje er in dobberde naast hem. Hij had geweten: nu móét je verdrinken. Er is niets meer aan te doen.

De verschrikking welde weer in hem op. Daar was het weer: de oude angst. Je móést eenmaal sterven, daar hielp niets aan. En wat dan? Hélemaal zeker was je immers niet? O Here Jezus, de angst is weer terug. Help me als 't U blijft.

Hij was zó verschrikt, dat zijn handen zich om de bedrand heenklemden. Hij had gedacht, dat het nooit meer terug zou komen! Hoe was het mogelijk, als meneer Cabauw gelijk had gehad? Was dit niet een teken, dat het bedrog was geweest? Hij had zoveel zonden gedaan, hij hield niet van God, dàt was het. O, het kòn toch, dat je niet uitverkoren was?

Er sloeg een bliksem van begrip door Hans heen: hij had met zijn verstand meneer Cabauw wel gelijk gegeven, maar diep in zijn hart had hij 't niet durven geloven. Die avond had het zo heerlijk geleken: alles weer terug. Maar

nu was de duisternis weer terug; je mocht jezelf niet bedriegen. Here Jezus, is alles dan toch verloren? Waarom moest ik dan geboren worden? Stil Hans, je hebt maar gedroomd. Word toch rustig. Ga liggen bidden, dat helpt vast en zeker.

Hij moest even uit bed. Hij liep naar de verste kamerhoek en keerde zich toen pas om: er was niets te zien. Had hij dan wat anders verwacht? Wat was 't hier heet. Hij ging in 't luikgat zitten en keek naar buiten. Hè, lekker koel.

Hij werd stil. Er was geen geluid. In het witte maanlicht blonken de bloemen van de jasmijn, maar de takken waren donker. Toen klonk verweg het roepen van een koekoek. Dat moest in het park zijn!

Doodstil luisterde Hans naar de verre lokroep. Wat was de wereld mooi! De bloemen vlak voor hem leken wel van licht gemaakt. Kon dat nu allemaal bedrog zijn? Vóór de mooie dingen er waren, had God ze toch eerst gedacht? Ja, dat was zo, dat kon niet anders. En God zag hem ook hier zitten en God kende zijn angst. Een stroom van beelden vloeide door Hans heen. Hij dacht: ik krijg weer migraine. Hij zag de oranje maan in de steeg staan en hij zag vader en moeder. Lot en Wies. Lot met haar blonde krullen en haar zachte handen. En Wies met haar gekrulde wimpers en haar blauwe ogen. O, het leven was zo mooi. Je kon zwemmen en hij wilde toch geleerde worden? En er was de muziek. Moest hij dat alles vaarwel zeggen? Had het dan allemaal voor hem geen waarde? Dat kòn God niet willen: God had hem immers zelf het leven gegeven? De Here Jezus had wel water in wijn veranderd en Hij had feest gevierd...

Er groeide een groot verdriet in Hans, een groot heimwee. Hij wilde nog zoveel beleven. En wat hielp het, of hij weer net zo ging denken als in de nacht van Truusjes geboorte, als hij tòch weer vroeg of laat de angst terug kreeg?

De angst werd een hand, die rijn keel dichtkneep. Alles was bedrog geweest, hij had zich zijn zaligheid alleen maar voorgelogen. De dood wàs er en de hèl. De hemel ook, maar hoe kwam je er? Moest hij daar komen, hij, die God vervloekt had?

Hij ging weer op bed liggen. Alle hoop was niet uit zijn hart weg en daardoor vond hij nieuwe woorden om tot de Here Jezus te zeggen: ‘Here Jezus, als ik de zonde gedaan heb, vraag dan God Zijn raadsbesluit te veranderen. Als ik het niet gedaan heb, overtuig me dan.’ Hij gooide iedere redenering weg: dat zou hem niet helpen. Hij wilde in zijn hàrt zekerheid, je moest het voelen. En ook déze angst kwam weer terug: ieder ogenblik kon de hemel openscheuren, ieder ogenblik kon het Laatste Oordeel inzetten. Hij moest zich haasten, wilde hij nog zalig worden.

Een heftige hoofdpijn kwam opzetten. De nacht was niet langer stil: de nacht was leeg. Er was alleen hij, en God die niet antwoordde. De maan was verschoven: het ronde raam was een grauwe vlek licht geworden. Onafgebroken keek hij naar die bleke vlek in het donker van de muur. Hij huilde. Zijn wangen en ogen deden zeer van de tranen, die wel gloeiend leken. Hij bad niet meer met woorden: alles in hem schreeuwde om genade. En dwars door dat allemaal heen was er de vertwijfelende gedachte: nog maar zo kort geleden ben ik heel gelukkig geweest. Hij was ziek van binnen, hij was een Marijnesse, hij was getekend. Nooit zou hij zich kunnen bevrijden.

Toen bad hij dit: ‘Here Jezus, ik wil U niet meer belasteren. U sluit mij niet uit, ik wil het daarom niet meer zeggen, ik wil het niet meer geloven. Maar help me dan toch. U ziet me hier toch liggen. Ik ben zo alleen, ik ben zo verschrikkelijk bang. Alles in me doet pijn. Het is zomaar ineens over me gekomen, het is teruggekomen. Ik bèn toch Uw kind, want ik heb U zo lief. Kom toch bij me.’

Plotseling, en maar heel even, kwam de Here Jezus. Een héél grote vreugde en een heel diepe vrede vervulde Hans. Even was er nièts anders in hem.

Toen het weg was leek het wel of hij verlamd was. Verbijsterd van geluk lag Hans een poos te hijgen. Maar hij begon te begrijpen, wat er gebeurd was en snikkend bekende hij: ‘O Here Jezus, ik heb U zo lief, ik heb U zo lief. Dank Ú wel, ik wist wel dat U me helpen zou...’

Vrede. Een stroom van stilte en blijdschap vloeide over hem heen. Hans lag met open ogen, die nog brandden van tranen, naar het ronde raam te kijken. Hij was klaar wakker. Nu wist hij het zeker: hij was niet verloren. Hij werd zalig. Alles had hij terug. De Here Jezus was bij hem geweest. Dat deed Hij door de Heilige Geest! De Heilige Geest woonde in zijn hart en had op verlangen van de Here Jezus gezegd: ‘Ik ben hier, voel het maar even. In de hemel zal dat altijd zo zijn.’

Hoe heerlijk was het geweest. Hij lachte stil voor zich uit en stond opnieuw op. Met trillende benen klom hij de ladder af naar het keukendak. Het grint deed flink zeer aan zijn voeten, hij kon bijna niet lopen.

De lucht was aan 't verkleuren, het werd morgen. Wat was het stil. Hans luisterde daarnaar.

Even was er een klein, heel teder vogelgeluidje, niet meer dan een kort, zacht gefluit.

Hans ging tussen de takken van de jasmijn staan. De maan dreef op het bleke water van de hemel en weer kwam er een klein vogelgefluit. Ja, het werd morgen. Het wàs al morgen. Hans dacht aan moeder en aan Lot en aan Wies. Hij haalde diep adem en raakte met zijn handen de bloeiende takken aan. O, alles was van hem nu. Het mooie hoort bij God: dit, en de Here Jezus.

Alles in hem bad zijn blijdschap uit, maar hij kon alleen maar de woorden vinden: ‘Dank U wel, dank U wel. Ik ben zo blij dat ik leven mag.’